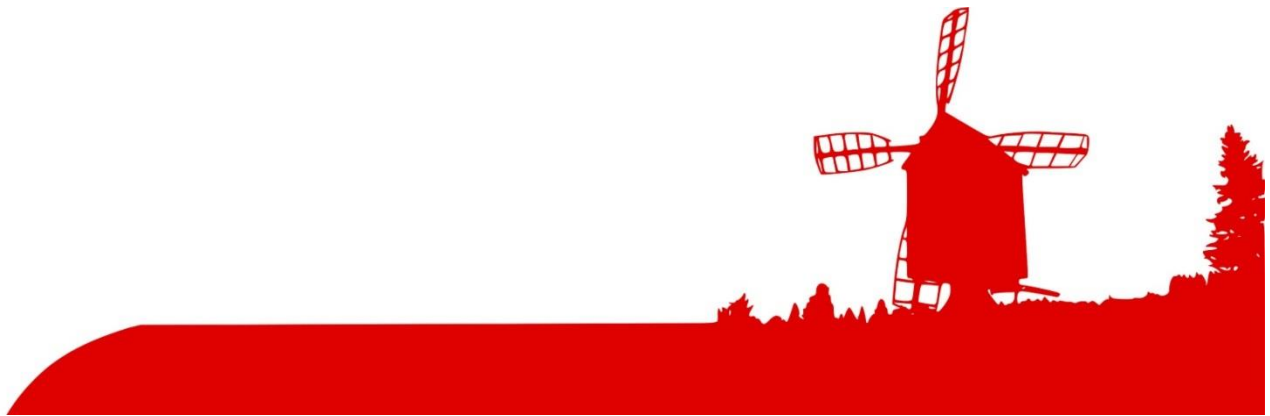

HARTOLAN KUNTA

Hartolassa on hyvä elää!

TALOUSARVIO VUODELLE 2023

JA

TALOUS- JA TOIMINTASUUNNITELMA VUOSILLE 2023 - 2025

Kunnanhallitus 21.11.2022

Valtuusto 8.12.2022

Sisällys

YLEISET PERUSTELUT	5
1. TALOUDEN KEHITYSNÄKYMÄT 2023 - 2025	5
1.1 Kuntatalouden näkymät	8
1.2 Vaikutukset verotukseen	9
1.3 Valtionosuudet	10
1.4 Palkkaratkaisu ja palkan sivukulut vuonna 2022	10
1.5 Väestömuutokset	11
1.6 Työllisyys ja elinkeinot	13
2. STRATEGIA	14
2.1 Hartolan kunnan strategia	14
3. TALOUDEN TASAPAINOTTAMINEN SUUNNITTELUKAUDELLA 2022 - 2024	15
4. HARTOLAN KUNNAN TALOUS	18
4.1 Verotulot	18
4.2 Käyttötalouden valtionosuudet	19
4.3 Kunnan rahoitustarpeet ja lainanotto	21
4.4 Hallinto, henkilöstö ja organisaatio	22
4.5 Sisäinen valvonta ja riskienhallinta	22
4.6 Tuloslaskelma 2023–2025	25
4.7 Rahoituslaskelma 2023–2025	26
5. TALOUSARVION JA – SUUNNITELMAN RAKENNE	27
5.1 Talousarvio ja taloussuunnitelma kuntalain mukaan	27
5.2 Talousarvion ja taloussuunnitelman rakenne	28

5.3 Talousarvion sitovuus	29
5.4 Sitovat toiminnalliset tavoitteet	29
5.5 Käyttötalousosan sitovat määrärahat	30
5.6 Tuloslaskelmaosan ja rahoitusosan sekä investointiosan sitovat määrärahat	31
6. KUNTAKONSERNIN TYTÄRYHTEISÖJEN YLEISET OMISTAJAPOLIITTISET TAVOITTEET	32
6.1 Kiinteistö Oy Kuninkaanpitäjä	32
6.2 Kiinteistö Oy Vasalli	34
6.3 Kiinteistö Oy Vuorilaakso	37
6.4 Jorma Virtasen Säätiö	37
7. KONSERNIHALLINTO	38
7.1 Tarkastuslautakunta.....	38
7.2 Keskusvaalilautakunta	39
7.3 Valtuusto	39
7.4 Kunnanhallitus	39
7.5 Jaostot.....	42
7.6 Elinkeinotoimi	42
PALVELUOSA	47
1. SIVISTYS- JA HYVINVOINTILAUTAKUNTA.....	47
2.1 Sivistystoimen hallinto	48
2.2 Varhaiskasvatus ja esiopetus.....	49
2.3 Perusopetus	52
2.4 Vapaa sivistystyö.....	56
2. HYVINVOINNIN JA TERVEYDEN EDISTÄMINEN.....	63
3. TEKNINEN TOIMI	67

3.1 Hallinto.....	68
3.2 Laitokset- ja taseyksiköt	68
3.4 Yleisten alueiden hoito ja yksityistieavustukset	70
3.5 Pelastustoimi.....	70
3.6 ICT- palvelut	70
3.7 Tilapalvelut	71
3.8 Rakennukset	71
4. YMPÄRISTÖLAUTAKUNTA	74
4.1 Rakennusvalvonta.....	74
4.2 Ympäristönsuojelu.....	75
4.3 Kaavoitus.....	76
5.4 Kiinteistökartoitus	76
INVESTOINTIKOhteet	78
TALOUSSUUNNITELMA 2023–2025	81
HENKILÖSTÖRESURSSISUUNNITELMA V. 2023–2025.....	82
HENKILÖSTÖLUETTELO	88

YLEISET PERUSTELUT

1. TALOUDEN KEHITYSNÄKYMÄT 2023 - 2025

Suomen talouden epävarmuus jatkuu

Koronapandemian jälkivaikutukset näkyvät edelleen Suomen taloudessa, minkä lisäksi Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan on aiheuttanut merkittäviä muutoksia maailmantalouteen, inflaatioon ja korkotasoon. Vuosi sitten valtiovarainministeriö arvioi BKT:n kasvavan 2,9 %:iin vuonna 2022, mutta toteuma jää noin 1,7 %:iin. Vuoden 2023 osalta ennakoidaan BKT:n hidastuvan vain 0,5 %:iin. Vuosina 2024-2026 BKT:n kasvun arvioidaan olevan talouden potentiaalista kasvua nopeampaa, noin 1,4 % vuosittain.

Vuoden 2022 syksy on seisahtuvan kasvun vaihetta, eikä talouden ajautumista taantumaan voi valtiovarainministeriön mukaan sulkea pois. Epävarmuus, pula energiasta, nopea inflaatio, rapautuva ostovoima ja nousevat korot leikkaavat kulutuksen ja investointien kasvua kaikkialla. Odotuksena kuitenkin on, että vuoden 2023 aikana alkaisi helpottamaan.

VM:n mukaan talousennusteissa ei ennakoita Venäjän hyökkäyssodan eskaloitumista, Covid-19 -pandemian kärjistymistä, valloilleen ryöpsähtävää hinta-palkka-kierrettä, sähkö- tai muiden energiamarkkinoiden romahdusta, eikä muutosta luottamukseen, joka luotonantajilla on Suomen valtion kykyyn hoitaa velkansa ja muut vastuunsa. Yllätyksiä kuitenkin todennäköisesti tulee, joko edellä mainittuja tai muita ja näihin on kyettävä varautumaan.

VM:n mukaan riskit inflaation kerrannaisvaikutuksista ja nopean inflaation vaiheen pitkittymisestä, energiakriisistä ja talouden kasvun pysähtymisestä kokonaan pidemmäksi aikaa ovat kasvaneet. Lisäksi monilla aloilla syksyllä alkava palkkakierros on iso kysymysmerkki.

Kuluttajahintoja nostaa pula energian tarjonnasta. Lisäksi ylivirittyneillä markkinoilla pienetkin muutokset energian tarjonnassa tai kysynnässä näkyvät suurina muutoksina energian hinnassa. Kallistunut energia on jo nostanut myös esimerkiksi ruuan hintaa.

Covid-19 -pandemian hellitettyä usko tulevaisuuteen palasi nopeasti ja kotitalouksien kertyneitä säästöjä on laitettu kulutukseen. Asuntolainojen korot ovat nousseet, sähkösopimusten hinnat ovat moninkertaistuneet ja vakaina pidetyt arjen puitteet muuttuvat nyt nopeasti.

Nopea työllisyyden ja kulutuksen kasvu ovat kasvattaneet verotuloja ja vahvistaneet julkista taloutta vuosina 2021-2022. Kun talouden kasvu hidastuu ja velanhoitomenot kasvavat, julkisen talouden alijäämät ja velka alkavat kasvaa uudelleen. Myös hyvinvointialueiden aloitukseen liittyvät kustannukset, päätökset tukea turvallisuutta, huoltovarmuutta, tutkimusta ja talouden vihreää rakennemuutosta, toimet sähkön hinnan kohtuuttoman nousun kompensoimiseksi kotitalouksille sekä väestön ikääntymisestä aiheutuvat jatkuvasti kasvavat menot kasvattavat valtiontalouden alijäämää.

Euroopan keskuspankkia epävarma ja epävakaa tilanne mietityttää. Euroalueen rahapolitiikka on taiteilua inflaation leviämisen riskin ja taantuman riskin kanssa, mutta nollakorkojen aika on joka tapauksessa taakse jäänyttä elämää.

Ulkomaankaupan näkymiä varjostaa erityisesti Venäjän kanssa käytävän kaupan merkittävä supistuminen, vaikkakin vienti Venäjälle jatkuu osin edelleen. Euroopan talouskehityksen näkymät ovat synkentyneet kesästä, joten viennin kasvu jää lähivuosina vaisuksi. Ennusteessa oletetaan, että elokuun alussa v. 2022 voimassa olevat Venäjään kohdistetut pakotteet jäävät voimaan koko ennustejaksolle. Rajoitteiden suoria vaikutuksia suurempia ovat kuitenkin epäsuorat vaikutukset, kuten energiamarkkinoiden laaja häiriö ja hintojen nousu.

Koronapandemian ja Venäjän hyökkäyssodan vaikutukset talouskasvuun ovat heikentäneet Suomen julkista taloutta. Julkisyhteisöjen alijäämä supistuu tänä vuonna ripeän talous- ja työllisyyskasvun sekä koronatoimien päättymisen johdosta. Ensi vuonna alijäämä kääntyy uudelleen kasvuun ja julkinen talous pysyy syvästi alijäämäisenä tulevina vuosina. Julkisen velan suhde BKT:hen alenee tänä vuonna, mutta kääntyy nousevalle uralle ensi vuonna. Julkisyhteisöjen menojen ja tulojen rakenteellinen epätasapaino on mittava ja kestävyysvajeen arvioidaan olevan nyt 3,0 % suhteessa BKT:hen eli noin 9 mrd. euroa vuoden 2026 tasolla.

Velanhoidokustannusten arvioidaan kasvavan ennustejaksolla. Alati kasvavat velanhoidokulut ovat pois muusta julkisesta rahankäytöstä ja kaventavat julkisen talouden ennestäänkin niukkoja puskureita

Maailmantalouden tilanne

Maailmantalouden näkymät ovat synkentyneet nopean inflaation, Euroopan energiakriisin sekä Venäjän hyökkäyssodan jatkumisen takia. Geopoliittiset jännitteet suurvaltojen välillä ovat kasvaneet. Kehittyviä maita uhkaa edelleen ruokapula. Maailmantalouden kasvu hidastuu viime vuoden nopean kasvun jälkeen 2,7 prosenttiin kuluvaan vuonna ja edelleen 2,5 prosenttiin v. 2023.

Euroalueen näkymät ovat synkentyneet Venäjän hyökkäyssodan jatkumisen ja energiakriisin takia. Inflaation kiihtyminen on jatkunut, ja kuluttajien luottamus on alamaissa. Erityisesti Saksan näkymät ovat haastavat. Eteläinen Eurooppa sen sijaan on hyötynyt koronasulkujen poistumisesta. Tulevasta talvesta odotetaan energian saatavuuden takia erittäin vaikeaa. Kokonaistuotannon kasvu hidastuu 2,1 prosenttiin v. 2022 ja edelleen 1,3 prosenttiin v. 2023

Epävakaa tilanne kansainvälisillä rahoitusmarkkinoilla jatkuu. Etenkin Euroopan osalta on ilmassa pessimismia, riskinottohalukkuus on vähentynyt ja pääoma on hakeutunut turvasatamiin. Osakemarkkinoilla on ollut myönteistä kehitystä kesän aikana, mutta euroalueella ja Yhdysvalloissa keskeiset indeksit ovat edelleen alle vuoden alun tason. Sekä lyhyet että pitkät korot ovat heilahdelleet voimakkaasti, heijastaen hermostuneisuutta markkinoilla. Euroalueella eteläisten jäsenvaltioiden lainojen korkoerot suhteessa Saksaan ovat kasvaneet ja EKP onkin ottanut käyttöön uuden rahapoliittisen välineen korkoerojen pitämiseksi hallinnassa. Yhdysvaltojen dollari on vahvistunut suhteessa muihin päävaluuttoihin, heijastaen rahapolitiikan nopeaa kiristymistä ja korkojen nousua.

Inflaatio on yhä nopeaa lähes maailmanlaajuisesti. Energiakriisi ylläpitää nopeaa inflaatiota etenkin Euroopassa. Inflaatio on lisäksi muodostunut yhä laaja-alaisemmaksi, mitä heijastaa monessa taloudessa kiihtynyt pohjainflaatio. Kuitenkin joitain merkkejä inflaatio-odotusten vaimenemisesta on ilmennyt Yhdysvaltojen ohella myös Euroopassa. Inflaation odotetaan laajalti hidastuvan vuoden 2023 kuluessa.

Vaikea tilanne Euroopan energiamarkkinoilla jatkuu. Tulevana talvena joudutaan ehkä säännöstelemään energian kulutusta. Toisaalta raakaöljyn hinta on laskenut loppukevään 2022 huippulukemista. Venäjän hyökkäyssodan ja siitä johtuvan epävarman tilanteen takia maakaasun hinta Euroopassa on erittäin korkea. Sen sijaan teollisuuden raaka-aineiden hinnat ovat laskeneet voimakkaasti kevästä, heijastaen ehkä teollisuuden epävarmoja näkymiä. Raaka-aineiden hinnat laskevat maltillisesti ennustejaksolla.

Julkinen talous

Vahva talous- ja työllisyyskehitys on pienentänyt koronaepidemian julkiseen talouteen synnyttämää mittavaa epätasapainoa. Talouskasvu hidastuu kuluvana vuonna, mutta työllisyyskasvu pysyy vahvana ja julkinen talous kohenee verotulojen voimakkaan kasvun siivittämänä. Alijäämän pienenemistä edesauttaa myös koronaepidemian vuoksi tehtävien tukitoimien väheneminen.

Talouskasvu hidastuu merkittävästi ensi vuonna, ja alijäämä alkaa jälleen kasvaa. Venäjän hyökkäyssodan vuoksi tehty lukuisat varautumiseen liittyvät toimet heikentävät julkista taloutta myös tulevina vuosina. Nähtävissä oleva vaimea talouskasvu ei riitä korjaamaan julkisen talouden epätasapainoa ja alijäämä pysyy mittavana lähitulevaisuudessa.

Julkinen velka suhteessa bruttokansantuotteeseen kohosi korkealle tasolle koronaepidemian vuoksi eikä se ole palautunut kriisiä edeltäneelle tasolle. Velkasuhteen kasvu kuitenkin taittui viime vuonna hetkellisesti. Julkisen velkasuhteen väliaikaiseen tasaantumiseen vaikuttaa erityisen suotuista nimellisen BKT:n kasvu. Valtionhallinnon, paikallishallinnon ja hyvinvointialueiden yhteenlaskettu alijäämä pysyy suurena, joten velkasuhde alkaa kasvaa uudelleen heti ensi vuodesta lähtien. Pidemmällä aikavälillä julkisen talouden menot ja tulot ovat rakenteellisesti epätasapainossa mm. väestön ikääntymisen johdosta, eikä julkinen talous siksi ole kestävällä pohjalla.

Tänä vuonna valtionhallintoa vahvistavat covid-19 -tukitoimien väheneminen ja ensi vuonna hallituskauden määräaikaisten toimien päättyminen. Varautumiseen liittyvät toimet näkyvät etenkin valtionhallinnon rahoitusasemassa.

Ensi vuodesta lähtien Suomen julkisyhteisöjen rakenne muuttuu, kun sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämisvastuu siirretään kunnilta hyvinvointialueille. Tämä helpottaa kuntien rakenteellisia, väestön ikääntymisestä johtuvia menopaineita, mutta silti kuntatalous jää painelaskelmassa alijäämäiseksi. Hyvinvointialueet aloittavat toimintansa alijäämäisinä. Alijäämä johtuu mm. mittavista investoinneista.

Työeläkelaitosten ylijäämä asettuu lähivuosina hieman yli prosenttiin. Eläkemenojen kasvu jatkuu, mutta toisaalta maksutulot kasvavat voimakkaasti vielä kuluvana vuonna ja nouseva korkotaso lisää työeläkelaitosten omaisuustulojen kasvua. Muiden sosiaaliturvarahastojen rahoitusasemaa vahvistaa ennustejaksolla työttömyystilanteen koheneminen, mutta toisaalta eläkkeet ja sosiaalietuudet kasvavat ensi vuonna erityisen nopeasti inflaation kasvattaessa etuuksien indeksikorotuksia. Sosiaaliturvarahastot ovat lievästi ylijäämäisinä ennustejaksolla.

Julkisen talouden merkittävimmät riskit liittyvät yleiseen talouskehitykseen. Venäjän hyökkäys Ukrainaan sekä siitä seuranneiden hintapaineiden vaikutukset voivat heijastua julkiseen talouteen niin yleisen talouskehityksen kuin myös tilanteen vaatiman varautumisen tai kansalaisille osoitettujen kompensatioiden kautta. Myös covid-19 -epidemian mahdolliset uudet aallot sekä kertynyt hoitovelka voivat rasittaa julkista taloutta. Toisaalta koronaepidemian vuoksi budjetoitiin paljon määrärahoja eri kohteisiin. Kaikki määrärahat eivät välttämättä tule käytetyksi, ja siten se voi osaltaan kohentaa julkista taloutta etenkin tänä vuonna. Kuluva vaalikausi päättyy ensi vuoteen ja julkisen talouden ennuste on laadittu sen jälkeen nk. muuttumattoman politiikan urana. Siten uuden tulevan hallituksen päätökset voivat keinauttaa julkista taloutta molempiin suuntiin.

Julkisen talouden ehdolliset vastuut ja erityisesti takausten huomattava kasvu muodostavat riskin julkiseen talouteen. Takaustavastuiden keskittyminen tietyille toimialoille ja yrityksille lisää takausvastuisiin liittyviä

riskejä. Vastuiden mittava laukeaminen kasvattaisi julkisia menoja ja nopeuttaisi velkasuhteen kasvua. Lisäksi mitä korkeammalle tasolle velkasuhde on matalien korkojen aikana noussut, sitä enemmän nousevat korot alkavat rasittaa velanhoidokustannuksia pidemmällä aikavälillä.

Talouden kehitysnäkymien lähteenä Valtionvarainministeriön syksyn 2022 talouskatsaus.

1.1 Kuntatalouden näkymät

Vaikka paikallishallinnon kulutusmenojen kasvu hidastuu v. 2022 covid-19 -menojen pienentyessä edellisvuodesta, sen rahoitusasema heikkenee yli miljardi euroa alijäämäiseksi (eli 0,4 % suhteessa BKT:hen), kun yhteisöveron korotetun jako-osuuden ja valtionosuuslisäysten kaltaiset tukitoimet päättyvät. Kulutusmenojen kasvua ylläpitävät v. 2022 palvelutarpeen kasvun lisäksi hoito- ja palveluvelan purkaminen sekä pääministeri Marinin hallitusohjelman mukaiset kuntien tehtävien laajennukset, joissa kustannukset nousevat vuosittain. Lisämenoja aiheutuu myös Venäjän hyökkäyssotaa pakenevien ukrainalaisten maahanmuutosta, josta syntyviä kuluja mm. opetuksessa ja kotouttamisessa hallitus on sitoutunut korvaamaan kunnille.

Kunta-alalle kesällä 2022 solmittua palkkaratkaisua sovelletaan kaikkiin kunta-alan työntekijöihin. Niin sanottuun yleiseen linjaan sidottujen sopimuskorotusten lisäksi kunta-alan palkkausta uudistetaan erillisellä kehittämisohjelmalla vuosina 2023–2027. Ohjelman mukaan kunta-alan palkat nousevat viiden vuoden aikana yhteensä noin 5,1 % sopimuskorotusten lisäksi. Kunta-alan palkkaratkaisuilla on suuri merkitys paikallishallinnon kustannuskehitykselle, sillä henkilöstökulut muodostavat sen suurimman kuluerän. Lisäksi ilmassa on riskejä uusista työtaisteluista, sillä hoitajaliitot ovat uhanneet uusilla työtaistelutoimilla.

Vuonna 2023 sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tehtävät siirretään hyvinvointialueille ja niitä vastaava rahoitus valtiolle. Kuntien tulot sekä menot lähes puolittuvat uudistuksen seurauksena. Sote-uudistuksen myötä nämä vaikeasti ennakoitavat ja nopeasti kasvavat sosiaali- ja terveydenhuollon menot siirtyvät hyvinvointialueiden vastuulle. Kuntahallintoon (paikallishallinto pl. hyvinvointialueet) luettavat tehtävät painottuvat uudistuksen jälkeen entistä vahvemmin varhaiskasvatukseen ja koulutukseen, joiden yhteenlaskettu palvelutarve on laskeva koko 2010-luvun jatkuneen syntyvyyden alenemisen vuoksi. Kehitysarviossa palvelutarpeen laskua on totuttuun tapaan hieman pehmennetty, sillä pienissä kunnissa mahdollisuudet kouluverkon sopeuttamiseen ovat rajalliset. Lisäksi lasten määrään varhaiskasvatuksessa vaikuttaa myös osallistumisaste, joka on ollut viime vuosina nousussa.

Vuoteen 2023 ajoittuu sote-uudistuksen lisäksi myös hallituskauden päättyminen. Monet hallituksen määräaikaisten toimet lakkaavat ja kuntataloudesta poistuu esimerkiksi covid-19 -avustuksia ja varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja lukiokoulutuksen laatu- ja tasa-arvohankkeita.

Kuntataloudesta siirtyy hyvinvointialueiden mukana investointeja arviolta 1,2 mrd. euron edestä. Kuntatalouden investointipaineet pysyvät kuitenkin mittavina muun muassa rakennuskannan iän ja väestön muuttoliikkeen vuoksi. Myös ilmastonmuutoksen hillintä ja sen vaikutuksiin varautuminen edellyttävät kunnilta uusien toimintatapojen käyttöönottoa sekä investointeja muun muassa vihreään siirtymään. On kuitenkin mahdollista, että talouden epävarmat näkymät, resurssien pullonkaulat, sekä kasvavat kustannukset siirtävät investointeja tuleville vuosille.

Kuntahallinnon alijäämän arvioidaan pysyvän n. 0,4 prosentissa suhteessa BKT:hen v. 2023. Kuntahallinnon menojen ja tulojen rakenteellinen epätasapaino kasvattaa sen nimelliselvelkaa vuoteen 2023 saakka. Sote-uudistuksen seurauksena kuntataloudesta siirtyy n. 5,1 mrd. euroa velkaa hyvinvointialueille v. 2023. Kuntahallinto jää painelaskelmassa yli miljardin alijäämäiseksi myös sote-uudistuksen jälkeen v. 2023.

Vaikka väestön ikääntymisestä aiheutuvat menopaineet helpottuvat sote-uudistuksen myötä, jää tulojen ja menojen välille edelleen hieman kasvavaa epätasapainoa. Kuntahallinnon alijäämä kasvaa 0,6 prosenttiin suhteessa BKT:hen tarkastelujakson lopulla v. 2026. Alijäämän kasvun tasaantuminen näkyy kuitenkin velkasuhteen kasvun hidastumisena viime vuosikymmenen keskimääräiseen kasvuvauhtiin verrattuna.

Talouden kehitysnäkymien lähteenä Valtionvarainministeriön syksyn 2022 talouskatsaus.

1.2 Vaikutukset verotukseen

Verotulot

Hartolan kunnan verotulojen arvioinnissa on käytetty Kuntaliiton verokehikon ennustetta 26.9.2022 ja Valtiovarainministeriön 19.9.2022 julkaisemia kuntakohtaisia painelaskelmia.

Ennusteiden osalta toteuman epävarmuus on normaalia suurempi, johtuen hyvinvointialueiden aloittamisesta ja kuntien veroperusteiden muutoksesta vuoden 2023 alusta lukien.

Kunnallisveroennuste

Kuntien verotulot koostuvat kunnallis-, kiinteistö- ja yhteisöverosta. Kunnallisveron osuus verotuloista on ollut keskimäärin noin 84 prosenttia, kiinteistöveron noin 8 prosenttia ja yhteisöveron noin 8 prosenttia. Kuntien verotulojen arvioidaan olevan vuonna 2022 yhteensä noin 26,5 mrd. euroa. Edelliseen vuoteen verrattuna verotulot kasvaisivat vajaalla 4 prosentilla. Verotulojen kasvua selittävät erityisesti suotuisa tulo- ja työllisyyskehitys. Vuonna 2023 verotulojen ennustetaan pääosin sote-verouudistuksen johdosta alentuvan 46,5 prosenttia.

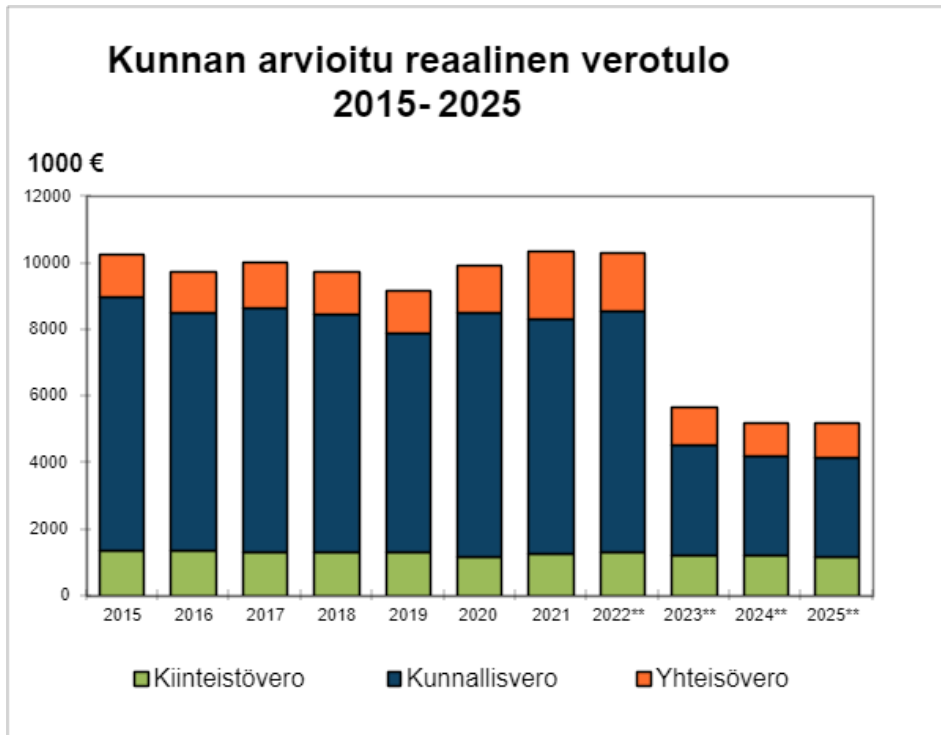
Ennusteessa on huomioitu kansantalouden makroennusteen mukainen veropohjien kehitys, tuoreimmat toteutum tiedot ja arviot kunkin verovuoden lopullisesta verosta sekä tiedossa olevat veroperustemuutokset.

Maksettujen palkkojen osuus kunnallisveron veropohjasta on keskimäärin noin 67 prosenttia, eläkkeiden noin 24 prosenttia ja muiden tulojen, kuten päivärahatulojen, osuus on noin 9 prosenttia. Tulorakenteessa on kuitenkin suuret erot kuntien välillä. Väestörakenteen ja työllisyyden kehitys vaikuttavat ratkaisevasti yksittäisten kuntien veropohjaan ja siten tulojen muodostumiseen.

Yhteisövero- ja kiinteistöveroennuste

Verovuoden 2023 yhteisöveron määrää ennustetaan arvioidun yritysten tuloskehityksen perusteella vuodesta 2021 vuoteen 2023. Yritysten tuloskehitystä arvioidaan lähinnä kansantalouden tilinpidon toimintaylijäämän muutoksen avulla. Yritysten tuloskehitys ei täysin seuraa toimintaylijäämän muutoksia. Varsinkin voimakkaiden suhdannevaihteluiden oloissa toimintaylijäämän antama kuva yritysten tuloksista saattaa poiketa huomattavasti todellisuudesta.

Kiinteistöveron kuluva vuoden maksuunpanoarvio perustuu ennusteiden ennakkotietoihin. Kiinteistökartoituksen etenemisen vaikutusta kiinteistöveron kertymään on vielä vaikea arvioida.

1.3 Valtionosuudet

Valtionosuudet muuttuvat merkittävästi vuodelle 2023, johtuen hyvinvointialueiden aloittamisesta ja tähän liittyvästä kustannusten ja tulojen siirrosta hyvinvointialueille. Vuonna 2023 valtionosuuksien kokonaismäärä tulee olemaan noin 712.000 euroa, kun vielä vuonna 2022 valtionosuuksia maksettiin noin 9,8 miljoonaa euroa.

Valtionosuuslaskelmiin vaikuttaa siirtyvien kustannusten lisäksi myös muutosrajoitin sekä siirtymätasaus. Mikäli sote-uudistuksen mukana lähtevä vero- ja valtionosuusrahoitus on suurempi kuin kunnasta poistuva sote-kustannus, lisätään näille kunnille valtionosuuksia muutosrajoittimella. Siirtymätasaus taas on viimeisenä määrittyvä valtionosuuserä, jota käytetään, mikäli kunnan talouden tasapainotila poikkeaa uudistusta edeltävästä tilanteesta muutosrajoitinlaskennan jälkeenkin yli 60 eurolla/asukas.

Syyskuun 2022 arviossa Hartolan kunnalle maksetaan muutosrajoittimen kautta vuonna 2023 noin 283.000 euroa ja siirtymätasauksen kautta noin 408.000 euroa.

Talousarviossa on hyödynnetty ennakkolaskelmia. Kuntakohtaisiin ennakkolaskelmiin on syytä suhtautua vielä varauksin, sillä muutoksia tulee ja ne voivat olla suuriakin sote-kustannuskehityksestä riippuen.

1.4 Palkkaratkaisu ja palkan sivukulut vuonna 2023

Kunnallinen yleinen virka- ja työehtosopimus KVTES 2022–2025 on voimassa 30.4.2025 asti. Talousarvion 2023 palkkamenoihin osastot ovat vuositasolle arvioineet noin 1,25 % palkankorotusvaran.

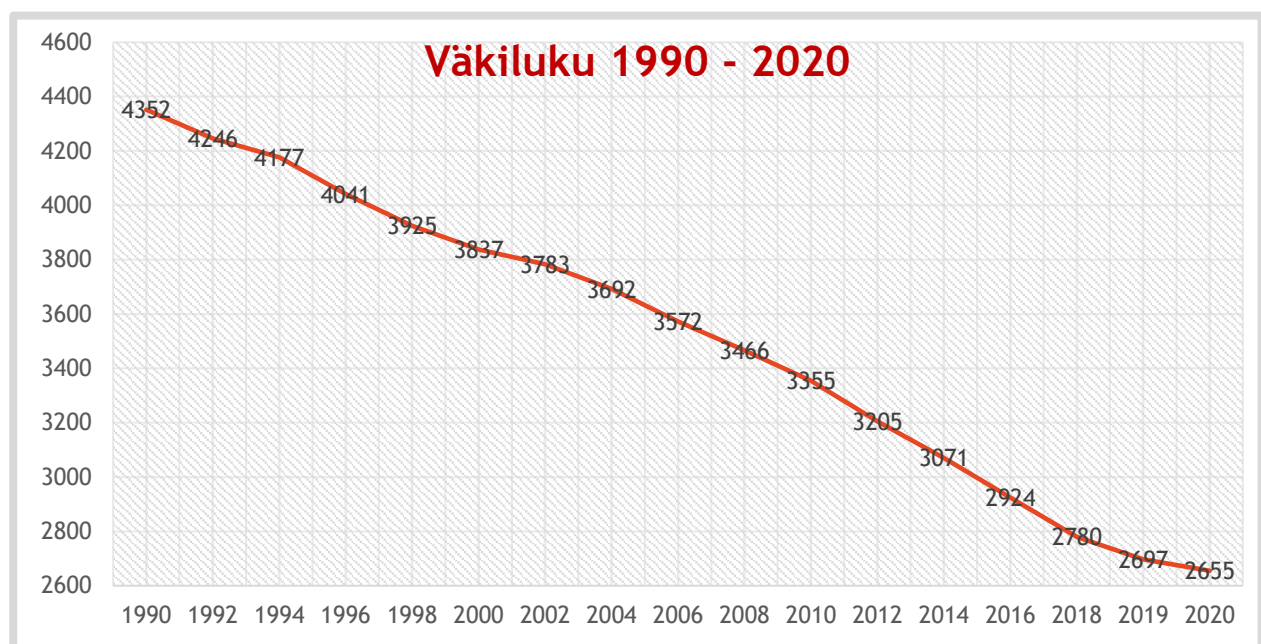
Vuonna 2023 maksetaan yleiskorotus 1,5 % sekä paikallinen järjestelyerä 0,4 % 1.6.2023 lukien.

Henkilösivukulut:

- Sotu-maksut, työttömyys-, tapaturmavakuutus- ym. sivukulut 5 %
(Sotu 1,58 %, työt.vak. 2,05 %, työkyvyt.eläk. 1,10 %, tapaturma 0,35 %, ryhmäh. 0,07 % = 5,15 %)
- Palkkaperusteinen eläkemeno (KuEL) 16,80 %
- VaEL-eläkemaksuprosentti/opettajat 16,47 %
- Palkkaperusteinen henkilösivukulu yhteensä (Kuel) 20,85 %
- Palkkaperusteinen henkilösivukulu yhteensä (Vael) 20,31 %

1.5 Väestömuutokset

Hartolan väkiluku on ollut laskeva aina 1990-luvulta lähtien. 30 vuoden aikana väkiluku on laskenut noin 1600 hengellä. Vuoden 2021 lopussa asukkaita oli 2621 henkeä.

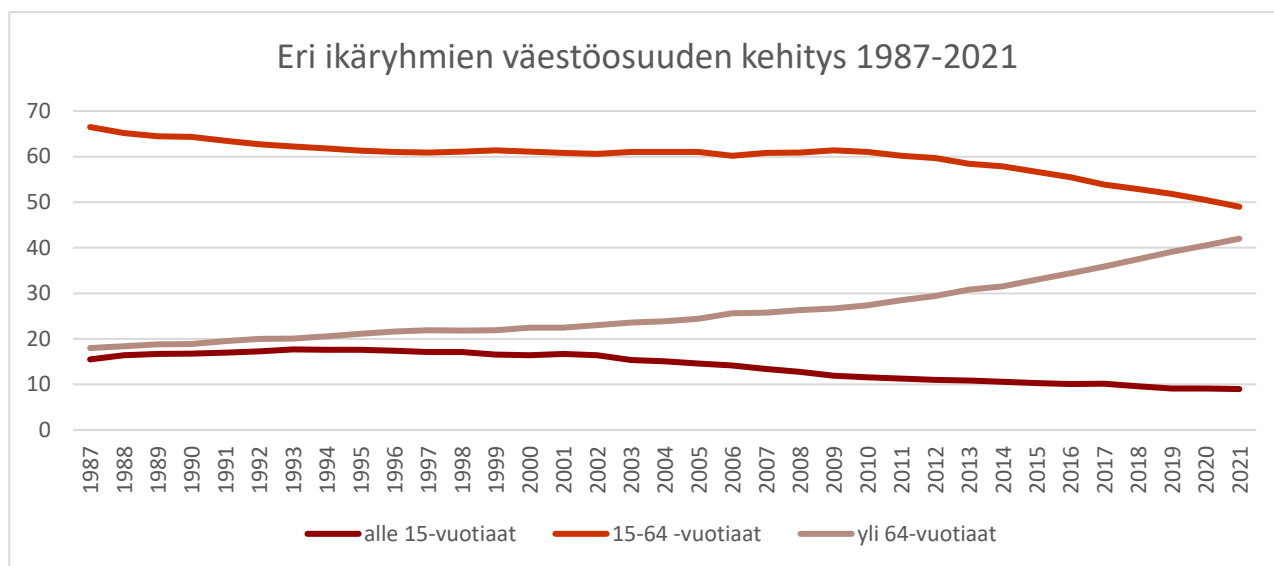
Maaseutukuntien väestön vähenemisen taustalla on yhteiskunnan ja työn voimakas muuttuminen, kaupungistuminen ja maaseudulla asuvan väestön ikärakenne. Kaupunkiseutujen vetovoima on jonkin verran heikentynyt koronapandemian aikana, mutta muuttoliikkeen suuntaa se ei ole kääntänyt. Vaikka Hartolassa on vahva työpaikkaomavaraisuus, se ei ole korreloinut Hartolassa asumisen kanssa.

Hartolassa syntyy vuosittain alle 15 lasta. Vuosikymmenen loppuun mennessä syntyvyys laskee keskimäärin 10 lapseen. Kuolleisuus on 50–59 henkeä vuodessa. Kunta on ollut viime vuosina myös lievästi

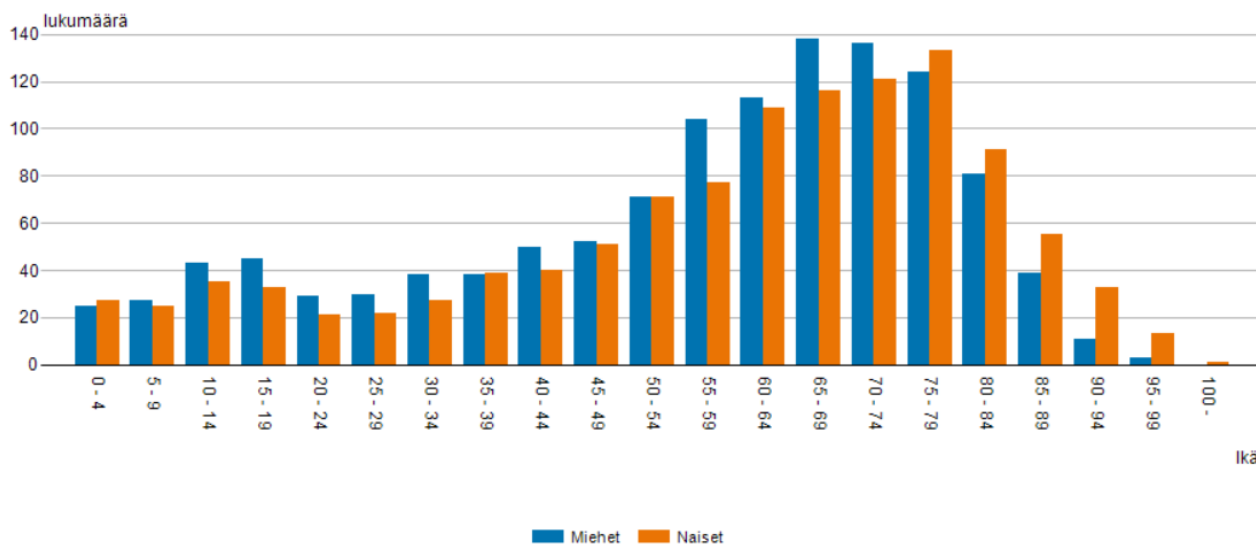

muuttotappiollinen. Väestön vähenemisen tärkein osatekijä onkin, että kuolleisuus on selvästi syntyvyyttä suurempaa. Vain tuntuva muuttovoitto voisi hidastaa väkiluvun laskua.

Vuonna 2021 yli 64-vuotiaiden osuus lähestyi entisestään työikäisten 15-64 -vuotiaiden määrää.

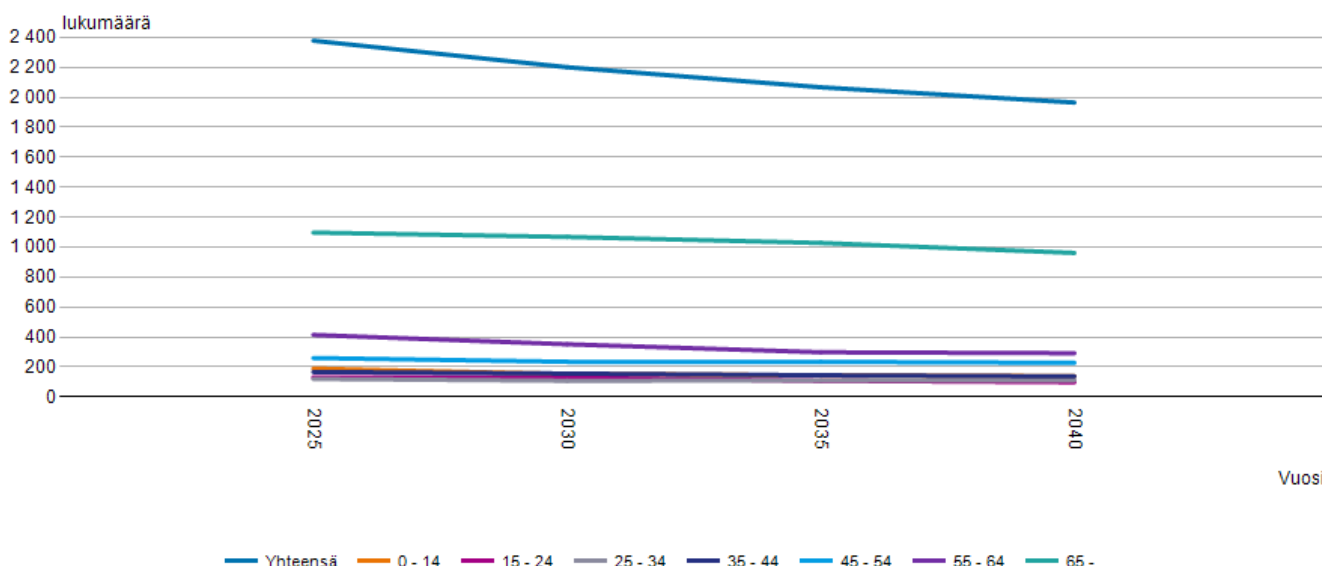

Ennustettu ikärakenne, Hartola 2026

Väestön ennustettu ikärakenne, Hartola vuoteen 2040

1.6 Työllisyys ja elinkeinot

Syyskuussa 2022 työttömiä oli Hartolassa 117, joista miehiä oli 63 ja naisia 54. Alle 25 -vuotiaita näistä oli 6 ja yli 50-vuotiaita 68 henkilöä. Pitkäaikaistyöttömien osuus oli 46 ja osatyökykyisiä oli 29. Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 11,7 % ja avoimia työpaikkoja oli 17 kappaletta. Päijät-Hämeessä työttömien kokonaismäärä on vähentynyt merkittävästi.

Hartolan kunnan työllisyyskoordinaattori on toiminut vuoden 2020 elokuusta alkaen 50 % työajalla. Työllisyyskoordinaattori on yhteistyössä Tukirinki-hankkeen kanssa tavannut pitkäaikaistyöttömiä ja kartoittanut jatkumahdollisuuksia. Lisäksi yhteistyötä tehdään Nuorten työpajan ja etsivän nuorisotyön, PHHYKY:n toimintakeskuksen sekä TE-toimiston kanssa. Nuorten työpajan ja etsivän nuorisotyön toimesta on jatkettu aktiivista työtä nuorisotyöttömyyden ja syrjäytymisuhkien ehkäisemiseksi. Työllisty hyvässä seurassa -hankkeen kautta moni pitkäaikaistyötön on työllistynyt Hartolan Voiman kautta moniin eri tehtäviin.

Vuoden 2020 alusta Hartolan kunta on ollut mukana Jyväskylän hallinnoimassa Tukirinki-työllistämishankkeessa, jonka kautta saadaan Hartolaan työvalmentajan palveluita 1,5–2 päivää viikossa ja hanketta on tarkoitus jatkaa myös vuoden 2023 aikana. Hankkeessa on mukana Jyväskylän ja Hartolan lisäksi myös Heinolan kaupunki ja Sysmän kunta.

Kuntien työmarkkinatuen maksuosuus yli 300 päivää työttömänä olleiden osalta on 50 % ja yli 1000 päivää työttömänä olleiden osalta 70 %.

Hartolassa kunnan työpaikkaomavaraisuus on ollut pitkään yli 100 % ja viime vuosina noin 99 %. Työpaikkoja kunnassa on tilastoitu vuonna 2020 yhteensä 854 kappaletta. Työllistä työvoimaa Hartolassa vuonna 2020 oli 857 henkeä ja työllisyysaste 64,9 %. Asuinkunnassaan työskentelevien hartolalaisten osuus oli 66,6 %.

2. STRATEGIA

2.1 Hartolan kunnan strategia

Toimintaympäristön muutos ja erityisesti maakunta- ja soteuudistus haastavat toteutuessaan nykymuotoisen kuntaorganisaation johtamis- ja toimintatavan sekä kuntaan jäävien tehtävien (koulutus, kaavoitus, kehittäminen) suorituskyvyn (= henkilöstön pysyvyys, osaamisen turvaaminen ja saatavuus).

Hartolan kunnan strategian päivitystyötä on tehty vuonna 2022 ja uusi strategia on tarkoitus hyväksyä joulukuussa 2022. Vuoden 2023 talousarvio ja toimintasuunnitelma on valmisteltu voimassa olevan strategian mukaisesti. Voimassa oleva strategia on jaettu kolmeen eri tahtotilaan, joita kaikkia ohjaavat samat arvot:

avoimuus, hyvinvointi, pitkäjänteisyys, aktiivisuus sekä terveys ja turvallisuus.

Tahtotila 1. Hartola säilyy itsenäisenä kuntana ja tuottaa nykyaikaisia palveluja asukkaille, joita ovat kaikki kunnan vakituiset ja vapaa-ajan asukkaat.

Kunnan itsenäisyyttä vaalitaan panostamalla kunnan toiminnan suunnitteluun, talouden tasapainoon, hallintaan ja ennakointiin.

Välineenä oikea palvelujen ja toiminnan mitoitus ja nykyaikaiset toimintatavat:

- Palvelujen tuotannossa asukkaille (tarjonta, toteutus, välineet)
- Toimivat palautejärjestelmät, jotta ongelmiin reagoidaan oikeanaikaisesti
- Tytäryhtiöiden hallinto ja omistajaohjaus
- Kunnalla on työntekijöitä sitouttava henkilöstöpolitiikka (kannustavuus, osaaminen, henkilöstömitoitus)
- Asiakaslähtöisyys (kunnassa tunnustetaan ulkoinen ja sisäinen asiakkuus)

Aito mahdollisuus vapaa-ajan asukkaille toimia aktiivisesti ja kehittää kuntaa

Toimimme tiiviisti ja avoimesti kunnan sisällä menestyäksemme paremmin sekä rakennamme toimivia yhteistyösuhteita ulkoisten kumppaneiden (yritysten ja kuntien) kanssa.

Tahtotila 2. Hartolalaisten hyvinvointi ja terveys paranee tuntuvasti ja asukkaat osallistetaan kehittämiseen ja hyvinvointityöhön.

Kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen perustyökaluina ovat:

- hyvinvointikertomus ja valtuustokauden hyvinvointisuunnitelmätiedot
- päätöksenteon ennakkovaikutusten arvioinnin hyödyntäminen ja kyselyt
- maakunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyö
- resurssit hyvinvointikoordinaattori ja liikuntaneuvoja

Kunta ottaa vastuun hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä omassa toiminnassaan panostaen viestintään sekä huomioimalla turvallisuuden, viihtyisyyden sekä saavutettavuuden. Kunta vastaa verkostoyhteistyöstä ja

luo edellytyksen järjestöjen aktiiviselle hyvinvointityölle. Kunta luo myös asukkaille uusia avoimia vaikutusmahdollisuuksia sekä hyödyntää saatua palautetta ja vastaa siihen nopeasti

Tahtotila 3. Hartolassa on tarjolla työtä, korkealaatuista asumista ja menestymisen mahdollisuuksia ihmisille ja yrityksille.

Hartolan kunta on vahva elinkeinopoliittinen toimija kiinteistöyhtiöidensä kautta; liiketilojen vuokrausaste on ollut korkea, mutta haastetta on tuonut leipomo -kiinteistön vuokraus. Hartola on ykkönen pienten kuntien työpaikkakeskittymänä Päijät-Hämeessä, työpaikkaomavaraisuus on yli 100 prosenttia.

Hartola on mukana maakunnan elinkeinoyhtiöissä ja voi itse hallinnoida kuntien välisiä elinkeino- ja työllisyshankkeita. Myös hyvät liikenneyhteydet ja liittymät valtatielle ovat tärkeä osa Hartolan menestystä.

- Parempaa asumista ja menestymistä työelämässä autetaan seuraavilla toimenpiteillä:
- Kunta panostaa työllisyydenhoitoon ja syrjäytymisvaarassa olevien kuntalaisten aktivointiin
- Kuntamarkkinointia suunnataan vahvasti asukashankintaan, yritysten työvoimatarpeen turvaamiseen ja tasapainoisemman väestökehityksen saavuttamiseen
- 4-tien varren työpaikkakeskittymään sijoittuva liikekeskushanke toteutetaan yhteistyössä investorin/rakennuttajan kanssa

3. TALOUDEN TASAPAINOTTAMINEN SUUNNITTELUKAUDELLA 2023 - 2025

Kuntalain mukaan kunnan taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen enintään neljän vuoden pituisena suunnittelukautena, jos talousarvion laatimisvuonna taseeseen ei arvioida kertyvän ylijäämää. Vuoden 2021 tilinpäätös oli 455.170,64 euroa ylijäämäinen ja edellisten vuosien alijäämien kattamisen jälkeen kunnalla oli taseessa 31.12.2021 ylijäämää 1.717.171,83 euroa.

Talouden vuosivaihtelut ovat olleet Hartolassa hyvin voimakkaita. Niihin on vaikuttanut eniten sosiaali- ja terveydenhuollon vuosikustannusten vaihtelu ja verotulojen sekä valtionosuuksien muutokset.

Hartolan kunnan väliluku on laskenut lähes 1000 asukkaalla viimeisen 15 vuoden aikana, joka on näkynyt paikkakunnan palvelurakenteessa heikentymisenä. Väestön väheneminen johtuu sekä luonnollisesta väestön vähenemisestä että muuttoliikkeestä. Väkiluku on nyt noin 2600 asukasta ja on ennakoitu, että kunnan asukasluku saavuttaisi 2200 asukkaan rajan vuoteen 2030 mennessä. Väkiluvun vähenemisellä on paljon vaikutuksia kunnan elinkeinoihin ja talouteen tulevina vuosina, vaikka väkiluku ei ehkä vähenekään niin nopeasti kuin aikaisemmin ennakoitiin.

Verotulojen kehitys on ollut melko hyvää väestöpohjan muutoksista huolimatta ja verotulojen merkitys tulee kasvamaan entisestään jatkossa. Kuntien ikääntyvien palveluihin kohdistuvat valtionosuudet siirtyvät 1.1.2023 aloittavien hyvinvointialueiden rahoitus pohjaan, jonka vuoksi Hartolan kunnalle jää vain hyvin pieni valtionosuus jatkossa. Kuntaan jää noin 7–8 miljoonan euron rahoitus pohja, jonka tulee riittää myös poistoihin ja investointeihin.

Vuoden 2023 talousarvion laadintaohjeessa on esitetty talouden tasapainottamiseen toimenpiteitä. Tärkeänä nähdään kunnan taloudellisten riskien vähentäminen (kuten kiinteistöomistukset) tytäryhtiöissä. Edelleen kehitetään palveluorganisaatiota ja henkilöstörakennetta edessä olevaan toiminnan muutokseen nähden.

Vuonna 2019 on arvioitu, että taloudellinen tasapaino edellyttää vakinaisessa henkilöstössä noin 20 henkilötyövuoden vähennystä. Tämä on ajateltu toteuttaa 10 vuodessa vuoteen 2029 mennessä, mutta etupainotteisesti.

Tavoitteesta on saavutettu suuri osa jo vuoden 2021 tilinpäätökseen mennessä eli yli 10 henkilötyövuotta. Jos henkilöstö vähenee hallitsemattomasti, on vaarana, että toiminnassa olevat riskit laukeavat ja sen seurauksena aiheutuu vahinkoa kunnalle, mikä ei ole henkilöstömitoituksen tarkoitus. Riskejä voi aiheutua työturvallisuudessa, ICT-yhteyksissä sekä muissa työtehtäviin liittyvissä huolellisuus- ja valvontavastuissa. Tämän vuoksi henkilöstön tarve tulee arvioida kokonaisuutena ja tehtävien ajantasainen ja huolellinen hoitaminen on asetettava etusijalle suhteessa taloudellisiin tavoitteisiin.

Kunnan palveluksessa oli vuonna 2021 yhteensä 56,8 vakinaista työntekijää (59,5 vuonna 2020) ja 23 määräaikaista työntekijää (21 vuonna 2020).

- sopeuttaminen tehdään ensisijaisesti henkilöstön luonnollisen vähenemän avulla (eläkkeelle siirtymisten ja työpaikan vaihdosten yhteydessä), josta tarkempi suunnitelma annetaan vuosittain talousarvion yhteydessä.

- sopeutus edellyttää muutoksia tehtäväkuvissa, tehtävien yhdistämisistä ja uudelleen järjestelyjä, joissain toiminnoissa ostopalvelujen hankkimista ja toiminnan automatisointia sekä digitalisaation hyödyntämistä.

1. Kunnanhallitus laatii talousarvion yhteyteen yksityiskohtaisen henkilöstösuunnitelman, jonka tavoitteena on:

- Sopeuttaa toimintaa vähentämällä 20 henkilötyövuotta vuosien 2020–2029 aikana. Vuoden 2023 henkilöstömenoihin on palkankorotusten vuoksi jouduttu varaamaan enemmän rahaa kuin vuodelle 2022.

Muut talouden tasapainottamisen keinot ovat

2. Kiinteistöverokannan nostaminen

- kiinteistökartoituksen tietojen siirto kartoitusaineistosta viranomaisrekistereihin tehdään sitä mukaa kun kartoitus etenee ja tiedot saadaan kirjattua eli loputkin tiedot vuoden 2022 aikana.

3. Kunta vähentää kiinteistöomistustaan seuraavissa kohteissa:

- kunta myy halukkaille ostajille omistamiaan osakehuoneistoja
- selvitetään Vanhan Koskipään ja Jokirannan kiinteistön myynti museoyhdistykselle
- paloasema myydään hyvinvointialueelle
- terveysaseman myynnin vaihtoehtoa pidetään esillä hyvinvointialueen suuntaan
- teknisen toimen varikosta voidaan tulevina vuosina luopua ja se voidaan myydä
- mikäli muita toimitiloja tyhjenee, voidaan tiloista luopua myymällä ne, ellei vuokraus ole mahdollista
- yksittäisten vähäisten maa-alueiden myyminen on suositeltavaa

Kiinteistöjen myynnin euromääräistä vaikutusta on vaikea arvioida, koska kiinteistöjen markkinahinta voi vaihdella. Kiinteistöjen myymisellä vähennetään käyttömenoja kohteista, joista ei saada vuokratuloja kattamaan aiheutuvia kuluja.

4. Investointiohjelma

- Investointimäärärahat ovat tiukoilla, johtuen yhtenäiskoulun uudisrakennuksen rakentamisesta vuosina 2020–2021. Suuria investointeja ei ole mahdollisuus toteuttaa.

5. Lautakuntien rekrytointiluvat

Alistetaan kunnanhallitukselle liittyen vakinaisen henkilöstön palkkaamiseen, oppisopimuskoulutukseen ottamiseen ja tilapäisen/toistaiseksi jatkuvaan henkilöstön vuokraamiseen tai tilapäiseen/toistaiseksi jatkuvaan ostopalveluhankintaan.

Talouden tasapainottamiseksi tehdyt toimenpiteet aikaisempina vuosina:

Valtuusto hyväksyi 12.9.2019 talouden tasapainottamishjelman vuosille 2019–2025 ja edelleen vuoteen 2028. Sen mukaisesti talouden tasapainottamiseen on kaksi tietä: vähentää menoja pysyvästi ja lisätä tuloja pysyvästi. Mikäli menojen vähentäminen ei tuota tuloksia tai menosäästöjä ei kyetä tekemään, jää jäljelle veroprosentin korottaminen. Kunnanvaltuuston yksimielinen kanta asiassa oli, että veroprosentteja ei toistaiseksi nosteta nykyisestä tasosta.

Henkilöstömenojen vähentäminen luonnollisen poistuman kautta ilman yt-neuvotteluja ja lomautuksia on keskeisessä asemassa talouden tasapainottamissuunnitelmassa. Henkilöstömitoitusta on tarkasteltu laajasti kaikilla osa-alueilla huomioiden väestön väheneminen ja vertailu Hartolan verrokkikuntiin. Mikäli maakuntien hyvinvointialueet perustetaan, pienenee kunnan toiminnan rahoituspohja niin merkittävästi, että henkilöstömenojen tulee joustaa, jotta talous saadaan pidettyä tasapainossa vuoden 2023 jälkeen.

Talouden tasapainotusta on suunnitelmallisesti tehty myymällä Kotisalo-kokonaisuus Attendo Oy:lle ja se on pienentänyt kunnan saamia vuokratuloja noin 500.000 eurolla (toimintatuotot), mutta se pienentää myös kiinteistönhoidon ja kiinteistön ylläpidon menoja noin -100.000 euroa vuodessa. Lisäksi Kotisaloon rakentamiseen otettu 3,7 miljoonan euron laina on siirtynyt Suomen Hoiva ja Asunto Oy:lle vuoden 2020 alussa. Lopputuloksena poistot pienenevät -185.000 eurolla. Muutos näkyy kuitenkin selvimmin Hykyn kuntalaskutuksessa. Myynnin jälkeen kuntalaskutus perustuu palvelusetelin hintaan. Kunnan maksuosuus on vähentynyt tästä johtuen runsaat -400.000 euroa vuodessa.

Vuonna 2021 valmistuneen koulurakennuksen poistot vaikuttavat vuonna 2022 noin 140.000 euroa ja sen vaikutus jatkuu pitkälle tulevaisuuteen. Koulun valmistumisen myötä kunta tulee purkamaan vanhan 1960-luvulla rakennetun osan yhtenäiskoulusta, kun se voidaan taloteknisesti jättää pois käytöstä. Arvioitu purkuvuosi on 2023. Purkamisen aiheuttama alaskirjaus tulee olemaan noin 1,2–1,5 miljoonaa euroa. Siinä vaiheessa talous uhkaa painua uudelleen alijäämäiseksi, mikäli ylijäämää ei ole saatu kerättyä.

Talousarvio vuodelle 2023 on 492.080 euroa alijäämäinen, mikä johtuu koulun vanhan osan sekä koulun asuntojen purkamisesta. Kunnan omistamien tytäryhtiöiden taloudellinen tilanne on myös haastava.

KOy Vasallin kiinteistöomistuksia pyritään myymään ja tätä kautta pienentämään kunnan takausvastuita. Yhtiön negatiivisen oman pääoman tilanteeseen haetaan ratkaisuja aktiivisesti.

KOy Kuninkaanpitäjän osalta aloitetaan valmistelut yhtiön sulautumisesta Hartolan kuntaan vuoden 2024 alusta lukien. Vuoden 2023 aikana on tarkoitus purkaa yhtiön kohteista sellaiset, joiden remontointi ei ole enää järkevää.

4. HARTOLAN KUNNAN TALOUS

4.1 Verotulot

Vuonna 2023 Hartolan tuloveroprosentti muuttuu, kun hyvinvointialueiden aloittamisen myötä aiempaan 21,5 % kunnallisveroon tehdään lain mukaan 12,64 %-yksikön leikkaus. Hartolan tuloveroprosentti on siis 8,86 % vuonna 2023. Hartolan ansiotulojen efektiivinen veroprosenttiennuste vuonna 2023 on 5,82 %. Kunnan ns. efektiivisellä veroprosentilla tarkoitetaan maksettavan veron suhdetta ansiotuloihin. Talousarvioon kirjatut verotulot on arvioitu kuntaliiton ja valtiovarainministeriön syyskuun 2022 ennusteiden mukaisesti.

Vuoden 2023 kokonaisverotuloiksi on arvioitu talousarviossa 6.261.000 euroa, kun vuoden 2022 arvio oli vielä 10.363.000 euroa. Verotulojen pienentyminen johtuu hyvinvointialueille siirtyvästä rahoituksesta.

Kunnan veroprosentit vuodelle 2023 on vahvistettu seuraavasti:

• Kunnan tulovero	8,86 %
• Yleinen kiinteistöveroprosentti	1,00
• Vakituisten asuinrakennusten veroprosentti	0,50
• Muiden asuinrakennusten veroprosentti	1,10
• Yleishyödyllisten yhteisöjen kiinteistöveroprosentti	0,20
• Voimalaitosten veroprosentti	3,00

Verotulot (1000 euroa)							
TILIVUOSI	2019	2020	2021	TA 2022	TA 2023	TS 2024	TS 2025
Verolaji							
Kunnallisvero	6 734	7 580	7 385	7 210	3 649	3 384	3 488
Muutos %	-6,7	12,6	-2,6	-2,4	-49,4	-7,3	3,1
Yhteisövero	1 293	1 467	2 118	1 465	1 247	1 135	1 178
Muutos %	2,6	13,5	44,4	-30,8	-14,9	-9,0	3,8
Kiinteistövero	1 328	1 216	1 350	1 688	1 365	1 365	1 365
Muutos %	0,8	-8,4	11,0	25,0	-19,1	0,0	0,0
VEROTULOiksi KIRJATTAVA	9 355	10 263	9 928	10 363	6 261	5 884	6 031
Muutos %	-4,5	9,7	-3,3	4,4	-39,6	-6,0	2,5

4.2 Käyttötalouden valtionosuudet

Peruspalvelujen valtionosuus 479.245 euroa

Peruspalvelujen valtionosuuden perusosa saadaan vähentämällä siitä kunnan saama verotulojen taseaus.

Kunnan peruspalvelujen valtionosuus on merkittävin osa valtionosuusjärjestelmää. Peruspalvelujen valtionosuus on laskennallinen, ja se perustuu kunnan asukkaiden palvelutarpeeseen ja olosuhdetekijöihin. Järjestelmän laskennallisuudesta johtuen kunnalle myönnetyn valtionosuuden suuruuteen ei vaikuta se, miten kunta palvelutoimintansa järjestää ja miten paljon rahaa se niihin käyttää.

Kunnan peruspalvelujen valtionosuus kattaa seuraavat tehtäväalueet:

- varhaiskasvatus (päivähoito)
- esi- ja perusopetus
- kirjastot
- yleinen kulttuuritoimi (asukasperusteinen)
- taiteen perusopetus (asukasperusteinen).

Kunnan peruspalvelujen valtionosuus kokoaa yhteen kunnallisten peruspalvelujen rahoituksen, lisää poikkihallinnollisuutta ja korostaa valtionosuuksien yleiskatteellisuutta.

Muina laskennallisten kustannusten määräytymisperusteina on sairastavuuskerroin, työttömyyskerroin, vieraskielisyyskerroin, kaksikielisyys, saaristaisuus, asukastiheyskerroin ja koulutustaustakerroin. Kriteerien toinen osa muodostuu lisäosista.

Kunnan peruspalvelujen valtionosuus maksetaan kunnille osana yhdistettyä valtionosuusmaksatusta jokaisen kuukauden 11. päivään mennessä. Valtionosuus on kunnalle yleiskatteellinen tuloerä, jota ei ole korvamerkitty tiettyjen palvelujen järjestämiseen, vaan kunta päättää itse valtionosuusrahoituksensa tarkoituksenmukaisimmasta käytöstä.

Verotuloihin perustuva valtionosuuden taseaus 264.917 euroa

Kuntien tulopohjassa olevia eroja tasataan verotuloihin perustuvalla valtionosuuden tasauksella. Lainsäädännöllisesti taseaus on osa kunnan peruspalvelujen valtionosuutta. Vuoden 2023 valtionosuudet tasataan verovuoden 2021 verotustietojen perusteella. Kun verotus valmistuu, saadaan vuosittain lopulliset tasauksen tiedot.

Kunta on oikeutettu valtionosuuden taseauslisään, jos sen laskennallinen verotulo asukasta kohden on taseausrajaa pienempi. Taseausraja on 91,86 %. Verotuloihin perustuvan valtionosuuden taseasta laskettaessa ei käytetä kunnan omaa veroprosenttia, vaan koko maan keskimääräistä veroprosenttia. Tästä johtuen yksittäisen kunnan tekemillä veroprosenttimuutoksilla ei ole vaikutusta kunnan saaman taseauslisän tai kunnan maksaman taseausvähennyksen määrään.

Valtionosuudet (1000 eur.)	tp 2021	ta 2022	ta 2023	ts 2024	ts 2025
Verotulon tasaus	2 228	1 961	265	472	396
Peruspalvelujen valtionosuus	5 977	6 511	479	709	593
Valtionosuusjärjestelmän muutos	0	0	0	0	0
Muut opetus- ja kulttuurit. valtionosuudet	-628	-627	-672	-672	-672
Veromenetysten kompensatiot	1 926	2 077	640	652	671
Verotulojen maks. lykk.menettely	-36	-11	0	0	0
Yhteensä	9 467	9 911	712	1 161	988
Harkinnanvarainen vos:n korotus					
Yhteensä	9 467	9 911	712	1 161	988

Verotulomenetysten kompensatio 639.512 euroa

Vuodesta 2020 lähtien valtionosuusjärjestelmän kautta kunnille maksetut verotulomenetysten kompensatiot erotetaan järjestelmästä omalle momentilleen 28.90.35.

Kotikuntakorvaukset netto -165.022 euroa

Kotikuntakorvausjärjestelmä sisältyy kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen. Esi- ja perusopetuksen järjestäjällä on oikeus saada kotikuntakorvaus oppilaan kotikunnalta, kun oppilas suorittaa oppivelvollisuuttaan muualla kuin oman kuntansa esi- tai perusopetuksessa. Opetuksen järjestäjä voi tällöin olla toinen kunta, valtio, yliopiston harjoittelukoulu, yksityinen tai kuntayhtymä

Kotikuntakorvausten maksatus hoidetaan keskitetysti valtionosuusmaksatuksen yhteydessä.

Vuoden 2022 kotikuntakorvaukset perustuvat esi- ja perusopetuksen järjestäjien antamiin oppilasmäärätietoihin 31.12.2020 tilanteesta. Kotikuntakorvausmenoja ja -tuloja ei kuitenkaan kirjata valtionosuuksiin, vaan ne kirjataan käyttötalouteen perusopetuksen asiakaspalvelujen ostoihin ja myyntituloihin.

Valtionosuuden kunta saa kaikkien väestötietojärjestelmään merkittyjen kuntalaisten perusteella. Tähän ei vaikuta se, suorittavatko 6-15 -vuotiaat kuntalaiset oppivelvollisuuttaan oman kunnan vai jonkun toisen opetuksen järjestäjän esi- ja perusopetuksessa. Kotikuntakorvauksen perusosasta säädetään vuosittain asetuksella. Kotikuntakorvauksen perusosa on 7.452 euroa.

Opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuus -671.936 euroa

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain mukaisen rahoituksen euromääräisesti merkittävin osa on koulutuksen ylläpitäjille myönnettävä yksikköhintarahoitus:

- lukiokoulutukseen
- ammatilliseen koulutukseen ja
- ammattikorkeakouluille.
- lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää perusopetukseen oppilaskohtaista lisärahoitusta ja rahoituksen muuhun opetus- ja kulttuuritoimintaan.

Perusopetuksen oppilaskohtaista lisärahoitusta myönnetään:

- lisäopetukseen
- maahanmuuttajien perusopetukseen valmistavaan opetukseen
- muille kuin oppivelvollisille järjestettävään esi- ja perusopetukseen
- korotuksena pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin kuuluville perusopetuksen oppilaille
- sisäoppilaitoslisänä ja koulukotikorotuksena sekä
- joustavan perusopetuksen lisänä.
- yksityisen perusopetuksen järjestäjän toiminnan aloittamiseen
- ulkomailla järjestettävään perusopetuslain mukaiseen opetukseen
- aamu- ja iltapäivätoimintaan
- taiteen perusopetukseen
- liikuntatoimintaan ja nuorisotyöhön ja museoille, teattereille ja orkestereille.

4.3 Kunnan rahoitustarpeet ja lainanotto

Talousarvion rahoitusosaan sisältyvässä rahoituslaskelmassa esitetään tarkemmin pitkäaikaiseen rahoitukseen liittyvät menot ja tulot, kuten antolainat ja niiden lyhennykset, kunnan lainanotto ja lainojen lyhennykset.

Kunnan rahoitustarve muodostuu investointimenoista ja pitkäaikaisten lainojen lyhennyksistä. Talousarviolainaa on talousarvioon kirjattu 1.000.000 euroa. Kiinteistöyhtiö Kuninkaanpitäjän ja Vasallin tervehdyttämistoimet jatkuvat ja myös näiden osalta on ennakoitavissa kunnalle rahoitustarvetta.

	TP 2021	TA 2022	TP e 2022	TA 2023	TS 2024	TS 2025
Lainat 1.1.	9 268 550	10 156 548	10 156 548	10 853 821	10 346 839	10 039 857
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	2 030 860	1 000 000	2 000 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-1 142 862	-1 302 727	-1 302 727	-1 506 982	-1 306 982	-1 256 982
Lainat 31.12.	10 156 548	9 853 821	10 853 821	10 346 839	10 039 857	9 782 875
Kuntatodistukset 31.12.	3 500 000	3 500 000	0	0	0	0
Lainakannan muutos	2 387 998	-302 727	-2 802 727	-506 982	-306 982	-256 982
Lainat euroa /asukas	5 210	5 097	4 176	4 054	4 010	3 974
Asukasmäärä	2 621	2 620	2 599	2 552	2 504	2 462

4.4 Hallinto, henkilöstö ja organisaatio

Hartolan kunnassa oli vakinaista henkilöstöä vuoden 2021 syyskuussa 65 henkilöä ja määräaikaista 22 henkeä ja koko henkilöstömäärä on edelliseen vuoteen verrattuna pysynyt samana. Tiukentuneen taloudellisen tilanteen vuoksi vakituisten henkilöstön palkkaamista on arvioitu kriittisesti. Vakinaisen henkilöstön rekrytoimiseksi Hartolan kunnassa on käytössä täyttöluvan hakeminen kunnanhallitukselta. Uusissa rekrytoinneissa on pyritty varautumaan tuleviin eläköitymisiin, joita on kunnan henkilöstössä tulossa tulevina vuosina paljon. Henkilöstön eläköityminen ja ikärakenteen muutos on Hartolan kunnan henkilöstöstrategian suurimpia haasteita. Myös henkilöstön saatavuus vapautuviin tehtäviin voi tulevaisuudessa vaikeutua.

Vuosina 2023–2025 eläkeiän saavuttaa arviolta 9 henkilöä.

Työterveyshuollon palvelut on hankittu Työterveys Wellamolta, jonka vastaanotto toimii kunnanvirastolla. Työterveyshuolto Wellamon myynti ja kuntien työterveyspalveluiden kilpailutus on kesken ja uusi palveluntarjoaja tulee aloittamaan vuoden 2023 aikana.

Työnantaja tukee henkilöstön työhyvinvointia mm. liikunta- ja kulttuuriseteleillä, yhteisillä tapahtumilla, kunnan kuntosalin vapaalla käytöllä ja lounaseteleillä.

4.5 Sisäinen valvonta ja riskienhallinta

Kuntalain säännökset velvoittavat kunnat järjestämään kunnan ja kuntakonsernin sisäisen valvonnan, riskienhallinnan ja konsernivalvonnan sekä raporttoimaan niiden tuloksellisuudesta. Riskienhallinnan tulee olla järjestelmällistä toimintaa ja kattaa olennaiset kunnan ja kuntakonsernin toimintaan ja talouteen liittyvät riskit. Niistä annettavan toimintakertomusraportoinnin tulee perustua todennettavissa olevaan sisäisen valvonnan, riskienhallinnan ja konsernivalvonnan tuloksellisuuden arviointiin.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan asianmukainen järjestäminen

Kuntalain 14 § mukaan valtuuston tulee päättää sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista.

Kunnanhallituksen vastuulla on sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestäminen sekä tuloksellisuuden seuranta ja arviointi. Järjestämisen tulee perustua systemaattiseen ja dokumentoituun toimintatapaan. Sisäisen valvonnan ja kokonaisvaltaisen riskienhallinnan tulee varmentaa riskien hallintaa ja tavoitteiden saavuttamista osana johtamista, toiminnan ja talouden suunnittelua, päätöksentekoa sekä taloudenhoidon menettelyitä. Tilintarkastajan on tarkastettava, että onko kunnan ja kuntakonsernin sisäinen valvonta ja riskienhallinta sekä konsernivalvonta järjestetty asianmukaisesti.

Riskienhallinta on sisäistä valvontaa ja sen tavoitteena on saada kohtuullinen varmuus organisaation tavoitteiden saavuttamisesta sekä toiminnan jatkuvuudesta ja häiriöttömyydestä.

Riskienhallintaprosessi kattaa:

- toimintaympäristön analysoinnin
- sisältää riskien ja mahdollisuuksien kokonaisvaltaisen tunnistamisen ja kuvaamisen
- sisältää riskien ja mahdollisuuksien toteutumisen todennäköisyyden ja seurauksien analysoinnin
- riskien hallinnan ja mahdollisuuksien hyödyntämisen menettelyiden määrittelyn ja toimenpiteiden valvonnan
- merkittävien riskien ja niiden hallinnan dokumentoinnin ja tuloksellisuuden raportointi tilivelvollisille toimielimille sisältää riskien hallinnan järjestelmän ja prosessien toimivuuden seurannan ja arvioinnin sekä raportoinnin toimintakertomuksessa

Strateginen tavoite	Riskin kuvaus	Vaikutus	Todennäköisyys	Riskitaso	Toimenpide
Talouden tasapaino	Verorahoitus vähenee vuosittain muuttotappion ja väestön ikääntymisen vuoksi	-200.000 /v	Erittäin todennäköinen	Korkea	Muuttokannustimet Menojen vähentäminen ja toiminnan sopeuttaminen ja talouden tasapainotusohjelma
Talouden tasapaino	Korkotason nousu nostaa rahoituskuluja	50.000–100.000/v	Todennäköinen	Keskitaso	korkosuojaus tarpeen mukaan
Talouden tasapaino	Kiinteistöjen alaskirjaukset, poistettavien kiinteistöjen tasearvot korkeita	1.000.000–1.500.000 e	Todennäköinen	Korkea	Suunnitelmallinen purkaminen useammalle vuodelle.
Elinvoima	Uusien teollisuustonttien ja nykyisten tuotantolaitosten laajennusvaran vähäisyys	Uusia yrityksiä on vaikea saada paikkakunnalle ja laajennusmahdollisuus vähenee	Melko todennäköinen		Teollisuustonttien kartoitus ja kaavoitus VT4 risteysalueiden suunnittelu toimivaksi

Hartolassa on hyvä elää!

Elinvoima	Kaavoituksen hitaus ja vanhentuneet kaavat	Menetetään potentiaalisia uusia asukkaita ja aiheutuu ongelmia kiinteistöjen myyntitilanteissa	Riski on olemassa	Korkea	Kaavoituksen ajan tasalle tekeminen vuosina 2023–2026
Hyvinvointi ja turvallisuus	Päihteiden käytön ja syrjäytymisen seuraukset	Kunnan yleinen imago huononee ja sotekustannukset kasvavat	Riski on olemassa	Korkea	Varhainen puuttuminen, tunnistaminen ennaltaehkäisemiseksi Turvallisuussuunnitelma
Hyvinvointi ja terveys	Palvelujen saatavuus Hartolassa heikkenee	Hyvinvointi ja terveyserot kasvavat	Riski on olemassa	Keskitaso	Turvataan Hartolan sote palvelut vahvemmalla yhteistyöllä HVA:n ja naapurikuntien kanssa.
Palvelujen laatu	Koulun oppilasmäärän nopea pieneminen	Aineenopetuksen ammattitaitoinen järjestäminen vaikeutuu	Riski on olemassa	Keskitaso	Uudet yhteistyömuodot Sopeutuminen tilanteeseen

Strateginen tavoite	Riskin kuvaus	Vaikutus	Todennäköisyys	Riskitaso	Toimenpide
Tekninen toimi / Palvelujen laatu	Palvelurakenteen tarkoituksenmukaisuus, tehokkuus ja taloudellisuus	Käytettävissä olevien rahojen riittämättömyys kaikkien palvelujen tuottamiseen	Riski on olemassa	Keskitaso	Palvelujen tuottamisen priorisointi -> päätöksenteko
Hyvinvointi ja terveys	Vesihuoltolaitoksen toiminnan vaarantuminen	Puhtaan veden saannin vaarantuminen	Ei kovin todennäköinen	Keskitaso	Varautumissuunnitelma & valvontaohjelma, WSP, SSP riskienhallintatoimet
Hyvinvointi ja terveys	Kemikaalionnettomuus vt4	Pohjaveden ja maaperän pilaantuminen	Ei kovin todennäköinen	Keskitaso	Varavedenottovalmius ja vesihuollon yhteistyö Joutsan ja Sysmän kanssa
Palvelujen laatu	Lämmöntuotannon keskeytyminen talvijaksolla	Kaukolämmitteiset kunnan toimitilat	Ei kovin todennäköinen	Vähäinen	
Hyvinvointi ja terveys	Laajamittainen sähkökatko	Kunnan kriittiset toiminnot suurelta osin sähköstä riippuvaisia	Riski on olemassa	Keskitaso	Sähkökontti on otettavissa varavaimaksi

4.6 Tuloslaskelma 2023–2025

Tuloslaskelmassa osoitetaan, kuinka kunnan tulorahoitus riittää palvelutoiminnan menoihin eli käyttömenoihin, rahoitusmenoihin sekä omaisuuden kulumisen edellyttämiin poistoihin. Tuloslaskelmassa summataan talousarvion käyttötalousosan toimintatulot ja -menot. Yhdistely tehdään tuloslaskelmakaavan tilien tarkkuudella. Tuloslaskelman välituloksina esitetään mm. seuraavat tiedot:

Toimintakate on toimintatulojen ja toimintamenojen erotus eli käyttötalouden nettomenot.

Vuosikate ilmoittaa paljonko talousarviovuoden tulorahoituksesta jää investointien ja muiden pitkävaikutteisten menojen kattamiseen. Jotta terveen talouden kriteerit toteutuisivat, tulisi vuosikatteen pitkällä aikavälillä olla samaa suuruusluokkaa kuin nettoinvestoinnit. Koska investointien rahoittamiseen on perusteltua käyttää lainaa, tulisi vuosikatteen kuitenkin kattaa vähintään pitkäaikaisten lainojen lyhennykset. Vuosikatteen riittävyttä voidaan verrata investointien lisäksi myös käyttöomaisuuden poistoihin. Vuosikatteen tulisi riittää kattamaan omaisuuden kulumista mittaavat poistot.

TULOSLASKELMAOSA	TP	TA + muutos	TA
	2021	2022	2023
	€	€	€
Toimintatulot	1 676 828	1 582 210	1 450 924
Myyntitulot	650 916	708 089	689 524
Maksutulot	98 035	96 935	85 550
Tuet ja avustukset	431 102	239 171	220 000
Muut toimintatulot	496 775	538 015	455 850
Valmistus omaan käyttöön			
Toimintamenot	-20 464 800	-21 054 399	-8 170 999
Henkilöstömenot	-3 834 930	-3 770 862	-3 819 882
Palvelujen ostot	-15 330 618	-15 946 395	-2 897 464
Aineet tarvikkeet ja tavarat	-689 125	-665 061	-845 279
Avustukset	-446 095	-467 600	-429 500
Muut toimintamenot	-164 032	-204 481	-178 874
Toimintakate	-18 787 972	-19 472 189	-6 720 075
Verotulot	10 852 594	10 431 000	6 261 000
Valtionosuudet	9 467 227	9 910 917	711 738
Rahoitustulot ja -menot	20 119	-19 248	-53 352
Vuosikate	1 551 968	850 480	199 311
Poistot ja arvonalentumiset	-1 096 797	-797 032	-701 391
Satunnaiset erät		0	
Tilikauden tulos	455 171	53 448	-502 080
Tilikauden yli-/alijäämä	455 171	53 448	-502 080

Vuoden 2023 talousarvion tuloslaskelmasta ilmenee, että rahoituserien jälkeen vuosikate on positiivinen 209.311 euroa, mikä ei riitä kattamaan käyttöomaisuuden poistoja. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu kirjanpitolautakunnan kuntajaoston antamien ohjeiden sekä valtuuston hyväksymän poistosuunnitelman mukaan ja ne ovat 701.391 euroa.

Kirjanpitolautakunnan yleisohjeen mukaan satunnaisiksi tuotoiksi ja kuluiksi katsotaan sellaiset tulot ja menot, jotka perustuvat kunnan tavanomaisesta toiminnasta poikkeaviin, kertaluonteisiin ja olennaisiin tapahtumiin. Ne ovat perusteltua esittää omana ryhmänään vuosikatteen jälkeen, mikäli niiden määrä vuosikatteeseen suhteutettuna on olennainen. Näin vuosikatteen vertailtavuus eri vuosien ja eri kuntien välillä paremmin toteutuu.

4.7 Rahoituslaskelma 2023–2025

Toiminnan rahoitusta tilikauden aikana tarkastellaan rahoituslaskelman avulla. Rahoituslaskelmassa esitetään erikseen tulo-rahoituksen ja investointien nettomäärä sekä rahoitustoiminnan eli anto- ja ottolainauksen, oman pääoman ja maksuvalmiuden muutosten nettomäärä. Näiden kahden erotus tai summa osoittaa kunnan kassavarojen muutoksen tilikaudella.

Investointien (netto) loppusumma vuoden 2023 talousarviossa on -530.000 euroa. Pitkäaikaisten lainojen lyhennykset on arvioitu velkakirjaehtojen mukaan ja ne ovat n. 1,507 milj. euroa.

Uutta talousarviolainaa on arvioitu nostettavan vuoden 2023 aikana 1 milj. euroa. Lyhytaikainen rahoitus hoidetaan kuntatodistusohjelmalla, josta käytössä 1.1.2023 on 0 euroa. Kuntatodistusohjelma on yhteensä 5 milj. €. Korko nostetuissa lyhytaikaisissa lainoissa on markkinahintainen ja on vuonna 2022 noussut merkittävästi, ollen pitkään nollan tasossa tai jopa negatiivinen. Vuoden 2023 lopussa lainakannan arvioidaan olevan noin 10,347 milj. euroa eli noin 4.054 euroa/asukas.

Antolainauksen lisäyksiin varaudutaan 300.000 eurolla, joka on tarkoitettu kunnan 100 %:sti omistamille tytäryhtiöille.

RAHOITUSOSA	TP	TA+muutos	TA
	2021	2022	2023
Toiminnan ja investoinnin rahavirta			
Toiminnan rahavirta	1 462 696	845 480	194 311
Vuosikate	1 551 968	850 480	199 311
Satunnaiset erät	-102 804	0	0
Tulo-rahoituksen korjauserät	13 532	-5 000	-5 000
Investointien rahavirta	-3 374 415	-579 900	-525 000
Investointimenot	-3 422 910	-714 375	-680 000
Rahoitusosuudet inv.menoihin	0	129 475	150 000
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	48 495	0	0
Tulo-rahoituksen korjauserät		5 000	5 000
Toiminnan ja investoinnin rahavirta	-1 911 719	265 580	-330 689

Rahoituksen rahavirta			
Antolainauksen muutokset	10 749	120 332	67 159
Antolainasaamisten lisäys	0	-150 000	-300 000
Antolainasaamisten vähennys	10 749	270 332	367 159
Lainakannan muutokset	-612 002	-302 727	-506 982
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	2 030 860	1 000 000	1 000 000
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-1 142 862	-1 302 727	-1 506 982
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-1 500 000	0	0
Muut maksuvalmiuden muutokset	-68 782		
Rahoituksen rahavirta	-670 034	-182 395	-439 823
Rahavarojen muutos			
	-2 581 753	83 185	-770 512
Rahoituslaskeman tavoitteet			
Investointien omahankintameno	-3 422 910	-714 375	-680 000
Laskennallinen lainanhoitokate	0,93	0,65	0,21
Kassan riittävyys, pv	40	16	34

Muut maksuvalmiuden muutokset erää ei esitetä talousarviossa, näin menetellään siitä syystä, että mainittuun erään sisältyviä toimeksiantojen varojen ja pääomien muutoksia, vaihto-omaisuuden ja saamisten muutoksia, sekä korottomien velkojen muutoksia ei käytännössä voida budjetoida etukäteen.

5. TALOUSARVION JA -SUUNNITELMAN RAKENNE

5.1 Talousarvio ja taloussuunnitelma kuntalain mukaan

Uudistetun kuntalain 110 §:ssä on säännökset talousarviosta ja taloussuunnitelmasta.

Merkittävimmät muutokset verrattuna vuoden 1995 kuntalakiin ovat alijäämän kattamissäännösten tiukentuminen ja ulottaminen kuntayhtymiin, sekä konserninäkökulman vahvistaminen kunnan talousarvion ja suunnitelman laadinnassa.

Valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio ottaen huomioon kuntakonsernin talouden vastuut ja velvoitteet. Talousarvion hyväksymisen yhteydessä valtuuston on hyväksyttävä myös taloussuunnitelma kolmeksi tai useammaksi vuodeksi (suunnittelukausi). Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi.

Taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Taloussuunnitelman tasapainossa voidaan ottaa huomioon talousarvion laadintavuoden taseeseen kertyväksi arvioitu ylijäämä. Kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Kunnan tulee taloussuunnitelmassa päättää yksilöidyistä toimenpiteistä, joilla alijäämä mainittuna ajanjaksona katetaan.

Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet. Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Talousarvioon otetaan tehtävien ja toiminnan tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot sekä siinä osoitetaan, miten rahoitustarve katetaan. Määräraha ja tuloarvio voidaan ottaa brutto- tai nettomääräisenä. Talousarviossa on käyttötalous- ja tuloslaskelmaosa sekä investointi- ja rahoitusosa. Kunnan toiminnassa ja taloudenhoidossa on noudatettava talousarviota. Siihen tehtävistä muutoksista päättää valtuusto.

1.8 Talousarvion ja taloussuunnitelman rakenne

Talousarvio ja taloussuunnitelma on lain mukaan laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamisen turvataan. Talousarviossa ja suunnitelmassa asetetaan palvelutoimintaa ja investointihankkeita koskevat tavoitteet. Talousarviossa budjetoidaan menoja ja tuloja koskevat arviot tehtäville ja hankkeille. Täten osoitetaan, miten varsinainen toiminta ja investoinnit rahoitetaan.

Talousarvion rakenteesta säädetään laissa. Talousarvio rakentuu käyttötalous- ja investointiosaan sekä tuloslaskelma- ja rahoitusosaan.

Yleisperusteluissa esitetään mm. katsaus kansantalouden ja kunnallistalouden kehitykseen, kunnan taloudellisen tilanteen kehittymiseen sekä kerrotaan talousarvion painopistealueista. Yleisperusteluihin on sisällytetty myös valtuuston hyväksymä Hartolan kunnan strategia.

Käyttötalousosa sisältää toimialakohtaiset talousarviot eriteltynä tehtäväalueetasolla. Toimialojen suunnitelmat sisältävät myös toiminnalliset tavoitteet ja tarvittavat tunnuslukotaulukot sekä talousarviovuoden että taloussuunnitelmavuosien osalta.

Tuloslaskelmaosassa esitetään kunnan kokonaistalouden keskeiset erät, jotka ovat varsinaisen toiminnan menot ja tulot, verotulot, valtionosuudet, rahoitustulot ja -menot sekä suunnitelman mukaiset poistot käyttöomaisuudesta.

Investointiosassa esitetään kunnan omaisuuden myyntitulot, investointimenot ja -tulot, jotka tarvittaessa eritellään hankekohtaisesti.

Rahoitusosassa esitetään meno- ja tuloarvioina pitkäaikaiseen rahoitukseen liittyvät menot ja tulot kuten antolainat, niiden lyhennykset, ottolainat ja niiden lyhennykset. Rahoitusosa sisältää rahoituslaskelman. Sen tiedot kerätään tuloslaskelmaosan lisäksi investointiosasta ja rahoitusosan taulukoista.

Talousarvio periaatteet ovat:

- täydellisyysperiaate ja siihen liittyvä bruttoperiaate
- tasapainoperiaate
- vuotuisperiaate
- kehysbudjetointiperiaate
- yhtenäisyysperiaate

1.9 Talousarvion sitovuus

Kunnan toiminnassa ja taloudessa on noudatettava talousarviota. Talousarvion sitovia eriä ovat kuntalain 110 § mukaiset valtuuston hyväksymät toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet ja niiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot. Valtuuston päättämät määrärahat ja tuloarviot määrätään sitoviksi bruttoperiaatteen mukaan. Sitovuudella turvataan valtuuston valta ohjata kunnan taloutta.

1.10 Sitovat toiminnalliset tavoitteet

Tavoitteen sitovuus

Valtuusto asettaa vuosittaisen talousarvion hyväksymisen yhteydessä toimitelmiä sitovat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet, joita on noudatettava. Mikäli tavoitteet eivät ole toteutettavissa, koska määräraha tai tuloarvio on riittämätön, on talouden perusteissa tapahtuneesta muutoksesta tehtävä selvitys valtuustolle. Valtuuston on hyväksyttävä tavoitteita koskevat muutokset.

Suorite- ja yksikkökustannustavoitteita ei ole aina syytä määritellä tarkasti, vaan niihin voidaan jättää jouston varaa. Sen sijaan toimenpide- ja hanketavoitteissa tavoitearvot ovat yleensä yksiselitteisiä ja tarkkoja. Kunnan asemaa ja aluetta koskevat strategiset tavoitteet ovat ajallisesti väljiä suunnittelutavoitteita.

Määrärahan sitovuus

Kuntalain mukaan talousarvioon otetaan toiminnallisten tavoitteiden edellyttämät määrärahat. Määräraha on valtuuston toimitelmelle antama euromäärältään ja käyttötarkoitukseltaan rajattu valtuutus varojen käyttämiseen.

Talousarvioon perustuen toimitelmällä on valtuutus käyttää sille osoitettu määräraha määrättyyn käyttötarkoitukseen tai määrätyn tavoitteen toteuttamiseen, mutta määrärahaa ei saa ylittää. Jos määräraha osoittautuu riittämättömäksi, on talousarviota muutettava, mutta samalla on muistettava osoittaa, miten rahoitustarve katetaan. Valtuusto hyväksyy talousarvion määrärahan muutokset. Jos toiminnalle asetetut tavoitteet toteutuvat ja määrärahaa jää edelleen käyttämättä, toimitelin ei ole velvollinen käyttämään määrärahaa kokonaisuudessaan.

Tuloarvion sitovuus

Kunnan tuloarviot ovat sekä tavoitteellisia että velvoittavia, koska tuloarvion olennainen alittuminen vaikuttaa rahoituksen perusteisiin talousarviossa. Tuloarvio on sitova siltä osin, kun tuloarviot on kytketty toiminnallisiin ja taloudellisiin tavoitteisiin, josta seuraa se, että siitä poikkeaminen edellyttää talousarvion muuttamista. Rahoitustarpeen kattamiseen on osoitettava kate muulla tulo- tai pääomarahoituksella taikka menojen karsimisella.

1.11 Käyttötalouden sitovat määrärahat

Valtuusto vahvistaa toimielimiä sitovat tilikauden bruttomääräiset määrärahat ja tuloarviot seuraavasti:

Taso 2 Toimielin (sitova)

Keskusvaalilautakunta

Tarkastuslautakunta

Kunnanhallitus ja valtuusto

Sivistys- ja hyvinvointilautakunta

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen

Tekninen lautakunta

Laitokset /taseyksiköt

Ympäristölautakunta

Taso 3 Tulosalue

Vaalit

Hallinnon ja talouden tarkastus

Valtuusto
Kunnanhallitus
Jaostot
Keskushallinto
Henkilöstöhallinto
Elinkeinotoimi

Sivistystoimen hallinto
Varhaiskasvatuspalvelut
Perusopetus
Vapaa sivistystyö

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen

Teknisen toimen hallinto
Alueiden hoito
Pelastustoimi
ICT-palvelut
Tilapalvelut
Rakennukset
Tiejaostot

Vesilaitos
Viemärlaitos
Satama
Jätehuolto
Maa- ja metsätilat
Kurpan kaukolämpöjohto
Haja-asutusalueen vesihuolto

Rakennusvalvonta ja ympäristötoimi
Kaavoitus

1.12 Tuloslaskelmaosan ja rahoitusosan sekä investointiosan sitovat määrärahat

Tuloslaskelmaosa

Tuloslaskelmaosa on sitova bruttomäärärahan/-tuloarvioiden osalta seuraavasti:

- Verotulot
- Valtionosuudet
- Korkotuotot
- Korkomenot
- Muut rahoitustuotot
- Muut rahoituskulut

Investoinnit

Investointiosassa sitovuus on taseryhmittäin osittain nettoperusteinen. Siihen kuuluu kiinteä omaisuus, talonrakennus, julkinen käyttöomaisuus, vesilaitos ja viemärlaitos. Taseryhmän atk-hankinnat, irtain omaisuus ja arvopaperit ovat hankekohtaisesti sitova bruttoperusteisena. Koko taloussuunnitelmakauden investointimääräraha on nettomääräisesti sitova.

Lainanottoa ja lainojen lyhennyksiä koskeva sitovuus

- Antolainasaamisen lisäykset/-vähennykset ovat nettomääräisesti sitovia.
- Pitkäaikaisten lainojen muutokset bruttomääräisesti sitovia.
- Lyhytaikaisten lainojen muutokset ovat nettomääräisesti sitovia.
- Oman pääoman muutokset ovat bruttomääräisesti sitovia.

Kunnanjohtajalla on oikeus ottaa kunnalle talousarviolainaa valtuuston vahvistamalla tavalla, kun kunnanhallitus on hyväksynyt luoton lainaehdoista saatujen tarjousten perusteella.

Kunnanjohtajalla on oikeus ottaa tilapäislainoja/kassalainoja kuntatodistusohjelman mukaisesti, joita saa kulloinkin olla enintään valtuuston vahvistama määrä.

1.13 Käyttötaloussuunnitelman vahvistaminen

Valtuuston hyväksyttyä talousarvion saattaa kunnanhallitus sen täytäntöönpano-ohjeineen lautakuntien hyväksyttäväksi toimintavuoden alussa. Lautakunnat hyväksyvät budjettirahoitteisten tehtävien käyttö- ja hankesuunnitelmat ja kohderahoitteisten tehtävien tulos-, investointi- ja rahoitusbudjetit.

Käyttötaloussuunnitelman vahvistamisella tarkoitetaan tehtävän käyttötalousosan jakamista osatehtäville osatavoitteiksi, osamäärärahoiksi ja osatuloarvioiksi. Mikäli valtuusto on hyväksynyt muutoksitta lautakunnan hyväksymän käyttötaloutta koskevan talousarvioehdotuksen ja toiminnan painopisteet ovat ennallaan, on mahdollista, että lautakunta vahvistaa käyttötaloussuunnitelmaksi jo hyväksymänsä talousarvioehdotusta vastaavan suunnitelman.

KUNTAKONSERNIN TYTÄRYHTEISÖJEN YLEISET OMISTAJAPOLIITTISET TAVOITTEET

Kuntakonserni

Hartolan kunnanvaltuusto on vahvistanut vuoden 2018 lopussa lukien sovellettavan konserniohjeen. Konserniohjeen määräykset koskevat kuntaa ja sen tytäryhteisöjä. Konserniohjeella annetaan tarvittavat ohjeet, joilla yhdenmukaistetaan ja tehostetaan kunnan toiminnan johtamista kunnan kokonaisuuteen perustuen. Konserniohjeet uudistetaan uuden kuntalain edellyttämällä tavalla tarvittaessa. Kunnan omistamilla tytäryhtiöillä tulee olla toimitusjohtaja, jolla on riittävä asiantuntemus ja kokemus tehtävään.

Kunnan tytäryhteisöjen toiminnan konserniohjauksesta on määräykset kuntalain 47 §:ssä. Omistajaohjauksella on huolehdittava siitä, että kunnan tytäryhteisön toiminnassa otetaan huomioon kuntakonsernin kokonaisuus. Kunnan tytäryhteisöjen toiminnassa on otettava huomioon myös yhteisöjen toimialan edellyttämä riittävä talouden ja liiketoiminnan asiantuntemus. Hartolan kunnan konserniohje on tullut voimaan 14.11.2018.

Hartolan kunnalla on kaksi kiinteistöosakeyhtiötä, joiden omistus on kuntaenemmistöinen. Lisäksi kunnalla on yksi säätiö. Tytäryhtiöiden ja niissä kunnan nimeämien yhtiökokousedustajien ja hallituksen jäsenten tulee ottaa toiminnassa huomioon konserniohjeen rinnalla valtuuston ja tytäryhtiöille kulloinkin talousarviossa asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet lainsäädännön mahdollistamissa rajoissa.

Uuden suosituksen mukaan yhtiökokouksiin tulisi nimetä viranhaltija tai muu toimihenkilöedustaja konsernijohtosta tai -hallinnosta.

6.1 Kiinteistö Oy Kuninkaanpitäjä

Kiinteistö Oy Kuninkaanpitäjä on Hartolan kunnan 100 % omistama osakeyhtiö. Vuoden 2022 päättyessä yhtiöllä on 1 kerrostalokohde ja 6 asuintalokohdetta (17 rakennusta), joissa on yhteensä 71 asuntoa. Asuntojen keskikoko on nyt 57 m².

Vuonna 2016 yhtiö hakeutui Valtionkonttorin ja omistajan valvomaan vapaaehtoiseen tervehdyttämisohjelmaan, joka vahvistettiin syksyllä 2017 vuosiksi 2018–2030. Tervehdyttämisohjelman toimenpiteitä jatketaan.

Tervehdyttämisohjelman mukaisesti syksyllä 2021 on purettu Kaikulantie 94, Petäjistöntie 1 ja Petäjistöntie 5 -rivitalokohteet. Muutokset eivät ole parantaneet yhtiön taloudellista tilannetta, mistä syystä vuoden 2023 aikana on tarkoitus valmistella KOy Kuninkaanpitäjän sulauttaminen kuntaan vuoden 2023 tilinpäätöksessä.

Vuoden 2023 aikana on tarkoitus purkaa sellaisia kiinteistöjä, joiden remontointi ei olisi kannattavaa. Tätä kautta on mahdollista pienentää asuntokantaa ja kehittää vuokraustoiminnan kannattavuutta ennen sulautumista. Tervehdyttämisohjelman aikana on mahdollista saada purkuavustusta.

Koy Kuninkaanpitäjä	toteuma 2021	ennuste 2022	ta 2023	ts 2024	ts 2025
Asuntojen lkm.	109/71	71	71	71	71
KIINTEISTÖN TUOTOT					
Vuokrat	347 416	297 303	300 000	300 000	300 00
Käyttökorvaukset	28 164	20 025	20 000	20 000	20 000
Avustukset	364 866				
Luottotapp. / oik.erät					
TUOTOT YHTEENSÄ	740 446	317 328	320 000	320 000	320 000
HOITOKULUT					
Hallintokulut	-102 669	-63 675	-50 000	-50 000	-50 000
Käyttö ja huolto	-39 347	-34 757	-35 000	-35 000	-35 000
Ulkoalueet	-12 117	-9 198	-10 000	-10 000	-10 000
Siivous	-17 265	-5 146	-5 000	-5 000	-5 000
Lämmitys	-85 764	-63 907	-65 000	-65 000	-65 000
Vesi ja jätevesi	-22 357	-18 897	-19 000	-19 000	-19 000
Sähkö	-10 965	-8 357	-8 500	-8 500	-8 500
Jätehuolto	-15 650	-8 480	-8 500	-8 500	-8 500
Vakuutukset	-14 196	-15 736	-16 000	-16 000	-16 000
Vuokrat	-3 394	-2 895	-2 900	-2 900	-2 900
Kiinteistövero	-23 797	-10 551	-10 500	-10 500	-10 500
Korjaukset /ulkokorjaukset					
Korjaukset /sisäkorjaukset	-185 223	-37 406	-30 000	-30 000	-30 000
Purkukustannukset	-140 483				
Muut hoitokulut	-6 003				
HOITOKULUT YHTEENSÄ	-679 230	-279 005	-260 400	-260 400	-260 400
KÄYTTÖ/HOITOKATE	61 216	38 323	59 600	59 600	59 600
POISTOT	-542 716	-60 000	-58 000	-56 000	-54 000
RAHOITUSTUOTOT/KULUT	176 743	-1 400	-1 500	-1500	-1 500
TULOS ennen tilinp.siiirtoja	-304 757	-23 077	100	2 100	4 100

Strategiset pitkän aikavälin tavoitteet:			
Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet	Hallitukseen nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
Tarjota viihtyisiä asumiskokemuksia	Käyttöasteen nostaminen	>85 %	Hinta/laatusuhteen parantaminen
Strategiset tavoitteet vuosille 2023–2025			
Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet	Hallitukseen nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
Kiinteistöyhtiön taloudellinen tervehdyttäminen	Asuntojen määrän ja laadun sopeuttaminen kysyntään	Käyttöaste > 85 %	Huonokuntoisten kohteiden purkaminen Asuntojen kunnostaminen Yhtiön sulauttaminen kuntaan
Asuntojen vuokrauksen tehostaminen	Asuntojen kunto ja laatu vastaa kysyntää		Viihtyisyyden ja turvallisuuden lisääminen

6.2 Kiinteistö Oy Vasalli

Koy Vasalli on Hartolan kunnan elinkeinopoliittisten tavoitteiden toteuttaja, jonka strateginen tavoite on madaltaa yrityksiä kynnystä luoda ja kehittää toimintaansa Hartolassa. Käytännössä tämä tarkoittaa toimitilojen järjestämistä yrityksille. Hallituksessa on kolme jäsentä.

Koy Vasallin rooli on ollut tuoda vaihtoehtoja yritysten toimitilaratkaisuihin sekä rahoituksellisesti kuin toiminnallisestikin. Yhtiön tavoitteena on olla tarvittaessa aktiivinen kumppani yritykselle toimitilojaan kehittäessä. Keskeinen haaste yhtiön toiminnassa on saada rahoituskulut ja vuokratuotot synkronoimaan niin että yhtiö itse sekä sen vuokralaiset pystyisivät suunnittelemaan pitkäjänteisesti toimintansa ja taloutensa. Yhtiön tavoitteena on saada kiinteistöt myydyksi ensisijaisesti niissä toimiville yrityksille. Ellei tämä ole mahdollista, pyritään kiinteistöt myymään sijoittajille. Mahdollista on myydä myös koko kiinteistöyhtiö.

Työvoiman saatavuuden ongelmat haittaavat kaikkien vuokralaisten liiketoimintaa. Hartola ei sijaintinsa vuoksi houkuttele uusia asukkaita työpaikkoihin, vaikka vuokra- ja omistusasuntoja on paikkakunnalla tarjolla.

Kustaantie 7 -kiinteistössä (ent. leipomo) on useita vuokralaisia, joista uusimmat ovat Nosht-brändin tuotteita valmistava Potential Foods Oy sekä kestromukien vuokrausta ja pesua harjoittava Green Cup Nordic. Lisäksi vuokralaisina ovat mikroleipomoyritys Kakra Oy ja toimistotiloissa palvelinliiketoimintaa harjoittava Jamicam Oy. Kiinteistön tyhjen tilojen ylläpito- ja lainanhoitokulut jäävät yhtiön maksettavaksi ja kiinteistö tuottaa yhtiölle tappiota.

Esperi Care Oy omistaa Päivälehdon Palvelukeskus Oy:n, joka toimii KOy Vasallin omistamissa Keva I/Onnela ja Keva II/Toivola kiinteistöissä.

- Vuokrattavia tiloja 26 292 m²
- Vuokralaisia 7, joista 5 toimii Kustaantie 7:ssä
- Vuokratuloennuste vuodelle 2023 n. 980.000 euroa
- Käyttöaste 93 %

Strategiset pitkän aikavälin tavoitteet:			
Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet	Hallitukseen nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
Toimitilojen myyminen niissä toimivien yritysten omistukseen pitkällä aikavälillä Tarjota räätälöityjä toimitiloja yrityksille	Hallitus tukee yhtiön toimenpiteitä omistajaohjauksen mukaisesti Olla varteenotettava vaihtoehto yrityksille sijoittua Hartolaan	Yhtiön lainarasite pienenee vuosittain Käyttöaste >95 %	Kiinteistöjen myynti Tilat muokataan yrityksen toimintaan sopiviksi Investointikulut viedään vuokrasopimukseen
Strategiset tavoitteet vuosille 2023–2025			
Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet	Hallitukseen nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
Kiinteistövastuiden vähentäminen Käyttöasteen säilyttäminen	Omistajaohjauksen toteuttaminen Vastataan yrityksen haasteisiin	Lainavastuiden väheneminen Käyttöaste >95 %	Kiinteistöjen myynti Toimitaan aktiivisesti yhteistyössä yritysten kanssa

KOy Vasalli	toteuma 2021	ennuste 2022	ta 2023	ts 2024	ts 2025
Kiinteistön tuotot					
Vuokrat	745 248	506 693	980 000	980 000	980 000
muut tuotot	180 627	304 638	136 200	140 000	140 000
TUOTOT YHTEENSÄ	925 876	811 331	1 116 200	1 120 000	1 120 000
Hoitokulut					
Henkilöstökulut	-43 590	-28 000	-25 000	-25 000	-25 000
Hallinto	-66 710	-74 000	-74 000	-70 000	-70 000
Käyttö ja huolto	-11 678	-43 200	-40 000	-40 000	-40 000
Lämmitys	-48 796	-43 700	-44 000	-50 000	-50 000
Vesi	-3 045	-32 000	-30 000	-30 000	-30 000
Sähkö	-32 071	-10 000	-15 000	-16 500	-16 500
Vakuutukset	-37 343	- 50 000	-38 000	-38 000	-38 000
Vuokrat	-1 126	-1 200	-1 200	-1 200	-1 200
Kiinteistöverot	-52 966	-26 000	-27 000	-26 000	-25 000
Korjaukset	-12 232	-78 000	-60 000	-40 000	-40 000
Muut hoitokulut	-8 974	-2 600	-5 000	-5 000	-5 000
HOITOKULUT YHTEENSÄ	-318 532	-388 700	-359 200	-341 700	-340 700
KÄYTTÖKATE/HOITOKATE	607 344	422 631	757 000	778 300	779 300
Luottotappiot	-44 409				
Poistot ja arvonalentumiset					
Rakennuksista	-656 324	-390 000	-365 000	-365 000	-365 000
Arvon alenn.					
Koneista ja kalustosta	-137				
Muista pitkävaikutt.menoista	-30 976	-24 000	-24 000	-20 000	-20 000
POISTOT YHTEENSÄ	-687 438	-414 000	-389 000	-385 000	-385 000
Rahoitustuotot ja -kulut					
Korkotuotot	3 69				
Korkokulut	-97 558	-110 000	-179 000	-179 000	-180 000
Muut rahoituskulut					
VOITTO/TAPPIO ennen satunnaiseriä	-221 692	-101 369	189 000	214 300	214 300
Satunnaiserät					
VOITTO/TAPPIO ennen TP siirt. ja veroja	-221 692	-101 369	189 000	214 300	214 300
Tilinpäät.siirrot					
TILIKAUDEN VOITTO/TAPPIO	-221 692	-101 369	189 000	214 300	214 300

6.3 Kiinteistö Oy Vuorilaakso

Yhtiö omistaa Hartolan Vuorenkylässä tilan Hokkala ja sillä olevan asuinrivitalon, jossa on 4 huoneistoa. Yksi huoneisto on kerhotila. Yhtiö on taloudellisesti hyvässä kunnossa ja vuonna 2023 ei ole tiedossa merkittäviä korjauksia. Yhtiö on kunnan 75 %:sti omistama osakeyhtiö, jonka hallituksessa on 1 kunnan edustaja. Kunta myy kaikki osakkeensa yhtiöstä, jos soveltuva ostaja tai ostajia löytyy.

6.4 Jorma Virtasen Säätiö

Jorma Virtanen (aikaisemmin Jalmary Virtanen) syntyi vuonna 26.6.1910 Hartolassa nykyisen Pertunmaan kunnan alueella. Hän kävi kansakoulun Hartolan Riihiniemen koulussa. Jorma Virtanen teki pääosan työurastaan opettajana Lahdessa. Hän kuoli Lahdessa 7.10.2001 ja haudattiin Hartolaan.

Hän testamenttasi 12.3.1999 tehdyssä testamentissaan osan omaisuudestaan Hartolan kunnalle ”joka muodostakoon tästä omaisuudesta nimeäni kantavan rahaston käytettäväksi Hartolan kunnan Riihiniemen koulun, jota koulua olen aikoinani itsekin käynyt, oppilaiden myöhempiä opintoja tukemaan. Hartolan kunnan on säilytettävä jälkeeni jättämäni omaisuutta huolellisesti ja suojattava se mahdollisimman hyvin rahan arvon huononemista vastaan. Vuosittain voidaan tämän omaisuuden tuotosta jakaa enintään vuotuista tuottoa vastaava määrä joko yhtenä tai useampana stipendinä Riihiniemen kylän nykyisessä koulussa tai sen sijalle mahdollisesti tulevassa koulussa koulunkäyntinsä aloittaneiden tai muiden sitä koulua käyneiden oppilaiden kotimaassa tapahtuvien opintojen rahoittamista varten.”

Hartolan kunnanvaltuusto on päättänyt Jorma Virtasen Säätiön perustamisesta vuonna 2002. Säätiö on rekisteröity vuonna 2004. Jorma Virtasen Säätiön hallituksen jäsenenä toimivat asemansa perusteella Hartolan kunnan kunnanhallituksen puheenjohtaja, kunnanjohtaja sekä Hartolan kunnan Riihiniemen koulun tai sen sijalle tulleen koulun johtaja. Jorma Virtasen perintökaaren mukaiset oikeudenomistajat nimeävät hallitukseen kaksi jäsentä.

Säätiö on jakanut stipendejä vuosittain vuodesta 2005 alkaen Riihiniemen koulua (nyk. yhtenäiskoulu) käyneille opiskelijoille. Stipendejä on jaettu peruskoulun päättämisen jälkeisiin opintoihin (lukio, ammatilliset opinnot) sekä korkeampiin opintoihin. Stipendien suurus on ollut 200–1 000 euroa. Säätiön hallitus päättää vuosittain stipendien jakamisesta. Etusijalla ovat säätiön sääntöjen mukaan hyväkäytöksiiset ja opinnoissaan menestyneet hakijat.

Säätiön taseen loppusumma oli vuoden 2021 lopussa 535.257,44 euroa ja säädepääoman (peruspääoma) määrä 411.987,54 euroa. Aikaisemmilta vuosilta kertynyttä ylijäämää on taseessa 92.060,06 euroa, tilikauden 2021 ylijäämä oli 30.151,06 euroa. Säätiön asiamiehenä on Juha Koskinen.

7.KONSERNIHALLINTO

7.1 Tarkastuslautakunta

Tarkastuslautakunnan toiminta perustuu kuntalain 14 luvun mukaisiin tehtäviin. Lautakunnan keskeisenä tehtävänä on arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet toteutuneet.

Tarkastuslautakunta suorittaa pääosin ulkoista valvontaa ja antaa tarvittaessa ohjeita sisäisen valvonnan toteuttamisesta kunnassa. Tarkastuslautakunta valmistelee kunnanvaltuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat.

Toiminnalliset tavoitteet

Tarkastuslautakunta kokoontuu puheenjohtajan kutsusta lautakunnassa valmistellun viitteellisen aikataulun mukaisesti. Tarkastuslautakunta keskittyy kokouksissaan hankkimaan tietoa hallintokuntien toiminnasta ja tavoitteista sekä niiden toteutumisesta. Tilintarkastus keskittyy kuntalain mukaisten tehtävien ohella tarkastamaan niitä alueita, jotka ovat lautakunnan arviointikäyntien kohteena. Tilintarkastusyhteisönä toimii BDO Oy.

Tarkastuslautakunta	Tp 2021	Ta 2022 + muutos	Ta 2023	Muutos 2022 - 2023
Tuloarviot ja määrärahat				
Toimintatulot, ulkoiset				
Toimintamenot, ulkoiset	-19 608	-13 790	-13 790	0 %
Toimintakate, ulkoinen	-19 608	-13 790	-13 790	0 %
Toimintatulot, sisäiset				
Toimintamenot, sisäiset	-5	-50	-50	0 %
Toimintakate, sisäinen	-5	-50	-50	0 %
Toimintakate ulkoinen + sisäinen	-19 613	-13 840	-13 840	0,00 %
Laskennalliset kustannukset				
Suunnitelmapoistot				
Vyörytykset				
Laskennalliset erät	-3 023			
Tehtävän kokonaiskustannukset	-22 636	-13 840	-13 840	-0,00 %

7.2 Keskusvaalilautakunta

Vuonna 2023 maalis-huhtikuussa järjestetään eduskuntavaalit. Vaalien toimittamisesta vastaa keskusvaalilautakunta.

Keskusvaalilautakunta	Tp 2021	Ta 2022 + muutos	Ta 2023	Muutos 2022 - 2023
Tuloarviot ja määrärahat				
Toimintatulot, ulkoiset	3 290	0	5 230	100 %
Toimintamenot, ulkoiset	-13 895	-7 568	-4 827	-57 %
Toimintakate, ulkoinen	-10 605	-7 568	403	1978 %
Toimintatulot, sisäiset				
Toimintamenot, sisäiset	-460	0	-120	
Toimintakate, sisäinen	-460	0	-120	0
Toimintakate ulkoinen + sisäinen	-11 065	-7 568	283	2774 %
Laskennalliset kustannukset				
Suunnitelmapoistot				
Vyörytykset				
Laskennalliset erät	-1 632			
Tehtävän kokonaiskustannukset	-12 697	-7 568	283	2774 %

7.3 Valtuusto

Kunnanvaltuuston tehtävänä on vastata kunnan toiminnasta ja määritellä kunnan keskeiset tavoitteet. Valtuusto päättää hallinnon järjestämisestä, talouden, rahoituksen ja sijoitustoiminnan perusteista. Valtuuston toiminta perustuu kuntalain 14 §:n säännöksiin – sen keskeinen tehtävä on vastata kuntalaisten hyvinvoinnista ja kunnan kestävästä kehityksestä. Valtuusto vastaa strategisesta päätöksenteosta ja koko kuntakonsernin tavoitteiden asettamisesta, toiminnan ja talouden tasapainosta sekä toiminnan arvioinnista ja seurannan järjestämisestä.

Valtuusto kokoontuu varsinaisten kokousten lisäksi seminaaritilaisuuksiin, joissa käsitellään kunnan kehittämistä ja ajankohtaisia valmisteilla olevia asioita.

7.4 Kunnanhallitus

Kunnanhallituksen tehtäviin kuuluvat kuntakonsernin hallinnon, talouden ja henkilöstöhallinnon johtaminen ja kunnanvaltuuston asioiden valmistelu.

Kunnanhallitus vastaa valtuuston päätösten valmistelusta ja täytäntöönpanosta. Kunnanhallituksen tärkeimpänä tavoitteena on vuotuisen talousarvion tulojen ja menojen pitäminen tasapainossa ja edellisten tilikausien alijäämän kattaminen. Luottamushenkilökoulutuksia järjestetään tarpeen mukaan.

Strategiset tavoitteet vuosille 2023–2025			
Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet	Hallitukseen nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
Kuntayhtymät		Taloudellinen tulos +	
Tytäryhtiöt toteuttavat kunnan asettamia tavoitteita			Omistajaohjauksen tavoitteiden määrittely
Päätöksenteon avoimuus ja vuorovaikutuksen vahvistaminen kuntalaisten kanssa		Palautekyselyt eri tilaisuuksien yhteydessä	Osallistava budjetoinnin jatkon suunnittelu
		Valtuustobarometri	Hallituksen iltakoulut Tiedotuslehti 2 krt/vuosi
Kuntalaisten osallisuuden kehittäminen		Kuntalaiskyselyt	Asukastilaisuudet
Vapaa-ajan asukkaiden osallistaminen		Vapaa-asukaskysely valmis keväällä	Kunnan edustaja on vapaa-ajanasukasyhdistyksessä
Asumisen markkinointi ja uusien asukkaiden hankinta		Muuttovoitto/-tappio	Muuttokannustimet
Rahoituskulujen hallinta		Korkokustannukset	Markkinointi
Talouden tasapaino ja tilinpäätösten ylijäämä		Talouden tasapainottamisohjelma	Talouden tasapainottamisohjelman päivittäminen
		Kumulatiivinen yli-/alijäämä	Lainoissa tarvittaessa korkosuojaukset Talouden seuranta ja tasapainottaminen talousarviovuoden aikana yhteistyössä lautakuntien kanssa

Uuden kuntastrategian vieminen toimintaan		Strategian toteutumisen seuranta	
Kuntayhteistyömahdollisuuksien hyödyntäminen toimialasta riippumatta			Tasapainoinen koko kunnan henkilöstömitoitus suhteessa kunnan taloudellisiin resursseihin
Kustannustehokas palvelurakenne suhteessa väestönkehitykseen			Tasapainoinen koko kunnan henkilöstömitoitus suhteessa kunnan taloudellisiin resursseihin
Oikea, ajantasainen palvelujen ja toiminnan mitoitus			Tasapainoinen koko kunnan henkilöstömitoitus suhteessa kunnan taloudellisiin resursseihin
Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vaikuttavuuden seuranta			Muut hyvinvointi-indikaattorit
Työllisyyden hoidossa tehdään tiivistä yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa työllisyysasteen parantamiseksi			Työllisyyskoordinaattori 0,5 htv
			TE-uudistuksen valmistelu
		Työttömyysprosentti	Jyränkölän Tukirinki 2 -hanke
			Työllisty hyvässä seurassa -hanke
		Aktivointiaste	Hartola mukana kuntien yhteisessä elinvoiman jatkohankkeessa

7.5 Jaostot

Kunnanhallituksen alaisuudessa toimii henkilöstöjaosto.

Henkilöstöjaosto

Ratkaisee ja päättää asiat, jotka koskevat virkaehtosopimusten määräysten soveltamista, paikallisen virka- ja työehtosopimuksen tekemistä, harkinnanvaraisia palkkoja, henkilökohtaisen harkinnanvaraisen lisän myöntämistä, henkilöstön nimikemuutoksia, harkinnanvaraisia palkallisia virka- ja työvapaata ja sivutoimilupia. Henkilöstöjaoston esittelijänä toimii hallintojohtaja.

7.6 Elinkeinotoimi

Elinkeinotoimen vastuualueet

- yritysysteistyö ja elinkeinoneuvonta
- kuntamarkkinointi ja matkailu
- työllisyyden edistäminen
- muuttokannustimet
- maaseutuelinkeinot

Yritysyhteistyö ja elinkeinoneuvonta

Elinkeinotoimen tavoitteena on vahvistaa yritysten yleisiä toimintaedellytyksiä kunnassa ja toimia yhteistyökumppanina paikallisen yrittäjäjärjestön ja Päijät-Hämeen yrittäjät ry:n suuntaan. Elinvoiman kehittämiseen ja kuntayhteistyöhön on haettu maakunnallista näkökulmaa siten, että kunta on mukana myös Visit Lahti Oy:n ja Ladec Oy:n toiminnassa.

Ladec Oy - yritysyhteistyötä ja -neuvontaa

Elinkeinoneuvonnan palvelut hankitaan Ladec Oy:n kautta, johon Hartola päätti liittyä osakkaaksi vuoden 2019 alusta lukien. Rahoittajasopimuksessa ovat mukana Asikkala, Hartola, Heinola, Hollola, Iitti, Lahti ja Padasjoki. Sopimus on voimassa toistaiseksi.

Elinkeinoneuvontaan kuuluu laajasti erilaisia maksuttomia ja osittain maksullisia neuvontapalveluja yrityksille. Rahoittajasopimuksen mukaan Hartola ja Padasjoki maksavat vuosittain 7,90 euroa/ asukas. Palveluiden vuosikustannus on noin 20.750 euroa. Ladec Oy:n osakkaana Hartolan tavoitteena on kehittää ja uudistaa elinkeinoelämää, hankkia yritysten neuvontapalveluja, edistää yritysten toimintaedellytyksiä, saada palveluja yritysten omistajanvaihdoksissa ja avata mahdollisuuksia yritysten kansainvälistymiseen.

Yhtiön toiminta-ajatuksen perustana on Lahden kaupunkiseudun kilpailukykystrategia, sopijapuolten yhteiset elinkeinopoliittiset tavoitteet ja sopijapuolten omat elinkeinopoliittiset kehittämishankkeet/-asiat. Kuntakohtaisesti Ladec sopii vuosittain teemat ja tavoitteet, joihin yhteistyöllä pyritään.

Matkailun Visit Lahti Oy

Hartolan valtuusto päätti elinkeinotoimen järjestämisestä ja rahoittamisesta tehdyn selvityksen perusteella jatkaa yhteistyötä Lahti Regionin kanssa vuonna 2019. Vuosittainen maksuosuus Lahden Seutu – Visit Lahdelle on 4,50 euroa asukasta kohti. Hartolan kunnan maksuosuus vuonna 2023 on noin 11.800 euroa.

Visit Lahti tuottaa jäsenkunnille ja yrityksille matkailun markkinointi- ja kehittämispalvelut Päijät-Hämeen matkailustrategiaan tukeutuen. Kunta vastaa jäsenyyden tuomien mahdollisuuksien välittämisestä yrittäjille sekä hankkeiden hyödyn jalkauttamisesta kuntaan ja yrittäjille. Matkamessuille ja maakunnallisiin matkailun suur tapahtumiin osallistuminen tapahtuu Visit Lahden kautta.

Matkailun strategiatyö

Vuoden 2023 tavoitteena on toteuttaa paikallisia tapahtumia tiiviissä yhteistyössä yhdistysten ja järjestöjen kanssa. Kunnan yhteistyökumppanina on Hartolan vapaa-ajan asukkaat Hartolan kesän avauksessa, kaikki paikalliset toimijat Hartolan markkinoilla sekä yhteistyössä eri toimijoiden kanssa toteutettavat joulumarkkinat. Lisäksi kunnan vastuulla on joulun avaus, jouluvaellus, Taidesalonki Talvion -näyttely sekä erilaiset muut kesätapahtumat. Kunnan rooli on olla kannustamassa toimijoita, auttaa tapahtumien rahoituksen hankinnassa ja osallistua erilaisten ympärivuotisten tapahtumien markkinointiin.

Muuttokannustimet

Muuttokannustimet ovat voimassa 31.12.2025 saakka. Muuttokannustimien tavoitteena on houkutella kuntaan uusia asukkaita. Kannustimet ovat saajalleen veronalaista tuloa.

1) Verottajan hyväksymä **ensiasunnon ostaja** saa Hartolasta ostamalle tai rakentamalle asunnolle 2000 euron verollisen tuen ja tuki maksetaan jälkikäteen hakemuksesta 12 kuukauden kuluttua muuttopäivästä.

2) **Vauvaraha** - jokaisesta syntyneestä/syntyvästä lapsesta 1000 euroa

3) **Kannustin vapaa-ajan asukkaasta vakituiseksi asukkaaksi muuttavalle.** Muuttokannustin myönnetään niille, jotka ovat muuttaneet vapaa-ajan asunnon vakituiseksi asunnokseen ja muuttaneet Hartolaan asumaan. Se on verollinen korvaus ja siitä pidätetään nykyisin voimassa olevan lain mukaan 20 % ennakonpidätys. Se myönnetään jälkikäteen vain hakemuksesta ja edellyttäen, että hakija on asunut vakituisesti Hartolassa muuttoa seuraavan kahden vuodenvaihteen yli.

Hartolan Markkinat

Hartolan kunnan vuosittainen suur tapahtuma, jonka järjestäminen ei ole ollut koronavirustilanteesta johtuen mahdollista vuosien 2020 ja 2021 aikana. Hartolan Markkinat järjestetään taas vuonna 2023. Vuoden 2022 markkinoilla kauppiaita oli noin 250. Tekninen toimi vastaa Hartolan markkinoiden organisoinnista vuonna 2023 ja kunnanhallitus on valinnut 1.1.2022 alkaen markkinavastaavan. Hallinto-osasto vastaa markkinatoimiston tehtävistä.

Pienten kuntien akatemia

Tausta:

- Neljän reunakunnan yhteistyötä työllistämässä ja työvoiman saatavuudessa on tehty kahden ESR – hankkeen avulla, joiden hallinnoinnista on vastannut Hartolan kunta.
- Pienten kuntien työkkäri -hankkeella (2018–2019) painopiste oli työttömien työnhakijoiden työhön valmennuksessa ja eteenpäin polulla ohjaamisessa.

- Pienten kuntien elinvoimaa (2020–2021) -hankkeen avulla kehitettiin ja kokeiltiin toimintamalleja työvoiman saatavuuteen ja työllistymiseen, muun muassa paikallisesti toteutettavien koulutuksen avulla.

Yhteinen huoli työvoiman ja palveluiden saatavuudesta vaimentaa tulevaisuuden näkymiä entisestään. Syntynyttä yhteistyötä halutaan jatkaa ja vahvistaa entisestään uuden hankerahoituksen avulla.

Hankkeen tarkoitus: Osaamista vahvistamalla paikallisesti lisätään ja turvataan

- työvoimansaataavuutta
- työllistymistä
- yrittämisen mahdollisuuksia alueella

Hanke aika: 2-vuotta, alku alkuvuosi 2023

Budjetti: Koko hankkeen budjetti noin 277 200,00 €, josta tuki 75 % ja kuntarahoitus 25 %.

Päijänne Leader ry.

Hartola on mukana Päijänne-Leaderin ohjelmakaudella myös vuonna 2023. Kunta on tehnyt päätöksen sitoutua Päijänne-Leaderin ja Etpähän muodostamaan uuteen toimintaryhmään myös ohjelmakaudelle 2023–2027. Tällä on haluttu turvata neuvonnan ja rahoituksen riittävyys hartolalaisille yhdistyksille ja yrityksille vuosina 2023–2027. Kunnan rahoitusosuus vuonna 2023 on noin 14.500 euroa.

Lisäksi kunta on jäsenenä Juotavan Hyvä Etelä-Päijänne ry:ssä, jolla on merkittävä rooli Hartolan retkeilyreittien markkinointikanavana ja pyörämatkailuhankkeiden yhteistyökumppanina vuonna.

Strategiset tavoitteet vuosille 2023–2025

Hartolassa on tarjolla työtä, korkealaatuista asumista ja menestymisen mahdollisuuksia ihmisille ja yrityksille

Hartola on mukana maakunnan elinkeinoyhtiöissä ja kuntien välisissä elinkeino- ja työllisyshankkeissa. Kunta panostaa työllisyydenhoitoon ja syrjäytymisvaarassa olevien kuntalaisten aktivointiin. Kuntamarkkinointia suunnataan vahvasti asukashankintaan, yritysten työvoimatarpeen turvaamiseen ja tasapainoisemman väestökehityksen saavuttamiseen.

Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet	Hallitukseen nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
Yritykset saavat tarvitsemaansa apua ja kunnan ja yrittäjien välinen yhteistyö koetaan toimivaksi	Yritykset ovat tyytyväisiä kunnan toimintaan elinkeinopolitiikassa ja saavat tarvitsemaansa apua toiminnan aloittamiseen, kehittämiseen ja	Suomen Yrittäjät ry:n elinkeinopoliittinen mittaristo	Yhteistyö Ladec Oy:n ja Lahti Region Oy:n kanssa Hankkeet

Yhteistyö vapaa-ajan asukkaiden kanssa kehittyä ja se koetaan toimivaksi Yhteistyön vahvistaminen vapaa-ajan asukkaiden kanssa	omistajanvaihdoksiin Kunnan edustaja vapaa-ajan asukkaat ry:n hallituksessa	Vuosittain myydään 1–2 vapaa-ajan kiinteistöä Yhteiset tapahtumat, selvitykset ym.	Yrittäjätapaamiset Kirje uusille asukkaille ja vapaa-ajan asukkaille Kunnan palveluopas vuosittain Johtoryhmä jalkautuu kesällä Osallistuminen messuille
Kuntamarkkinoinnin ja matkailun edistäminen Lahti Region Oy:n ja Päijänne-Leader ry:n toiminta näkyy kunnassa.	Hartolan markkinoiden vetovoiman edistäminen Matkailun kokonaiskoordinaatio osana elinvoimaa	Markkinoiden hanke Kävijämäärä >20000 Myyntipaikkoja >500 kpl Hankkeiden toteuttaminen: -pyöräilyreitit -muut reitit -glopass -muut hankkeet	Tapahtumat: Hartolan markkinat Joulumarkkinat Kesän avaus Yhteisöjen hankkeet

Maaseutuelinkeinot

Laki maaseutuhallinnon järjestämisestä kunnissa (210/2010) tuli voimaan 1.4.2010. Uusi laki edellytti kuntia muodostamaan 1.1.2013 lukien maaseutuhallinnon tehtävien hoitamiseksi toiminnallisen kokonaisuuden, jonka alueella toimii vähintään 800 maatalousyrittäjää.

Asikkalan, Hartolan, Hollolan, Kärkölän, Padasjoen ja Sysmän kunnat sekä Lahden ja Heinolan kaupungit ovat liittyneet maaseutuhallinnon yhteistoiminta-alueeseen. Yhteistoiminta-alueen kunnat ovat sopineet, että isäntäkuntana, joka vastaa maaseutuhallinnon järjestämisestä alueella, toimii Asikkalan kunta. Asikkala tuottaa maaseutuhallinnon palvelut pääsääntöisesti ilman paikallista viranhaltijaa. Hartolan kunnan vuosikustannus on noin 26.000 euroa.

Yleishallinto	Tp 2021	Ta 2022 + muutos	Ta 2023	Muutos 2023 - 2023
Tuloarviot ja määrärahat				
Toimintatulot, ulkoiset	225 004	168 205	116 150	-30,9 %
Toimintamenot, ulkoiset	-1 273 500	-1 293 265	-1 323 568	2,3 %
Toimintakate, ulkoinen	-1 048 496	-1 125 060	-1 207 418	7 %
Toimintatulot, sisäiset	10 500	5 480	5 850	7 %
Toimintamenot, sisäiset	-5 593	-4 620	-3 647	-21 %
Toimintakate, sisäinen	4 907	860	2 203	156 %
Toimintakate ulkoinen + sisäinen	-1 043 589	-1 124 200	-1 205 215	7 %
Laskennalliset kustannukset				
Suunnitelmapoistot	-6 879	-5 578	-16 973	204 %
Vyörytykset	174 965	192 020	207 618	8 %
Laskennalliset erät	-58 474			
Tehtävän kokonaiskustannukset	-933 977	-937 758	-1 014 570	8 %

PALVELUOSA

2. SIVISTYS- JA HYVINVOINTILAUTAKUNTA

Yleisenä tavoitteena on tuottaa ja toteuttaa kuntalaisille ajanmukaiset varhaiskasvatus-, perusopetus- ja hyvinvointipalvelut lähellä asukkaita.

Tavoitteena on kunnan strategian mukaisesti kunnan asukkaiden hyvinvoinnin edistäminen. Sivistystoimen palvelut tuotetaan tarkoituksenmukaisesti ja taloudellisesti.

Kunnan elinvoimaisuuden sekä asukkaiden aktiivisuuden ja yhteisöllisyyden edistäminen on keskeistä kaikkien sivistystoimen palvelujen järjestämisessä. Hyvinvoinnin edistämisessä on tärkeällä sijalla myös moniammatillinen tiimityö.

Toimialan suunnitelman yleisperusteet ja kehitysnäkymät 2023–2025

Esiopetuksen lapsimäärät vaihtelevat 13 ja 17 lapsen välillä vuosittain. Perusopetuksen 1.–9. luokkien oppilasmäärä 20.9.2022 on 145 oppilasta ja oppilasmäärä laskee ennusteen mukaan n. 7 prosenttia suunnitelmakauden aikana.

Varhaiskasvatuksen tiloissa toimii päivittäin 48 lasta ja 15 varhaiskasvatuksen työntekijää, sekä Vantussa 1 yhdistelmätyöntekijää. Tällä hetkellä varhaiskasvatuksen piirissä on 35 1–5 -vuotiasta lasta. Sen lisäksi esiopetuksessa on 13 esioppilasta, joista 7 osallistuu esiopetusta täydentävään varhaiskasvatukseen aamuisin ja iltapäivisin.

Vaikka lasten määrä vähenee, työn määrä ja vaativuus ovat lisääntyneet. Monet varhaiskasvatusuudistukset ja uudet vaatimukset sekä jatkuva kouluttautumistarve aiheuttavat ikääntyvälle henkilöstölle työn kuormittavuutta. Varhaiskasvatuksessa on kiinnitettävä huomiota henkilöstön työhyvinvointiin ja jaksamiseen.

Henkilöstön rekrytointi voi olla haasteellista tulevaisuudessa. Lähivuosina henkilöstöä siirtyy eläkkeelle ja uusien työntekijöiden rekrytoinnissa on saatavuuden lisäksi otettava huomioon varhaiskasvatuslaissa määritelty henkilöstön kelpoisuus ja rakenne.

1.8.2020 voimaan tulleen varhaiskasvatuslain muutoksen jälkeen kaikilla lapsilla on mahdollisuus osallistua varhaiskasvatukseen. Huoltajat päättävät lapsen osallistumisesta. Korona on vaikuttanut varhaiskasvatukseen siten, että lapsia on hoidettu tavallista enemmän kotona. Tämä näkyy kotihoidontuen lisääntyneenä käyttönä.

Varhaiskasvatusmaksuja on alennettu viime vuosina useamman kerran ja tuloerojen nousua on yhä vähemmän perheitä, jotka maksavat varhaiskasvatuspalveluista. Hallitus on ilmoittanut, että varhaiskasvatusmaksuja alennetaan jälleen ensi vuonna. 1.8.2022 voimaan tullut perhevapaa-uudistus voi tulevaisuudessa vaikuttaa varhaiskasvatuksen järjestämiseen.

Valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet v. 2017 on uudistettu vastaamaan 1.8.2022 voimaan tullutta varhaiskasvatuslakia. Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma on päivitetty ja otettu käyttöön 1.8.2022. Uudistuneen varhaiskasvatuslain mukaan lapsella on mahdollisuus saada yleistä,

tehostettua tai erityistä tukea. Tukitoimet voivat olla pedagogisia, rakenteellisia tai hoidollisia. Tuen järjestämisen lähtökohtana ovat lapsen vahvuudet sekä oppimiseen, kehitykseen ja hyvinvointiin liittyvät tarpeet.

Esiopetuksen opetussuunnitelman v. 2016 perusteita on uudistettu ja paikallista esiopetuksen opetussuunnitelmaa on päivitetty niiltä osin kuin perusteita on muutettu. Päivitetty suunnitelma on otettu käyttöön 1.8.2022.

Varhaiskasvatuksessa on siirrytty sähköiseen asiointiin ja otettu käyttöön Daisy-toiminnanohjausohjelma. Daisyn kautta huoltajat mm. varaavat lapsensa hoitoajat ja voivat seurata niiden toteutumista. He pääsevät mm. tarkistamaan lapsen ja perheen perus- ja yhteystietoja, katsomaan oman lapsensa ryhmän ryhmävasua, sekä kirjaamaan omia ja lapsen näkemyksiä lapsensa varhaiskasvatussuunnitelmaan. Daisy helpottaa viestintää huoltajan ja varhaiskasvatuksen välillä ja mahdollistaa henkilöstön työvuorojen suunnittelun. Kaikkia Daisyn ominaisuuksia ei vielä ole otettu käyttöön.

Perusopetuksen opetussuunnitelma 2016 on ollut käytössä 1.8.2019 alkaen kaikilla luokka-asteilla. Oppimisen arviointia on uudistettu 1.8.2020 alkaen ja saatu koko maahan yhtenäisemmät arvioinnin periaatteet koulujen ja opettajien arviointityön tueksi. Opetushallitus on laatinut kriteerit perusopetuksen päättöarviointiin kaikissa oppiaineissa ja nämä on otettu käyttöön 1.8.2021. Tavoitteena on lisätä arvioinnin yhdenvertaisuutta sekä arvosanojen vertailukelpoisuutta.

Pätevän opetushenkilöstön saaminen, koulutus ja työnohjaus on osoittautunut tärkeäksi. Opetussuunnitelmasta lähtöisin oleva koulumme digistrategian toteuttaminen vaatii uusien laitteiden hankintaa vuosittain sekä nykyisen laitekannan ja ohjelmistojen ylläpitämistä ja päivittämistä. Henkilökunnan pitää olla myös koulutettua toteuttamaan opetussuunnitelmassa vaadittuja tvt- ja digitaitoja. Oppiaineiden valinnaisuus on vaatinut opetukseen tuntiresurssia, jotta pienille 10–23 oppilaan ikäluokille voidaan taata monipuolinen valinnaisainetarjonta

Hartolan Yhtenäiskoulussa erityistä tukea tarvitsevat oppilaat opiskelevat pääsääntöisesti inklusion periaatteella oman ikäluokkansa yleisopetuksen ryhmässä laaja-alaisen erityisopettajien ja koulunkäynninohjaajien tuella. Lukuvuonna 2022–2023 erityistä tukea saavia perusopetuksen oppilaita on koulussa 8,3% ja tehostettua tukea saavia oppilaita 17,9 % (yht. 26,2 %)

Korona-ajan vaikutus perusopetukseen on ollut merkittävä. Nyt panostetaan koronan ”jälkihoitoon” mm. tulevaisuuden uskon luomiseen, koulupoissaolojen vähentämiseen sekä koulumotivaation ja hyvinvoinnin lisäämiseen. Levottomuudet ja sota Ukrainassa voivat tuoda kuntaan maahanmuuttajia ja lisätä valmentavan opetuksen ja S2-opetuksen tarvetta. Erityisopetuksen, ohjauksen ja oppilashuollon lisääntynyt tarve vaatii myös taloudellista panostusta. Oppilaiden kokonaisvaltainen hyvinvointi sekä henkilöstön jaksaminen ja työhyvinvointi on otettava vakavasti.

2.1 Sivistystoimen hallinto

Sivistystoimen hallinnon tehtävänä on mahdollistaa sivistystoimen palvelujen tuottaminen lähellä asukkaita kustannustehokkaasti. Sivistystoimen hallinto vastaa toiminnan suunnittelusta ja koordinoinnista sekä osallistuu kunnan kokonaisvaltaiseen kehittämiseen yhteistyössä seudullisesti ja muiden toimijoiden kanssa. Sivistystoimenjohtajan tehtävät on jaettu toimialueittain rehtorille ja hallintojohtajalle. Rehtori vastaa

perusopetuksesta ja varhaiskasvatuksesta. Hallintojohtajan vastuulla on kirjasto, vapaa-aika, liikunta, kulttuuri, vapaa sivistystyö ja nuorisotyö.

Strategiset pitkän aikavälin tavoitteet			
Toimivien ja ajanmukaisten varhaiskasvatus-, perusopetus- ja hyvinvointipalvelujen tuottaminen lähipalveluna kustannustehokkaasti.			
Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet	Lautakuntaan nähden sitovat tavoitteet	Mittarit	Toimenpiteet
Vaikuttavuustavoitteet Toimivat ja ajanmukaiset palvelut	Vaikuttavuustavoitteet Toimintasuunnitelmien mukaisten palvelujen tuottaminen	Arviointikyselyjen toteuttaminen eri toimialoilla	Henkilöstön koulutus ja esimiestyön tukeminen
Tuottavuustavoitteet Taloudelliset rakenteet ja toimintamallit	Tuottavuustavoitteet Taloussuunnitelmien mukaiset palvelut	Osavuositarkastukset / vertailu talousarvioon	Taloussuunnitelman toteuttaminen

2.2 Varhaiskasvatus ja esiopetus

Varhaiskasvatuksen tehtävä on edistää lasten kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, oppimista ja hyvinvointia yhdessä huoltajien kanssa. Varhaiskasvatusta toteutetaan valtakunnallisten säädösten, Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden ja Hartolan linjausten mukaisesti.

Varhaiskasvatusta järjestetään päiväkotia Vantussa ja perhepäiväkotia Onnimannissa. Vuorohoito järjestetään Onnimannissa. Varhaiskasvatuspaikkoja on riittävästi ja varhaiskasvatuksen tarpeeseen on kyetty reagoimaan nopeasti.

Laadukasta varhaiskasvatusta ei ole ilman riittävää, koulutettua ja hyvinvoivaa henkilöstöä. Valtioneuvoston asetus varhaiskasvatuksesta (753/2018) määrittelee henkilöstön mitoituksen. Varhaiskasvatuslakiin (540/2018) 1.8.2021 tehdyn muutoksen mukaan henkilömitoituksesta poikkeaminen ei ole mahdollista henkilöstön poissaoloista johtuvista syistä. Mitoituksessa on otettava huomioon myös lasten tuen tarve henkilöstömäärään nähden.

Hartolan kunta on saanut Opetus- ja kulttuuriministeriöltä 25 566,00 euron erityisavustuksen varhaiskasvatuksen lastenhoitajan palkkaamiseksi toimintakaudelle 2021–2022. Tämä on mahdollistanut pienryhmätoiminnan 3–5-vuotiaiden Saturuusujen ryhmässä, millä on yhteys varhaiskasvatuksen laatuun ja vaikuttavuuteen.

Jokainen lapsi on oikeutettu saamaan tukea kehitykseensä ja oppimiseensa. Varhaiskasvatuksen henkilöstön tukena toimii monialainen Lasten Kuntoutustyöryhmä LaKu / esiopetuksessa Oppilashuoltoryhmä OHR.

Varhaiskasvatuksen erityisopettajan palveluiden ostaminen Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskukselta on lopetettu 6/2022, koska Opetus ja kulttuuriministeriön korona-avustuksella on saatu palkattua varhaiskasvatuksen erityisopettaja. Hän on toiminut kevään toimintakaudella osa-aikaisena ja 1.8.2022 lähtien kokoaikaisesti. Hän tulee hoitamaan varhaiskasvatuksen erityisopettajan tehtävää myös v. 2023, koska Opetus- ja kulttuuriministeriö on 12.4.2022 myöntänyt 33 760 euroa varhaiskasvatuksen erityisopettajan palkkaamiseen.

Esiopetuksella tarkoitetaan kuusivuotiaille tarjottavaa maksutonta perusopetuslain määrittelemää ja esiopetuksen opetussuunnitelman mukaista opetusta. Esiopetusta järjestetään päiväkotia Vantussa.

Strategiset pitkän aikavälin tavoitteet			
Valtuustoon nähteen sitovat tavoitteet	Lautakuntaan nähteen sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
Vaikuttavuustavoitteet			
Varhaiskasvatuslain mukaisten palvelujen tarjoaminen.	Monipuolisten palvelujen tuottaminen kysyntää vastaavasti.	Nopea reagointi perheiden varhaiskasvatuksen tarpeisiin.	Järjestetään perheiden ja lasten tarpeiden mukaisia varhaiskasvatuspalveluita.
Lasten tasapainoisen kasvun, kehityksen ja oppimisen turvaaminen sekä lapsiperheiden hyvinvoinnin tukeminen.	Lapsen edun mukaiset, laadukkaat varhaiskasvatuspalvelut.	Esiopetuksen seudullinen arviointi 2022.	Varhaiskasvatuslaki ja -asetus, sekä paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma ja esiopetussuunnitelma ovat työntekijöiden työn perusta.
	Varhaiskasvatuksen kehittäminen.	Varhaiskasvatuksen seudullinen arviointi 2023	Yhteistyö huoltajien kanssa, vasu-/oppimissuunnitelmakeskustelut. Laku- / OHR- palaverit 1Xkk, tarvittaessa useammin. Laku- OHR-ryhmä arvioi tavoitteiden toteutumista. Kyselyiden tulokset hyödynnetään palvelujen ja toimintojen suunnittelussa ja lasten sekä huoltajien osallistumista lisätään ottamalla heidät mukaan toiminnan suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen.

Motivoitunut ja hyvinvoiva henkilöstö.	Henkilöstön täydennyskoulutus ja työyhteisön kehittäminen. Riittävä henkilöstö ja tarvittaessa ulkopuolisten sijaisten käyttö.	Henkilöstökyselyt ja kehityskeskustelut.	Perustettu vanhempaintoimikunta, joka osallistuu paikalliseen varhaiskasvatussuunnitelmatyöhön ja tukee aktiivisilla toiminnoillaan lapsiperheiden hyvinvointia Viisikkokuntien (Joutsa, Pertunmaa, Sysmä, Toivakka, Hartola) yhteiset koulutuspäivät Hyödynnetään Päijät-Hämeen seudullisten varhaiskasvatuspalveluiden ja Aluehallintoviraston koulutustarjontaa sekä seudullisiin hankkeisiin liittyviä koulutuksia. Koulutussuunnitelman toteuttaminen. Työhyvinvointikysely vuosittain. Tyhy-toiminnan järjestäminen ja tiimityön kehittäminen.
Tuottavuustavoitteet Kustannustehokas ja vaikuttava palvelutoiminta.	Joustavat, tarkoituksenmukaiset sekä kehittyvät palvelut ja organisaatio. Sähköisten ohjelmistojen käytön kehittäminen.	Lasten lukumäärä eri toimintamuodoissa	Suhdelukujen mukainen lapsimäärä. Henkilökunnan tarkoituksenmukainen käyttö, sijaistaminen. Tiimivastaavat eri varhaiskasvatusyksiköissä sekä tiimityö. Henkilöstön jatkuva kouluttautuminen.

Kotihoidon tuki

Kotihoidon tukea myönnetään vanhemmalle tai muulle huoltajalle, jonka alle 3-vuotias lapsi ei ole kunnan järjestämässä varhaiskasvatuksessa (päivähoidossa). Lasta voi hoitaa jompikumpi vanhemmista tai muu hoitaja (esim. sukulainen). 1.8.2017 Hartolan kunta on myöntänyt hakemuksesta kuntalisää.

Lasten kotihoidon tuen kustannukset ja lasten määrä vuosina 2013–2023 sekä varatut määrärahat.

Lasten kotihoidon tuet		
Vuosi	Keskimäärin lapsia/perheitä	Kotihoitotuen määrä
2013	36	101 560 €
2014	36	112 262 €
2015	37	118 750 €
2016	46	144 060 €
2017	30	104 160 €
2018	33	sis. kuntalisä 119 340 €
2018 Kuntalisä	9	18 840 €
2019	28	sis. kuntalisä 104 042 €
2019 Kuntalisä	5	12 210 €
2020	29	sis. kuntalisä 119 840 €
2020 Kuntalisä	5	11 220 €
2021	lapsia 25	sis. kuntalisä 152 000 €
2021 Kuntalisä	lapsia 24	10 000 €
2022		sis. kuntalisä 132 000 €
2022 Kuntalisä		24 000 €
2023		sis. kuntalisä 132 000 €
2023 Kuntalisä		24 000 €

2.3 Perusopetus

Opetustoimessa strategisina painopisteinä on turvata esi- ja perusopetus 0–9 luokille ja säilyttää yhtenäiskoulu Hartolan kunnassa. Tämä merkitsee vakinaisten, pätevien opettajien määrän säilyttämistä suhteessa pieniin oppilasryhmäkokoihin. Samalla on huolehdittava riittävästä oppiaineiden valinnaisuudesta oppilaille huolimatta ikäluokkien pienemisestä. Valinnaisainetarjontaa (erityisesti kieli- ja katsomusaineet) pyritään kartoittamaan ja lisäämään kuntien välistä yhteistyötä. Hartola on mukana lv 22-24 Kuntaliiton seudullisessa Verkstoperuskoulu-hankkeessa.

Opetustoimen strategiset painopisteet kohdentuvat koko kouluyhteisön hyvinvoinnin lisäämiseen. Uuden koulurakennuksen myötä turvataan kaikille sisäilmaltaan puhtaat ja turvalliset opiskelu- ja työtilat. Vanhan koulurakennuksen purkutyöt aloitetaan kesällä 2023. Samalla koulun piha-aluetta ja lähiympäristöä muokataan, maisemoidaan ja rakennetaan toimivaksi ja turvalliseksi välitunti- ja lähiliikunta-alueeksi.

Erityisesti on huomioitava oppilaiden hyvinvointi sekä erityisopetuksen ja ohjauksen tarve. Lukuvuoden 22–23 yhtenä kehittämiskohteena on yksilöllisen tuen ja erityisopetuksen kehittäminen. Koulun erityisen tai tehostetun tuen oppilaat opiskelevat pääsääntöisesti inklusioperiaatteen mukaisesti ja ikätasoisesti omassa yleisopetuksen ryhmässä. Pieni ryhmäkokoo on inklusion toteuttamisessa ensiarvoisen tärkeää. Tavoitteena

on varmistaa riittävät resurssit erityisopetukseen. Oppilaan saaminen erityisopetuksen ja tehostetun opinto-ohjauksen avulla jatko-opintoihin on yksi kustannustehokkaimpia keinoja ehkäistä syrjäytymistä. Laaja-alaisten erityisopettajien koulukohtaisena lisätehtävänä on kehittää ja koordinoita yhtenäiskouluun laadukas, tehokas ja vaikuttava erityisopetus. Koulunkäynninohjaajat ovat merkittävässä roolissa inklusion toteuttamisessa ja oppilaiden hyvinvoinnin tukemisessa. Heidän oppilaillensa antaman ohjauksen, avun ja tuen muotojen kehittäminen sekä koulutukseen panostaminen on tärkeää. OKM:n myöntämän tasa-arvohankkeen 33 100 euron avustuksella 1. luokka on jaettu kahdeksi rinnakkaisluokaksi ja 6. luokalle on lisätty jakotunteja tukea tarvitsevien oppilaiden oppimisen turvaamiseksi. Opetus- ja ohjaushenkilöstöä on mukana vuoden kestävässä erityispedagogiikan perusopintojen koulutuksessa.

Hyvinvointialueen uudistuksen myötä oppilashuollon psykologi- ja kuraattoripalvelut siirtyvät hyvinvointialueen hoidettavaksi 1.1.2023 alkaen. Sivistystoimen alaisuudessa työskennellyt koulu- ja perhekuraattori siirtyy varhaisen tuen asiantuntijaksi sivistystoimen hallintoon. Hänen tehtäviinsä kuuluu lasten, nuorten ja lapsiperheiden varhaisen tuen ja avun palvelut koululla ja varhaiskasvatuksessa.

Koulun tv- ja medialaitteiden ajanmukaisuus ja laitteiden tekninen hallinta sekä tv-aidot oppilailla ja henkilöstöllä on jatkuvasti kehittyvä asia. Kasvatuksen ja koulutuksen digistrategia on laadittu palvelemaan tätä tavoitetta. Kunnassa on varhaiskasvatuksen ja esi- ja perusopetuksen digityöryhmä, joka seuraa, päivittää ja kehittää varhaiskasvatuksen ja esi- ja perusopetuksen digistrategiaa ja tv-opetussuunnitelmaa sekä tekee yhteistyötä seudullisen tv-kehittämisyöryhmän kanssa. Lukuvuonna 22–23 esi- ja perusopetus on mukana seudullisessa Innovatiivisten oppimisympäristöjen edistämisen jatkohankkeessa ja omana hankkeena toteuttaa OKM:n myöntämän 24 560 euron avustuksella Digitaaliset taidot -kehittämishanketta osana laajempaa Uudet Lukutaidot -kehittämishanketta.

Strategisena painopisteenä on myös henkilöstön hyvinvointi. On tärkeää kohdentaa taloudellisia resursseja työyhteisöön ja työhyvinvoinnin kehittämiseen. Täydennyskoulutus, tyhy-toiminta ja työnohjaus ovat tässä keskiössä. Vuonna 2023 työhyvinvointi on perusopetuksessa osallistavan budjetoinnin kohteena. Suunnittelusta, toteutuksesta ja arvioinnista vastaa yhtenäiskoulun henkilöstön hyvinvointitiimi.

Koronatilanteen jälkihoidossa ja yhteiskunnan monihäiriötilanteen (levottomuudet, sota, hybridi- ja kyberturvallisuushkat, informaatiovaikuttaminen, ilmastoasiat) paineessa rakennetaan yhdessä uudenlaista, sujuvaa, hyvinvoivaa ja turvallista arkea. Koulussa suunnitellaan, miten korona-ajan jälkeistä oppimis- ja hyvinvointivajetta voidaan paikata, tukea oppilaiden oppimista ja hyvinvointia, huolehtia turvallisuudesta osana normaalia varautumista sekä luoda tulevaisuusosko.

Kasvatuksen ja opetuksen turvallinen arki vuorovaikutussuhteineen on lasten ja nuorten hyvinvoinnissa keskeistä. On tärkeää turvata elämänmyönteiset, yhteisöstä voimaa ammentavat rutiinit ja henkilökunnan ja oppilaiden jaksaminen sekä oppilaiden mahdollisuus oppia ja saada riittävästi ohjausta ja tukea. Koulu on hakenut tähän myös OKM:n korona-avustusta vuosille 22–24. Päätös hausta tehdään lokakuussa.

Strategiset pitkän aikavälin tavoitteet			
Lasten ja nuorten oppimisen, kasvun, hyvinvoinnin ja kehityksen sekä perheiden kasvatustehtävän tukeminen. Kustannustehokkaat ja vaikuttavat toimintaprosessit.			
Valtuustoon nähteen sitovat tavoitteet	Lautakuntaan nähteen sitovat tavoitteet	Mittarit	Toimenpiteet
Lasten ja nuorten tasapainoisen oppimisen, kasvun ja kehityksen edistäminen ja tukeminen	Oppimisen rohkaiseva tukeminen Syrjäytymisen ja kiusaamisen ehkäisy Monikulttuurisuuden ja suvaitsevaisuuden edistäminen Lasten ja nuorten osallisuuden edistäminen	KiVa-koulu kysely Laajan terveystarkastuksen avainindikaattorit Kouluterveyskysely Oppilashuollon – mitä kuuluu? -kyselyt ja huoltajakyselyt Oppilaskunnan ja ruokahuollon kyselyt	KiVa Koulu -ohjelma, Versotoiminta Kouluterveyskysely Liikkuva Koulu Vanhempien tapaamiset Yhteisöllinen ja yksilökohtainen oppilashuolto Varhaisen tuen asiantuntija Koulunuorisotyöntekijä Iltapäivätoiminta Oppilaskuntatoiminta Kerhotoiminta
Oppilaiden jatko-opintojen ja ammatinvalinnan kannalta tarpeellisten tietojen ja taitojen saavuttaminen	Monipuolinen ja laadukas opetus TVT-taitojen parantaminen Jatko-opintovalmiuksien turvaaminen	Opetustunnit/ oppilas Koulupudokkaiden määrä Perusopetuksen seudullinen arviointi Oppika, opeka ja ropeka – tv-t kyselyt	Opetussuunnitelman ja toimintasuunnitelmien toteuttaminen Tehostettu oppilaanohjaus Monipuolinen opetus- ja valinnaisainetarjonta (verkostoperuskoulu-hanke) Etsivä nuorisotyöntekijä koululla viikoittain

Motivoitunut, hyvinvoiva ja työhönsä sitoutunut henkilöstö	Työhyvinvoinnin ja osallisuuden parantaminen	Henkilöstökyselyt/ työhyvinvointikyselyt seudullinen arviointi Caf-itsearviointi	Fyysisten työolosuhteiden parantaminen Kehityskeskustelut Täydennyskoulutuksen ja työnohjauksen tarjoaminen Tyhy-toiminnan monipuolistaminen ja osallistuva budjetointi
Tuottavuustavoitteet Kustannustehokas ja vaikuttava palvelutoiminta	Tehtävien hoitaminen tehokkaasti ja taloudellisesti Opetusryhmien järkevä muodostaminen Kiinteistön järkevä ja monipuolinen käyttö	Kustannukset euroa/oppilas Keskimääräinen ryhmäkoko Tilojen käyttöaste koulupäivän aikana ja muu käyttö	Henkilöstösuunnitelman ja toimintasuunnitelman yhteensovittaminen Tilojen joustava ja monipuolinen käyttäminen, oppimistilojen suunnittelu

TUNNUSLUKUJA

	TP 2020	TA 2021	TA 2022	TA 2023	TA 2024	TP 2025
Oppilasmäärä 20.9. ka	150,5	147	138	145	136	141
€/oppilas ilman vammaisopetusta	20074					
€/oppilas sisältää vammaisoppilaat	19980					
Ryhmäkoko (oppilasmäärä 20.9.)	13,0	13,4	12,5	13,2	12,4	12,8

Kustannukset (ilmoitettu tuhat €/opp.) OPH raportilta 20.9. saatavilla 2020 oppilaan hinta. (Joulukuussa ilmoitetaan v:n 2021 oppilaan hinta).

2.4 Vapaa sivistystyö

Perustehtävänä on tuottaa laadukkaita kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopalveluita, jotka edistävät asukkaiden kokonaisvaltaista hyvinvointia ja lisäävät yhteisöllisyyttä.

Kulttuuripalvelut

Monipuoliset kulttuuripalvelut vahvistavat yhteenkuuluvuuden tunnetta sekä paikallista identiteettiä. Rikas paikallinen kulttuuritoiminta luo edellytyksiä hyvinvoinnin kokemuksellisuudelle lisäten yhteisöllisyyttä ja kunnan veto- ja pitovoimaa. Kulttuuritoimi on mahdollistamassa kulttuurin ja taiteen saavutettavia palveluita laajasti eri ikäryhmille ja on tukemassa eri toimijoita ja tapahtumanjärjestäjiä.

Hartolan yhtenäiskoululla ja varhaiskasvatuksessa toteutetaan kulttuurikasvatussuunnitelman tavoitteita. Kesällä 2023 ensimmäisestä Maila Talvio -salongin kuvataidenäyttelystä tulee kuluneeksi 40 vuotta, joten Taidesalonki Talviolla on luvassa asiaankuuluvia juhlallisuuksia.

Hartolan kunta on mukana Päijät-Hämeen kuntien yhteisessä lastenkulttuurikeskus Efektin toiminnassa ja tekee yhteistyötä Konserttikeskuksen kanssa. Hartolan kunta on sitoutunut osallistumaan myös Päijät-Hämeen liiton koordinoimaan kuntien kulttuuritoiminnan alueelliseen kehittämistehtävään 1.1.2023-31.12.2024, mikäli hankkeelle myönnetään avustusta. Tavoitteena on edistää kulttuurin ja taiteen yhdenvertaista saatavuutta ja monipuolista käyttöä sekä luoda edellytyksiä ammattimaiselle taiteelliselle työlle ja toiminnalle maakunnassa.

Strategiset pitkän aikavälin tavoitteet

Monipuolisen kulttuuritoiminnan tarjoaminen kaikenikäisille.

Valtuustoon nähteen sitovat tavoitteet	Lautakuntaan nähteen sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
Monipuolista kulttuuritoimintaa kaikenikäisille	Hyvinvointia lisäävät edellytykset taiteen ja kulttuurin tekemiselle ja kokemiselle Monipuolinen kulttuuritarjonta Kulttuurin tasavertainen saatavuus ja kulttuurihyvinvointia lisäävät palvelut	Kunnan kulttuuritilojen ja ympäristön hyödyntäminen Asiakaspalautteet Järjestetyn toiminnan määrä ja kohderyhmät	Monipuolinen kulttuuritarjonta kaikenikäisille Kulttuurikasvatussuunnitelma käytössä koululla ja varhaiskasvatuksessa Paikallinen ja seudullinen yhteistyö Avustukset

Liikuntapalvelut

Liikuntapalveluiden tavoitteena on tarjota monipuolisesti erilaiset liikkujat huomioiden helposti saavutettavissa olevia liikuntapaikkoja ja lisätä liikkujien tietoisuutta omatoimisen liikunnan terveysvaikutuksista. Sisäliikuntapaikkoina toimivat Liikuntamaja ja monitoimihalli KunkkuAreena. Yhtenäiskoulun yhteydessä oleva lähiliikuntapaikka ja Liikuntamajan ympäristö luovat erinomaiset edellytykset ulkoliikunnan harrastamiseen.

Suunnitelmissa on jatkaa vuoden 2022 aikana aloitettua Hartolan ja Sysmän kuntien välistä yhteistyötä liikunnanohjaajapalveluiden osalta. Yhteishankkeelle haetaan AVI:lta valtionavustusta ja positiivisen hankerahoituspäätöksen turvin on mahdollista palkata yhteinen liikunnanohjaaja, joka vastaa kuntien liikuntaneuvonnasta osallistuen hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyöhön. Hankkeen omarahoitusosuus on 50 %.

Laajan hyvinvointisuunnitelman mukaisesti, muuttamalla Liikuntamajan kuntosali maksuttomaksi yli 65-vuotiaille liikuntatoimen tulot laskevat vuoden 2022 hinnoittelu- ja kävijämäärätasolla arviolta 3000 €. Liikuntamajan käyttömaksu esitetään korotettavaksi 1.1.2023 alkaen 50 € / 6 kk nykyisen 45 € sijaan. Korostusvaikutus nykyisellä kävijämäärällä on noin 1500 €.

Strategiset pitkän aikavälin tavoitteet

Edistetään eri-ikäisten kuntalaisten hyvinvointia ja terveyttä liikunnan avulla tasapuolisesti Kustannustehokkaat ja vaikuttavat toimintaprosessit.

Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet	Lautakuntaan nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
Edistetään hyvinvointia ja terveyttä liikunnan avulla	Kuntalaisten tietoisuus omatoimisista liikuntamahdollisuuksista Käytössä asiantuntijaresursseja liikunnanohjaus- ja neuvontatyöhön Liikuntapaikat ovat saavutettavia ja monipuolisia	Tapahtumien ja toiminnan määrä Tilastotieto	Liikunnan ohjaus- ja neuvontapalvelut tarjolla Vakiintuneet tapahtumat ja aktivointitoimenpiteet Liikuntapaikkojen kehittäminen
Toimintakyvyn ylläpitäminen ja parantaminen liikunnan avulla	Kuntalaisten yksilölliset tarpeet huomioivat terveysliikuntapalvelut ovat saatavilla lähipalveluna Liikuntapalveluiden saavutettavuus ja monipuolisuus Riittävät resurssit ja ammattitaitoiset ohjaajat	Testien tulokset Osallistujakyselyt Tilastotieto	Paikallinen ja seudullinen yhteistyö Liikunnanohjaajan palveluita toteutetaan yhteistyössä Sysmän kanssa Yhteistyö PHLU:n kanssa

Nuorisopalvelut

Tavoitteena on tarjota laadukkaita ennaltaehkäisevän nuorisotyön toimintamuotoja nuorten yksilölliset tarpeet huomioiden. Nuokun, Nuorten Työpaja Signaalin ja Etsivän Nuorisotyön yhteinen Nuortentalo Nurkka29 mahdollistaa 7–29-vuotiaille suunnatut ajankohtaisiin asioihin ja kasvun haasteisiin painottuvan räätälöidynkin toiminnan. Nuortentalo on nuorten suvaitsevaisuutta, päihteettömyyttä ja itsenäistymistä tukeva nuorten oma tila.

Yhteistyössä eri toimijoiden kanssa järjestetään nuorille monipuolista toimintaa ja seudullista yhteistyötä tehdään mm. nuorisovaltuustojen sekä nuorten parissa työskentelevien tahojen kanssa.

Hartolan nuorisotoimi hallinnoi Aluehallintoviraston erityisavustusta kouluissa ja oppilaitoksissa tehtävän nuorisotyön vahvistamiseen ja kehittämiseen. Hankkeen avulla tuodaan koulunuorisotyötä Hartolaan ja Sysmään. Hankkeelle on saatu jatkoaikaa 31.3.2023 saakka. Uusi kaksivuotinen hanke alkaa 1.4.2023, mikäli toimintaan saadaan AVI:n rahoitus (omarahoitusosuus 10 % uuden hankkeen osalta).

Harrastamisen Suomen malli -hankkeella luodaan lapsille ja nuorille harrastusmahdollisuuksia koulupäivän yhteyteen lukuvuoden 2022-2023 aikana. Hankkeen omarahoitusosuus on 20 %. Suunnitelmissa on hakea uutta hankerahoitusta keväällä 2023.

Nuorten kesätyöllistäminen toteutetaan Lions Club Hartolan ja Hartolan Yrittäjien tukemia kesätyöpasseja alle 18-vuotiaille nuorille jakaen. Nuorten kesätyöllistämisen tavoitteena on lisätä nuorille valmiuksia toimia työmarkkinoilla ja oppia työelämän pelisääntöjä.

Strategiset pitkän aikavälin tavoitteet

Lasten ja nuorten hyvinvointia edistävä toiminta: päihteettömyyttä, suvaitsevaisuutta ja itsenäistymistä vahvistaen. Kustannustehokkaat ja vaikuttavat toimintaprosessit.

Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet	Lautakuntaan nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
Lasten ja nuorten hyvinvointia edistävä toiminta ja monipuoliset päihteettömät vapaa-ajanviettomahdollisuudet Nuorten arjen hallinnan ja kasvun tukeminen Nuorten osallisuus ja kuuleminen	Monipuolinen toiminta Nuorisotilalla Nuorisovaltuusto aktiivisena vaikuttajana Nuorten aktiivisuuden tukeminen harrastustakuulla Monialainen työryhmä ja seudullinen yhteistyö	Hyvinvointi-indikaattorit Tilastot Kyselyt Tapahtumien lukumäärä ja kävijämäärät Osallistujapalaute (SOVARI)	Nuorisovaltuusto osallistuu päätöksentekoon kunnassa Tapahtumat ja ohjattu ennaltaehkäisevä toiminta Moniammatillinen työryhmä ja seudullinen yhteistyö Harrastamisen kynnys matalaksi mm. maksuttomilla harrastustiloilla ja liikuntaryhmillä

Erityisnuorisotyö	Etsivä nuorisotyö ja nuorten työpajatoiminta tavoittavat alle 29-vuotiaat ilman koulutusta tai työtä olevat ja syrjäytymisvaarassa olevat nuoret	Asiakkaiden määrä Nuorisotyöttömien määrä Nuorten jatkosijoittuminen pajajakson tai koulutuksen jälkeen.	Etsivä nuorisotyö tunnetuksi Välituntitoiminta yhtenäiskoululla ja Itä-Hämeen opistolla 9-luokkalaisten jatkosuunnitelma keskustelut yhdessä kuraattorin kanssa Koulunuorisotyön hanke Sysmän nuorisotoimen kanssa Nuorten työpajatoiminta näkyväksi, työpajatoiminnan jatkon turvaaminen.
Nuorten toiminnallinen ja suunnitelmallinen aktivointi	Tuetaan nuoria sijoittumaan koulutukseen ja työelämään itsenäistymistä ja elämänhallintaa tukien. Startti -toiminnan käynnistäminen, mahdollisesti kunnan omalla pajasopimuksella sekä avoimella pajatoiminnalla, ns. olkkarin nurkka toiminnalla, kaikille avointa sopimuksetonta matalan kynnyksen ryhmätoimintaa nuorten työpajalla iltapäivisin.	Nuorten työpaja: Sopimukselliset nuoret ja palveluohjauskäynnit. Ohjauskäyntimäärät Valmennuspäivät Sijoittuminen pajajakson jälkeen Sopimusten keskeytykset Etsivä: Kontaktit ja asiakasmäärä	Yksilöllinen ja tavoitteellinen työpajatoiminta työttömille nuorille. Opinnollistamisen kautta mahdollisuus osaamistodistuksien sekä keskeytyneiden peruskouluopintojen suorittamiseen osana pajajaksoa. Lisäksi muut yksilölliset räätälöidyt opintomahdollisuudet työpajajaksolla; pätevyyskorttikoulutukset ja muut avoimet koulutusmahdollisuudet ja lyhytkoulutukset. Oppilaitosyhteistyö Moniammatillinen seutuyhteistyö. Tehokkaat tukitoimet yhteistyötahojen kanssa mm. päihdetyö, psykiatrinen sairaanhoitaja, sosiaalityö. Toimintaan haetaan hankerahoitusta AVI:lta. Hankeyhteistyö sekä alueellinen yhteistyö alueen nuorten työpajojen kanssa (Sysmä, Joutsa, Heinola).

Nuorten työpaja -hanke

Nuorten työpaja -hankkeen ensisijainen palvelu on valmennuspalveluiden tuottaminen nuorille, alle 29-vuotiaille hartolalaisille. Nuorten Työpaja Signaali tarjoaa 16–29-vuotiaille työttömille, vailla opiskelupaikkaa jääneille nuorille mahdollisuuden ohjattuun ja tuettuun pajatoimintaan, mikä käsittää erilaisia työtehtäviä mediapajaympäristössä sekä muuta nuorisolain mukaista aktivoivaa toimintaa. Lisäksi nuorten pajalla tarjotaan mahdollisuus osaamistodistuksien suorittamiseen ja peruskouluopintojen sekä lukio-opintojen loppuun saattamiseen yhteistyössä koulutuksen järjestäjän kanssa. Nuorten työpaja tarjoaa myös tukea avoimille työmarkkinoille työllistymiseen sekä opiskelupaikan löytämiseen. Työpajalla kehitetään nuoren elämänhallintataitoja ja tuetaan terveellisiin elämäntapoihin. Tavoitteena on syrjäytymisen ehkäiseminen ja arjenhallintataitojen opettelu.

	2021	2022	2023
Tavoitetut nuoret	35 nuorta	30 nuorta	25 nuorta
Pajalla tehdyt sopimukset	25 nuorta	20 nuorta	20 nuorta
Muihin toimenpiteisiin ohjatut nuoret	15nuorta	10 nuorta	5 nuorta

Hartolan etsivä -hanke

Etsivän nuorisotyön pääkohderyhmänä ovat hartolalaiset, alle 29-vuotiaat nuoret, jotka ovat jääneet työelämän ja opintojen ulkopuolelle. Se on tavoitteellista ja toiminnallista tukea, joka pitää sisällään yksilö- ja pienryhmätoiminnan ohjausta, päihdekasvatusta ja arjenhallintataitojen vahvistamista. Etsivän nuorisotyön painopisteenä on ennaltaehkäisevä työ, joka näkyy tiiviinä yhteistyönä esim. Hartolan yhtenäiskoulun ja alueen toisen asteen oppilaitosten kanssa. Etsivä toimii myös Rikosseuraamuslaitoksen apuvalvojana ja on mukana Puolustusvoimien Time Out – Aikalisä! -toiminnassa.

	2021	2022	2023
Asiakkuudet	47	39	39
Asiakkaiden ikäjakauma: 21-vuotiaat tai alle	40	31	31

Kirjasto

Hartolan kunnankirjasto kuuluu kunnan lakisääteisiin peruspalveluihin ja sen tavoitteena on edistää väestön yhtäläisiä mahdollisuuksia lukuharrastukseen ja sivistykseen.

Kirjasto mahdollistaa kansalaisvalmiuksien kehittämisen ja elinikäisen oppimisen, sekä väestön opastamisen digitaalisten yhteyksien äärelle. Kirjasto tuo iloa kaikenikäisille ihmisille ja on kuntalaisille erittäin tärkeä palvelu.

Hartolassa omatoimikirjasto on erittäin laadukas, sillä koko kirjaston aineisto, varastoa lukuun ottamatta, on omatoimiasiakkaiden käytössä. Lisäksi kirjastossa voi omatoimiajalla käyttää asiakaskoneita ja lukea digimuotoisia sanomalehtiä e-press -tietokannasta. Omatoimikirjastoon pääsee kirjastokortilla ja siihen liitetyllä pin-koodilla, lainausautomaatti toimii samoilla tunnuksilla.

Tavoitteet 2023–2025

Valtuustoon nähten sitovat tavoitteet	Lautakuntaan nähten sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
Kattavat kustannustehokkaat kirjastopalvelut.	Monipuolinen, ajantasainen kokoelma, joka on riittävän loogisesti järjestelty. Päivitetyt kirjastojärjestelmät ja verkkopalvelut. Ammattitaitoinen henkilökunta.	Kokonaislainaus Lainat/asukas Kirjastokäynnit	Riittäväillä, kustannustehokkailla henkilöstöresursseilla, sekä omatoimikirjaston avulla toteutettavat kirjastopalvelut.
Omatoimikirjaston käyttö pitkällä aukioloajoilla ja ilman ikärajoja.	Kirjasto pyrkii toimimaan vakinaisella henkilökunnalla ympärivuotisesti.	Omatoimikirjaston lainausluvut Omatoimikirjastoon kirjautuneiden määrä	Pyritään kokoelman loogiseen järjestelyyn.
	Kansalaisten digineuvonta.	Digiopastusten määrä	

Seudullinen kirjastoyhteistyö

LASTU-kirjastoissa on käytössä Axiell Aurora-kirjastojärjestelmä, jossa on yhdistetty kaikkien Päijät-Hämeen kirjastojen aineisto- ja asiakastiedot. Päijät-Hämeen kunnissa ja kaupungeissa (Asikkala, Hartola, Heinola, Hollola, Kärkölä, Lahti, Orimattila, Padasjoki ja Sysmä) toimii yhteensä 18 kirjastoa ja viisi kirjastoautoa. Omatoimikirjasto on käytössä kymmenessä toimipisteessä. Kirjastojen kokoelmat tarjoavat noin 1,2 miljoonaa kirjaa, musiikkia, kuvataallenteita sekä muuta aineistoa asiakkaiden käyttöön.

Kirjaston tunnusluvut

Kirjastotoimi	TP 2021	TA 2022	TA 2023	TA 2024	TS 2025
Kokonaislainaus	35 717	32 200	33 000	33 000	33 000
- pääkirjasto	25 678	31 000			
- omatoimikirjasto	10 039	12 000			
- kaukolainat (ei laskettu kokonaislainauslukuun)	29	22			
Lainat/asukas	13,5	12	13	13	13
Kirjastokäynnit			15 000	15 000	15 000
- pääkirjasto + omatoimikirjasto	14 197	13 900			
- omatoimikirjasto	4 590	4 800			

* Omatoimikirjaston kävijämäärä kertoo vain kirjastokortilla omatoimikirjastoon kirjautuneiden määrän.

Yhdellä kortilla voi tulla vaikkapa perhe tai pariskunta, vaikka emme sitä suosittele.

* Kävijälaskuri kertoo koko kirjaston vuosittaisen kävijämäärän. Käytämme kävijälaskuria tilastossa mittarina asiakaskäyntien laskennassa.

Vapaa sivistystyö (kansalaisopisto ja musiikkikoulu)

Vapaan sivistystyön palvelut ostetaan Itä-Hämeen Opistolta. Itä-Hämeen Opiston kansalaisopisto tarjoaa nuorille ja aikuisille mahdollisuuden kehittävään opiskeluun ja harrastamiseen. Itä-Hämeen Opiston musiikkikoulu tarjoaa taiteen perusopetuksen mukaista musiikin perusopetusta. Itä-Hämeen Opiston musiikkikoulussa on mahdollista suorittaa musiikin perusopetuksen yleinen oppimäärä. Vapaan sivistystyön opetus järjestetään Itä-Hämeen opiston omien tilojen lisäksi kunnan eri kiinteistöissä.

Tunnuslukuja:

	TP 2020	TA 2021	TP 2021	TA 2022	TA 2023	TA 2024
Kansalaisopisto euroa	36 948	30 066	35 688	27 129	27 129	27 129
Musiikkikoulu euroa	33 815	22 197	27 871	22 142	22 142	22 142

Sivistys ja hyvinvointilautakunta	Tp 2021	Ta 2022 + muutos	Ta 2023	Muutos 2022 - 2023
Tuloarviot ja määrärahat				
Toimintatulot, ulkoiset	396 930	251 581	236 724	-6 %
Toimintamenot, ulkoiset	-3 271 637	-3 389 499	-3 532 860	4 %
Toimintakate, ulkoinen	-2 874 707	-3 137 918	-3 296 136	5 %
Toimintatulot, sisäiset	223			
Toimintamenot, sisäiset	-1 158 765	-893 434	-1 518 670	70 %
Toimintakate, sisäinen	-1 158 542	-893 434	-1 518 670	70 %
Toimintakate ulkoinen + sisäinen	-4 033 249	-4 031 352	-4 814 806	19 %
Laskennalliset kustannukset				
Suunnitelmapoistot	-1 286	-157	-11 790	7410 %
Vyörytykset	-339 362	-339 108	-399 236	18 %
Laskennalliset erät	-93 966			
Tehtävän kokonaiskustannukset	-4 467 863	-4 370 617	-5 225 832	20 %

3. HYVINVOINNIN JA TERVEYDEN EDISTÄMINEN

Kuntalain (410/2015) 1 §:n mukaan kunta pyrkii edistämään asukkaidensa hyvinvointia. Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021) ja monet muut lait määrittävät kunnan tehtäviä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on jatkuvaa toimintaa, jota varten on pysyvät, toiminnan edellytyksiä mahdollistavat rakenteet.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on konsernihallinnon alainen toimintayksikkö, mutta hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toiminta jakaantuu kunnassa kaikkien toimialueiden kesken ja yhteistyö on välttämätöntä. Teknisten- ja ympäristöpalvelujen tehtävänä on turvata terveyttä ja hyvinvointia edistävät elin- ja toimintaympäristöt kuntalaisille. Koulutus- ja sivistyspalvelujen erityisenä tehtävänä on ihmisenä kasvun tukeminen. Kulttuuri- ja kirjastopalvelut, nuoriso- ja liikuntatoimi edistävät omalta osaltaan kuntalaisten terveyttä ja hyvinvointia sekä tukevat yhteisöllisyyttä.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen edellyttää lisäksi toimivaa yhteistyötä mm. sosiaali- ja terveystalouden, järjestöjen, seurakunnan, yksityisten toimijoiden ja valtion paikallisviranomaisien kanssa. Kunnassa palveluja ja toimintaa tuottavat tahot luovat laajasti mahdollisuuksia osallisuudelle ja yhteisöllisyydelle sekä hyvinvoinnin edistämiseksi. Kuntalaisten tarpeiden ja palautteiden kuuleminen ja niihin vastaaminen ovat tärkeä osa hyte-työtä ja toiminnan kehittämistä.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vastuutahona toimii Hartolassa kunnan johtoryhmä. Hyvinvointikoordinaattori toimii hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen asiantuntijana sekä vastaa lakisääteisten suunnitelmien ja raporttien laatimisesta. Uusi kuntastrategia ja Päijät-Hämeen maakunnalliset hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kärjet v. 2020–2025 ohjaavat osaltaan tehtävää hyvinvointityötä. Suunnitelmissa asetetut tavoitteet ja toimenpiteet mietitään yhteistyössä ja huomioidaan osana kunnan toiminnan ja talouden suunnittelua.

Kuntalaisten hyvinvointiin vaikuttavassa päätöksenteossa tehdään päätösten vaikutusten ennakkoarviointia (EVA). Moniammatillinen ja poikkihallinnollinen hyvinvointityöryhmä tukee hyvinvoinnin ja terveyden edistävää ja ehkäisevää työtä sekä hyvinvointikertomuksen laatimista.

Lisäksi Hartolan kunnassa toimii muun muassa ehkäisevän työn työryhmä, LAPE-ryhmä sekä nuorisolain mukainen moniammatillinen työryhmä. Työryhmät pyrkivät toiminnallaan välittämään ja lisäämään tietoa sekä edistämään kohderyhmiensä hyvinvointia ja terveyttä.

Ehkäisevä työ on merkittävä osa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä, ja kattaa mielenterveyden edistämisen, ehkäisevän päihdetyön, pelihaittojen sekä perhe- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisyn. Ehkäisevän työn budjetti sisältyy hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen budjettiin. Ehkäisevän työn toimintasuunnitelma vuosille 2022–2026 valmistuu loppuvuonna 2022.

Seuraavat ohjelmat ja suunnitelmat ohjaavat toimintaa kunnassa vuonna 2023:

- Laaja hyvinvointikertomus 2021–2025 *
- Ikääntyvien hyvinvointisuunnitelma 2021–2024 *
- Hartolan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2022–2025 *
- Päijät-Hämeen ikääntyvien hyvinvointisuunnitelma 2021–2025 *
- Päijät-Hämeen maahanmuutto-ohjelma 2021–2025 *
- Hartolan yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma *
- Turvallisuussuunnitelma
- Ehkäisevän työn toimintasuunnitelma 2022–2026
- Päijät-Hämeen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2022–2025
- Päijät-Hämeen ehkäisevän työn toimintasuunnitelma 2021–2025
- Päijät-Hämeen liikunnan, elämysten ja hyvinvoinnin tiekartta 2030
- Päijät-Hämeen alueellinen ravitsemusterveyden edistämisen suunnitelma 2021–2025

* *Lakisääteinen suunnitelma*

Suunnitelmat ovat luettavissa Hartolan kunnan kotisivuilla valtuuston hyväksynnästä lähtien. Suunnitelmat sisältävät yksityiskohtaisempia tavoitteita ja toimenpiteitä oheisten strategisten tavoitteiden lisäksi.

Strategiset tavoitteet vuosille 2023-2025			
Tavoitteet	Toimenpiteet	Vastuutahot ja resurssit	Arviointimittarit
Yleinen hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen			
Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen sekä terveyserojen kaventaminen huomioidaan osana kaikkea kunnan toimintaa	Päätösten vaikutusten ennakkoarviointi (EVA) tehdään vaikutuksiltaan merkittävistä asioista Viestitään ja tiedotetaan suunnitelmallisesti ja monipuolisesti hyvinvointiin ja terveyteen sekä niiden edistämiseen liittyvistä asioista Viestintätiimin laatimia viestintä- ja tiedotuskäytäntöjä noudatetaan osastoilla	Johtoryhmä hyvinvointityöryhmä Hyvinvointikoordinaattori	TEAvisari Tehdyt EVAt Palaute viestinnästä ja tiedottamisesta Viestintä- ja tiedotuskäytäntöjä noudatetaan (Kyllä / Ei)
Kuntalaisten osallisuuden lisääminen, kuntalaisten näkemykset ja tarpeet tunnetaan kunnassa	Osallisuuden ja vaikutusmahdollisuuksien kehittäminen Viranhaltijoiden jalkautuminen Osallistuvan budjetoinnin kokeilu jokaisella toimialalla Lapsiparlamentti, nuorisovaltuusto ja vanhus- ja vammaisneuvosto kokoontuvat säännöllisesti ja osallistuvat toimenpiteiden suunnitteluun	Johtoryhmä, hyvinvointityöryhmä Viranhaltijat	Palautteet ja kyselyt, vastaajien määrät kyselyissä Järjestetyt tapahtumat ja tilaisuudet, osallistujamäärät (kuntalaiset, viranhaltijat, luottamushenkilöt) Toteutuneet osallistuvan budjetoinnin kokeilut
Mielen hyvinvointi lisääntyy	Vahvistetaan ammattilaisten osaamista ja lisätään puheeksi ottoa (koulutukset, tilaisuudet, verkostot ym.) Madalletaan kynnystä avun hakemiseen mm. viestinnällisin keinoin	Ehkäisevän työn työryhmä Oppilashuoltoryhmä <i>Maakunnallinen Yhdessä mielessä -hanke, mikäli saa jatkorahoitusta</i>	Sotkanet indikaattorit Järjestetyt koulutukset, tapahtumat ja tilaisuudet sekä kampanjat
Edistetään asukkaiden turvallisuutta, koettu	Toteutetaan turvallisuussuunnitelmassa linjatut toimenpiteet ja kampanjat liittyen	Johtoryhmä,	Sotkanet, poliisin tilastot (rikosten

turvallisuuden tunne paranee	mm. liikenneturvallisuuden edistämiseen ja huumeiden käytön ennaltaehkäisyyn Lisätään tunne- ja turvataitojen opettelua lasten ja nuorten sekä aikuisten kanssa, ml. huoltajat ja työyhteisöt	hyvinvointityöryhmä Oppilashuoltoryhmä Lasten ja nuorten kanssa työskentelevä henkilöstö	määrä jne.) Palautteet, kyselyt
Perustasoisten sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisen turvaaminen kunnassa	Päijät-Hämeen yhdyspintaneuvottelukunta, vuosittaiset neuvottelut, avoin keskusteluyhteys ja vuorovaikutus Päijät-Hämeen hyvinvointialueen kanssa	Päijät-Sote, puheenjohtajafoorumi, yhdyspinta-neuvottelukunta	Palvelujen saatavuuden ja toteutumisen arviointi, kyselyt
Kaikenikäisten kuntalaisten liikunta-aktiivisuuden edistäminen	Maksuton liikuntaneuvonta ja matalan kynnyksen liikuntaryhmät tukevat liikunnallisten ja terveellisten elämäntapojen omaksumisessa, Hartola ja Sysmä -liikkeelle -hankkeelle suunnitellaan jatkoa Liikunnan sisällyttäminen jokaiseen varhaiskasvatuspäivään ja liikuntataitojen harjoitteluun	Vapaa-aikapääällikkö, liikuntaneuvoja, hyvinvointikoordinaattori Varhaiskasvatus	Asiakasmäärät Lasten motoristen taitojen arviointi varhaiskasvatuksessa
Nuorten tupakointi, alkoholin ja huumeiden käyttö vähentyvät	Kehitetään ehkäisevää työtä moniammatillisesti Päivitetään Hartolan kunnan ehkäisevän työn toimintasuunnitelma, johon laaditaan konkreettisia tavoitteita ja toimenpiteitä mielenterveyden edistämiseksi sekä päihde- ja pelihaittojen ja väkivallan ehkäisemiseksi	Ehkäisevän työn työryhmä LAPE-ryhmä Nuorisolain mukainen monialainen työryhmä	TEAvisari, Kouluterveyskysely sotkanet.fi Mahdolliset muut kyselyt, kuten päihdetilannekysely
Nuorten harrastus- ja liikunta-aktiivisuus lisääntyvät	Harrastusmahdollisuuksien kehittäminen ja harrastustoimintaan osallistumisen edistäminen laajalla yhteistyöllä, harrastamisen Hartolan malli	Harrastustyöryhmä	Kouluterveyskysely, mahdolliset muut kyselyt

Hyvää ravitsemusta tuetaan kaikissa ikäryhmissä	Varhaiskasvatus ja koulu tarjoavat ravitsemussuositusten mukaista terveellistä ruokaa ja toteuttavat ruokakasvatusta osana toimintaansa. Ruokakasvatuksen valmiita toimintamalleja hyödynnetään. Nuorten työpajalla laadukasta ja terveellistä ravitsemusta, ruuanlaittoa ja hävikkiruuan hyödyntämistä. Yksilöllistä ravitsemusneuvontaa tarjotaan terveydenhuollon ammattilaisten ja liikuntaneuvojan vastaanotolla	Johtoryhmä, hyvinvointityöryhmä, sivistystoimi	Palautteet ja kyselyt Toteutunut (Kyllä/Ei)
Järjestöyhteistyön edistäminen	Yhdistysillat ja yhteiset tapahtumat, yhteistyö toiminnan kehittämisessä	Yhdistysyhteyshenkilö / hyvinvointikoordinaattori Vapaa-aikatoimi	Järjestetyt tilaisuudet Palautteet
Ikääntyvien hyvinvointia ja asiointia tukevien palvelujen järjestäminen	Asiointiavustajatoiminta ja Juttutupa Asiointi- ja palveluliikenne	Hyvinvointikoordinaattori Hallintojohtaja	Asiakasmäärät Palautteet ja kyselyt

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen	Tp 2021	Ta 2022 + muutos	Ta 2023	Muutos 2022 - 2023
Tuloarviot ja määrärahat				
Toimintatulot, ulkoiset	0	0	0	
Toimintamenot, ulkoiset	-85 892	-53 398	-59 282	11,02 %
Toimintakate, ulkoinen	-85 892	-53 398	-59 282	11,02 %
Toimintatulot, sisäiset				
Toimintamenot, sisäiset	-66	0	0	
Toimintakate, sisäinen	-66	0	0	
Toimintakate ulkoinen + sisäinen	-85 958	-53 398	-59 282	11,02 %
Laskennalliset kustannukset				
Suunnitelmapoistot				
Vyörytykset	50 761	53 398	59 282	11,02 %
Laskennalliset erät	-545			
Tehtävän kokonaiskustannukset	-35 742	0	0	

4. TEKNINEN TOIMI

Tekniseen toimeen kuuluu hallintosäännön mukaan tekninen lautakunta ja ympäristölautakunta.

Koko tekninen toimi on valtuustoon nähden sitova tulosalue, jolle vahvistetaan määrärahat ja tuloarviot. Tekninen toimi käsittää teknisen toimen hallinnon, vesi- ja viemärlaitoksen, jätehuollon ja satamalaitoksen, kaavoituksen, maa- ja metsätilat, liikennealueet, puistot ja tilapalvelun, tiehallinnon, rakennusvalvonnan sekä ympäristönsuojelun. Lisäksi teknisen toimen tehtäviin kuuluu kunnan ICT-palveluiden hankinta.

3.1 Hallinto

Teknisen toimen hallinnon tavoitteena on järjestää kunnan muiden toimialojen tarvitsemat tukipalvelut, suoraan kuntalaisille tuotetut palvelut sekä toimialan tehtävään kuuluvat viranomaistoiminnot laadukkaasti ja kustannustehokkaasti.

3.2 Laitokset- ja taseyksiköt

3.2.1 Vesi- ja viemärlaitos

Vesilaitos on tällä hetkellä yhden vedenottamon varassa. Vesilaitoksen vedenlaadun jatkuva tarkkailu perustuu valvontaviranomaisen kanssa yhdessä seurattavaan valvontaohjelmaan. Verkoston toimivuutta, ja sen häiriöiden rajattavuutta on kehitetty ja kehitystyö jatkuu.

Vesilaitos toimii yhden vedenottamon varassa, mutta vesihuollon kehittämisessä on pyritty vesihuollon varavedenottovalmiuden parantamiseen. Sen takia 11 km Hartolan kirkonkylän pohjoispuolella sijaitsevaan Kissamäkeen, on suunniteltu toinen vedenottamo. Kissamäen vedenottamon suunnittelu on edennyt vaiheeseen, jossa vesilain mukaiset luvat sekä maanhankinta- ja maanvuokrasopimukset on laadittu.

Vesihuollon riskienhallinnan nopeana ja helposti toteutettavana toimenpiteenä nähdään tarve Pohjolan paineenkorotusaseman uudistamisesta, jonka myötä vedenvirtaus saataisiin myös Sysmän Otamon vedenottamolta Hartolan kirkonkylän suuntaan. Vesilaitoksen verkosto on paikoin ikääntynyttä ja sen kunnossapitovelan hallinta on huomioitu käytännössä vuosittain talousarvioinvestointeina.

Jätevedenpuhdistamon prosessilaitteet ja valvomo on uusittu vuosina 2018–2020. Puhdistamon automaatio on samalla uudistettu. Varavedenotto- ja häiriötilannevalmiutta kehitetään yhdessä naapurikuntien vesilaitosten kanssa ja puhdistamon prosessiautomaatiota rakennetaan ja kehitetään myös vuosina 2023–2024.

Vesi- ja viemärilaitos	Tp 2021	Ta 2022 + muutos	Ta 2023	Muutos 2022 - 2023
Tuloarviot ja määrärahat				
Toimintatulot, ulkoiset	417 299	417 168	413 170	-1,0 %
Toimintamenot, ulkoiset	-370 165	-308 295	-348 838	13 %
Toimintakate, ulkoinen	47 134	108 873	64 332	-41 %
Toimintatulot, sisäiset	20 514	30 116	23 750	-21 %
Toimintamenot, sisäiset	-41 137	-27 949	-27 622	-1 %
Toimintakate, sisäinen	-20 623	2 167	-3 872	-279 %
Toimintakate ulkoinen + sisäinen	26 511	111 040	60 460	-46 %
Laskennalliset kustannukset				
Suunnitelmapoistot	-180 839	-150 025	-133 774	-11 %
Vyörytykset	-8 012	-7 868	-32 035	307 %
Laskennalliset erät	-1 195			
Tehtävän kokonaiskustannukset	-163 535	-46 853	-105 349	125 %

3.2.2 Jätehuolto ja Satamalaitos

Hartolan kunnan jäteasema vastaanottaa erilliskeräysjätteitä ja sekajätettä keskiviikkoisin sekä joka kuukauden 1. ja 3. lauantaina. Lisäksi asema on auki muina päivinä erillistä porttimaksua vastaan.

Kunta ylläpitää Visanlahden venesatamaa ja vuokraa sataman laiturivenepaikkoja. Visanrannan venesatama-alueen sekä Jääsjärven ja Rautaveden kalastusmatkailun Leader-kehittämishanke on ollut käynnissä vuosina 2020-2022. Hankkeessa on parannettu mm. vapaa-ajan- ja luontomatkailun puitteita, mm. sataman maalaituri on uusittu ja Jääsjärven ja Rautaveden saariin on rakennettu esteettömiä rantautumis- ja tulentekopaikkoja. Hankkeessa rakennetaan myös uusi huoltorakennus kalankäsittelyrakennuksen yhteyteen. Hankkeen toteuttamiselle tullaan hakemaan jatkoaikaa vuodelle 2023.

3.2.3 Maa- ja metsätilat

Metsätiloilla on ajantasainen hoitosuunnitelma. Metsiä hoidetaan ja puuta myydään tehdyn suunnitelman mukaisesti. Metsänhoito on ulkoistettu yksityiselle yritykselle. Kestävän metsätalouden mukainen keskiarvoinen vuosituotto kunnan metsäomaisuudelle on noin 90 000 €. Kunnalla on vapaa-ajan asuntojen sekä asuinrakennusten ja yritysten käyttöön kaavoitettuja tontteja. Vapaa-ajan asuntojen rantatontteja markkinointia tehostetaan. Valtatie 4 ja Yhdystien liittymän ympäristön liike- ja teollisuusalueen kehittämiseen kiinnitetään erityistä huomiota.

3.2.4 Kurpan kaukolämpöjohto

Hartolan kunnan rakentama kaukolämpöjohto, joka on vuokrattu Hartolan Kuningaslämpö Oy:lle.

3.2.5 Haja-asutusalueen vesihuolto

Hartolan kunnan hoidettavana on noin 55 km haja-asutusalueen vesihuollon runkolinjoja. Linjat ovat jokseenkin uusia, eikä isoja investointitarpeita ole nähtävissä lähivuosina.

Laitokset / Taseyksiköt	Tp 2021	Ta 2022 + muutos	Ta 2023	Muutos 2022 - 2023
Tuloarviot ja määrärahat				
Toimintatulot, ulkoiset	537 157	613 953	611 170	-0,5 %
Toimintamenot, ulkoiset	-432 348	-370 767	-412 996	11 %
Toimintakate, ulkoinen	104 809	243 186	198 174	-19 %
Toimintatulot, sisäiset	20 514	30 116	23 750	-21 %
Toimintamenot, sisäiset	-74 837	-58 847	-58 410	-1 %
Toimintakate, sisäinen	-54 323	-28 731	-34 660	21 %
Toimintakate ulkoinen + sisäinen	50 486	214 455	163 514	-24 %
Laskennalliset kustannukset				
Suunnitelmapoistot	-195 489	-163 075	-145 517	-11 %
Vyörytykset	-8 012	-7 868	-32 035	307 %
Laskennalliset erät	-6 753			
Tehtävän kokonaiskustannukset	-159 768	43 512	-14 038	-132 %

3.4 Yleisten alueiden hoito ja yksityistieavustukset

Kunta ylläpitää keskustaajaman katuja ja yleisiä alueita. Keskustie ja Yhdystie kuuluvat ELY:n ylläpitämiin teihin. Katujen parantamishankkeissa erityistä huomiota kiinnitetään kevyen liikenteen turvallisuuteen sekä esteettömyyteen ja kevyenliikenteen verkoston yhtenäistämiseen. Hartola hakee yhdessä Sysmän kanssa hankkeeseen, jossa laaditaan taajama-alueen kävely- ja pyöräliikenteen edistämishjelma. Edistämishjelma on osa katualueiden kunnossapidon pitkäjähtäimen suunnittelua.

Taajama-alueen katualueiden talvikunnossapidon hoitaa sopimusurakoitsijat.

Yksityistieavustuksiin varataan 60 000 €:n määräraha vuodelle 2023. Avustusten jaosta päättää tekninen lautakunta.

3.5 Pelastustoimi

Pelastustoimen palvelut siirtyvät Päijät-Hämeen pelastuslaitokselta 1.1.2023 lähtien Päijät-Hämeen hyvinvointialueelle. Kunta on valmistellut Päijät-Hämeen muiden kuntien tavoin pelastusaseman kiinteistön myyntiä hyvinvointialueelle.

3.6 ICT-palvelut

Teknisen osaston vastuulle kuuluvat kunnan valokuituverkko aktiivilaitteineen, palvelin- ja konesaliratkaisut sekä yhteydet ja tietoturvallisuus. Palvelut on pääasiallisesti ulkoistettu. ICT-palveluiden kilpailutus tehdään vuoden 2022-2023 vaihteessa.

3.7 Tilapalvelut

Tekninen osasto tuottaa kiinteistönhoidon ja puhtaanapidon palveluita kunnan muille toimialoille sekä kunnan omistamissa kiinteistöissä toimiville muille organisaatioille. Niillä pyrimme vastaamaan tilaajien tarpeisiin viihtyvyydestä ja toiminnoista. Toiminnan näkökulmana on asiakastytyväisyys, lähitoiminto, taloudellisuus ja henkilöstön hyvinvointi. Tavoitteena on tehostaa siivoojien yhteisiä työskentely- ja menettelytapoja, koska väen vähetessä yksittäisen työntekijän tehtäväkuvat ovat aiempaa laajemmat.

3.8 Rakennukset

Kunnassa on viime vuosina toteutettu useita suuria rakennushankkeita. Näiden hankkeiden vuoksi korjausvelkaa on lyhennetty merkittävästi. Viime vuosien merkittävämpänä rakennushankkeena on ollut 2021 valmistunut yhtenäiskoulun uudisosan rakentaminen. Vuoden 2023 kuluessa vanha yhtenäiskoulu sekä sen läheisyydessä olevat rivitalot puretaan ja kyseiset alueet maisemoidaan koulun käyttöön ja lähiliikunta-alueeksi / puistoalueeksi.

Kunnan omistamien kiinteistöjen osalla jatketaan rakennusten vuosittaisia huolto- ja korjaustoimenpiteitä. Tavoitteena on erityisesti turvata tilojen terveellisyys, turvallisuus sekä energiatehokkuus. Energiatehokkuutta parannetaan KETS-sopimuksen asettamien tavoitteiden mukaisesti. Uusiutuvaa energiaa on otettu käyttöön, mm. Yhtenäiskoululle ja jätevedenpuhdistamolle on asennettu aurinkoenergiajärjestelmät. Myös kunnantalon uudistettu ilmanvaihtojärjestelmä edistää energiatehokkuutta.

Käytöstä poistuneet rakennukset myydään tai puretaan.

Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet	Lautakuntaan nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
Toimiva ja turvallinen liikenneympäristö	Liikenneturvallisuuden parantaminen.	Onnettomuustilastot	Katujen päällystyskorjauksia jatketaan. Jalankulku- ja pyörätie -reittejä yhtenäistetään.
Vesi- ja viemärilaitoksen toiminta on luotettavaa ja taloudellista	Vesihuollon tulot kattavat menot	Tilinpäätös	Vesihuollon taksaa tarkastetaan.
	Talousveden laatu täyttää hyvän talousveden vaatimukset ja jätevesien käsittelyn puhdistustulokset ovat lupaehtojen mukaiset.	Tarkkailututkimukset	Vesihuollon yhteistyön kehittäminen alueen muiden vesilaitosten kanssa Varavedenottovalmiuden suunnittelu ja toteutus Taaja-alueen verkostosta laaditaan pts ja verkoston uudistamista

			toteutetaan suunnitelman mukaisesti tulevilla talousarviokausilla
Kestävä metsätalous	Metsiä hoidetaan suunnitelman mukaisesti	Metsän myyntitulot ovat suunnitelman mukaisia.	
Terveelliset ja turvalliset tilapalvelut			Korjauksia suunnitellaan ja toteutetaan tarpeiden mukaan yhteistyössä sisäilmatyöryhmän kanssa
Keskustan turvallisuutta ja viihtyvyyttä parannetaan	Kehittämisessä huomioidaan kuntalaispalaute		Yleisten alueiden kehittämisen suunnittelu ja toteutus. Viheralueiden ylläpito toteutetaan kunnossapitosuunnitelman mukaan

Investointiohjelma on vuodelle 2023 laaja. Maailmantilanne, komponenttipula, inflaatio ja mm. työvoimapula haastaa investointiohjelman toteutusta ja ylipäänsä kustannusarviointia tulevan vuoden osalta. Investointiohjelmaan esitetään toteuttavaksi yhtenäiskoulun vanhan osan sekä koulun vieressä olevien rivitalojen purkualueen maisemointi ja koulun piha-alueen rakentaminen/uudistaminen. Hankkeen kokonaiskustannus on 150 000 €, josta koulun alueen osuus 130 000 €. Koulun alueen lähiliikuntapaikan rakentamiseksi on mahdollista saada enimmillään 40 % investointiavustus.

Koulun ja rivitalojen purku-urakan yhteydessä tulee ns. työpajarakennuksen kaukolämpö-, sähkö- ja vesijohtoliittymät siirtää. Samalla uusitaan lämmönvaihdin sekä tehdään pieniä, mutta toiminnan kannalta välttämättömiä työpajarakennuksen teknisiä uudistuksia lämmitys-, vesi- ja sähköjärjestelmiin. Kustannusarvio kyseiselle investoinnille on noin 90 000 €

Koulun kukkosiiven kalustus on osin rikkoontunutta, ja ei muutoinkaan vastaa koulun tarpeita. Kyseisen alueen kalustukseen ja valaistuksen parantamiseen esitetään varattavaksi 30 000 € määräraha.

Vesilaitoksen investoinneilla parannetaan vesilaitoksen häiriötilannevalmiutta ja vähennetään verkoston korjausvelkaa. Investoinnilla parannetaan vedenjakelun varmuutta ja siten luodaan perusedellytyksiä kuntalaisten hyvinvoinnille.

Vesihuollon osalta on vuonna 2022 tehty selvitystä Toritie – Museo -vesijohtolinjan uudistamisesta. Selvitystyö on siltä osin kesken, että vesijohtojen uudistamisen toteuttaminen kokonaisuudessaan v. 2023 ei ole realistista. Sen vuoksi suunnittelutyötä jatketaan v. 2023 sekä tehdään sulkuventtiiliselvitys ja tarvittaessa uusitaan ikääntyneitä venttiilejä. Selvityksiin ja sulkuventtiilien mahdollisiin uusintoihin varataan 60 000 € määräraha.

Vesihuollon osalta toteutetaan vanhojen himaniittiputkien uusiminen Toritiellä välillä Visantie-Keskustie. Investoinnin yhteydessä kyseisen katualueen reunaan tehdään jalankulun olosuhteita parantava jalkakäytävä (30 000 €). Investoinnin kokonaiskustannus on 170 000 €

Vesihuollon riskienhallinnan toimenpiteenä toteutetaan Pohjolan paineenkorotusaseman saneeraus, jonka myötä mahdollistetaan talousveden virtaama myös Otamon vedenottamolta Hartolan kirkonkylän suuntaan. Investoinnin kustannusarvioksi esitetään 25 000 €.

Jäteveden puhdistamolla on tehty vuosien 2020–2022 kuluessa prosessiautomaation kehitystyötä. Kehitystyö on kokonaistavoitteeseen nähden vielä kesken, joten sitä on tarve jatkaa vuosien 2023–2024 kuluessa. Vuosittaiseksi jäteveden puhdistamon prosessiautomaation investointirahaksi esitetään 15 000 €.

Kunnan julkisissa kiinteistöissä on käytössä hyvin moninaisia lukitusjärjestelmiä, joista osa on jo kovin ikääntyneitä. Investoinniksi esitetään lukitusjärjestelmien uusimista ja automatisointia vuoden 2023–2024 aikana. Vuosikustannusarvio on 25 000 €.

Valtuustoaloitteena on esitetty Liikuntamajan vieressä olevien tenniskenttien kunnostamista. Alueella on kolme tenniskenttää, mutta käyttöarvion mukaan tarve olisi yhden kentän kunnostamiselle. Tenniskentän kunnostamisen tekonurmikentäksi on arvio kustantavan 20 000 €. Kunnostukseen on mahdollista saada avustusta noin 50 % toteutuneista kustannuksista.

Kunnan katuverkoston kunnolla on merkitys liikkumisen turvallisuudelle kuin alueen esteettisyydelle ja edellä todettujen myötä myös kuntalaisten hyvinvoinnille. Kunnan katuverkoston osalta on korjausvelkaa ja siten katualueiden uudelleen asfaltointiin on esitetty 30 000 euron määrärahaa.

Kunnan katuvaloverkostoa on uudistettu kuluneiden vuosien aikana led-tekniikkaan, jotka osaltaan ovat myös energiatehokkaita. Valaisimien uudistamista jatketaan, ja siten vuoden 2023 määrärahaksi esitetään 20 000 € valaisimien uudistamiseen

Kustaan kalastusreitistö -hankkeelle on saatu Päijänne Leader hankerahaa 80 000 €. Hanke on ollut tarkoitus toteuttaa vuoden 2022 kuluessa. Hanke on kuitenkin kesken, ja siten sille tullaan hakemaan jatkoaikaa vuodelle 2023. Näin ollen myös puolet hankerahojen tuloista ja menoista (40 000 €) on tarve siirtää vuodelle 2023.

Kustaan kalastusreitistö -hanke lisää alueen elinvoimaisuutta luontomatkailun edellytyksiä parantaen ja samalla kuntalaisten virkistytymismahdollisuuksia kehittäen. Sataman kehittäminen ja Jääsjärven ja Rautaveden saariin rakennettavat tulipaikat palvelevat kaikkia kuntalaisia. Luontokohteiden paremmalla saavutettavuudella ja palvelutasolla on kuntalaisten hyvinvointia lisäävä vaikutus.

Tekninen lautakunta	Tp 2021	Ta 2022 + muutos	Ta 2023	Muutos 2022 - 2023
Tuloarviot ja määrärahat				
Toimintatulot, ulkoiset	1 033 715	1 142 424	1 080 320	-5 %
Toimintamenot, ulkoiset	-2 367 796	-2 344 648	-2 863 301	22 %
Toimintakate, ulkoinen	-1 334 081	-1 202 224	-1 782 981	48 %
Toimintatulot, sisäiset	1 659 390	1 388 434	2 009 123	
Toimintamenot, sisäiset	-503 917	-495 510	-492 236	-1 %
Toimintakate, sisäinen	1 155 473	892 924	1 516 887	70 %
Toimintakate ulkoinen + sisäinen	-178 608	-309 300	-266 094	-14 %
Laskennalliset kustannukset				
Suunnitelmapoistot	-953 931	-762 286	-672 419	-12 %
Vyörytykset	166 071	123 204	171 982	40 %
Laskennalliset erät	-178 201			
Tehtävän kokonaiskustannukset	-1 144 669	-948 382	-766 531	-19 %

5. YMPÄRISTÖLAUTAKUNTA

4.1 Rakennusvalvonta

Rakennusvalvonta on lakisääteinen kunnallinen palvelu. Maankäyttö ja rakennuslain 12 §:n mukaan rakentamisen ohjauksen tavoitteena on mm. edistää hyvää ja käyttäjien tarpeita palvelevan elinympäristön saavuttamista, elinkaariominaisuuksiltaan kestäväää ja taloudellista rakentamista sekä ympäristön ja rakennuskannan suunnitelmallista ja jatkuvaa hoitoa ja kunnossapitoa. Rakennusvalvonnan työhön sisältyy yleinen ohjaus ja neuvonta sekä maankäyttö- ja rakennuslain ja sen nojalla annettujen säädösten mukainen lupaharkinta ja -päätökset sekä rakennusaikainen valvonta (katselmukset). Rakennusvalvonnan toimialaan sisältyy lisäksi mm. poikkeamisluvat.

Rakennusvalvonnan palvelu ostetaan 50 % työpanoksella Heinolan kaupungin rakennusvalvonnalta. Sopimuksen mukaan kunnan enimmäismäärää tarkistetaan kunkin sopimusvuoden talousarvion laadinnan yhteydessä palkansaajien ansiotasoindeksin (2015=100, kuntasektori, kuukausipalkkalaiset) 1. vuosineljännes / 2020 (106.1) ja tarkastelu ajankohtana kunkin kuluva sopimusvuoden 1. vuosineljänneksen osaindeksi. Palkkojen kustannustennousu on 3 % sekä ohjelmistojen lisenssimaksut nousevat ensi vuonna noin 2–3 %. Korotusten jälkeen sopimuksen kokonaissummaksi tulee 64.131,00 €. Tulevat ohjelmistomuutokset ja parannusprojektit sekä niistä aiheutuvat kustannukset jaetaan sopimusosapuolten kesken erikseen tehtävällä sopimuksella.

Hartolan rakennusvalvonta ja rakennusrekisteri toimivat Heinolan rakennusvalvonnan tietojärjestelmässä, kuten myös sähköinen asiakaspalvelu. Käytössä oleva Heinolan tietojärjestelmä avaa myös Hartolaan 2023 Kauppa- ja myyntipalvelun, jonka kautta on mahdollista jakaa ja myydä kuntien kartta-aineistoja, rakennuspiirustuksia sekä muita tuotteita. Uuden palvelun kautta ostajat tilaavat ja maksavat tarvitsemansa

tuotteet, jolloin pidemmällä aikavälillä viranomaisten työmäärä ja asiakaskäynnit ”tiskillä” vähenevät asiakkaiden hoitaessa tilauksensa sähköisesti.

Hartolan rakennusvalvonnan arkiston selvitys (myös mahdollista uudelleen skannausta) aloitetaan 2023 ja tästä tulee kuluja lähinnä kone- ja tilavuokrien sekä työohjaamisen alueilta. Maankäyttö- ja rakennuslaki on uudistumassa, sen etenemistä seurataan ja mahdollisiin muutostarpeisiin reagoidaan esimerkiksi rakennusjärjestyksen päivityksen muodossa.

Asia	TP 2021	TA 2022	TA 2023	TS 2024	TS 2025
Myönnetyt luvat ja ilmoitukset	216	230	230	145	145
Poikkeamisluvat	10	13	12	12	15
Suoritettut katselmukset	177	190	120	120	120

4.2 Ympäristönsuojelu

Hartolan ympäristönsuojelutehtävät hoidetaan yhteistyössä Heinolan kaupungin ja litin sekä Sysmän kuntien kanssa. Ympäristönsuojelun tavoitteena on ihmisen toiminnasta syntyvien ympäristöhaittojen minimoiminen, luonnonvarojen kestävä käyttö sekä viihtyisä ja puhdas elinympäristö. Ympäristönsuojelun tehtäviin kuuluvat mm. ympäristönsuojelulain, maa-aineslain, jätelain ja vesilain mukaiset lupa-, valvonta- ja edistämistehtävät.

Heinolan kaupungilta ostettava ympäristönsuojelun työresurssi on ollut vuodesta 2021 alkaen 70 %:a. Ympäristönsuojelun töitä on tehostettu pyritään jatkossa edelleen tehostamaan mm. paikkatietoteknisillä ratkaisuilla ja henkilöstön erikoistumisella

TUNNUSLUVUT, YMPÄRISTÖNSUOJELU					
Määrä	TP 2021	TA 2022	TA 2023	TS 2024	TS 2025
Valvonta- ja tarkastuskäynnit (ei maa-aineslupatarkastukset)	100	120	120	120	120
Näytteet	10	20	20	20	20
Ympäristöluvat	1	2	2	2	2
Maa-ainesluvat	2	2	2	2	2
Kampanjat ja projektit	2	2	2	2	2
Maa-aineslupien valvontakäynnit	15	15	15	15	15

4.3 Kaavoitus

Taajaman uusi pohjakartta on valmistunut ja hyväksytty vuonna 2020. Asemakaava on vanhimmilta osiltaan 1950-luvulta ja sen uusiminen on tarpeen toteuttaa. Taajaman alueella rakentamattomia asuinrakennusten rakennuspaikkoja on tällä hetkellä runsaasti ja kysyntä vähäistä. Sen sijaan vapaita teollisuustontteja on heikosti.

Asemakaava-alueen laajuudesta johtuen sen uusiminen toteutetaan osissa, joista tärkein ja kiireellisin on keväällä 2022 vireille laitettu asemakaavan muutos ja laajennus Kurpan ja valtatieliittymän alueella. Tätä varten on laadittu kesällä 2022 valmistunut Valtatie 4:n Hartolan taajaman aluevaraussuunnitelma, jonka pohjalta määritellään valtatie tarvitsemat tilavaraukset asemakaavassa. Muutoksella lisätään alueen elinvoimaisuutta ja vetovoimaa uusien yritysinvestointien kannalta. Asemakaavamuutos on tarkoitus saada hyväksyttäväksi alkuvuodesta 2023. Tämän jälkeen taajama-alueen asemakaavaa uusitaan osissa ilmenneiden muutostarpeiden ja niiden kiireellisyyden perusteella.

Rakentamispaine kunnassa kohdistuu ranta-alueille. Rantaosayleiskaavat kattavat lähes kaikki kunnan alueella sijaitsevat rannat. Rautavesi-Rusin, Etelä-Hartolan, Pohjois-Hartolan ja Jääsjärven rantaosayleiskaavojen pienet muutokset -kaavahankkeella tehdään maanomistajien haluamia pieniä muutoksia ja korjauksia. Aikataulullisesti kyseinen kaavamuutos olisi hyväksyttävissä vuoden 2023 alussa.

Tämän jälkeen on tarkoitus päivittää kaavoitusohjelma ja rantarakentamisen strategia. Lisäksi vuonna 2007 voimaan tulleen Rautaveden-Rusin rantaosayleiskaavan päivitystyö käynnistyy vuoden 2023 aikana.

5.4 Kiinteistökartoitus

Hankkeen tavoitteena on ensisijaisesti verottajalla olevien rakennustietojen sekä kunnan ja VTJ:n rakennus- ja huoneistorekisterin tietojen korjaaminen ja päivittäminen niin, että tiedot vastaavat toisiaan. Talousarvio on laadittu sillä perusteella, että projektia jatketaan kunnan omana työnä. Konsultin tekemä taajama-alueen kartoitustyö aiheutti lisätyötä sekä kunnalle että verottajalle. Virheiden korjaamiseen tarvitaan vähintään 1,2 henkilön työpanos.

Projektia on tarkoituksen mukaista jatkaa samalla toimintatavalla vuonna 2023 kuin on tehty 1.8.2022 alkaen, jolloin ranta-alueet mitataan kartoittajan toimesta (poislukien saarikiinteistöt) ja muille lähetetään kyselykirje kiinteistön rakennuskannan selvittämiseksi. Tähän työhön on varattu 3,2 henkilön työpanos (kaksi rekisterisihteeriä, kartoittaja sekä projektin vetäjä).

Strategiset pitkän aikavälin tavoitteet			
Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet	Lautakuntaan nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
	Rakennusvalvonta	Lupien käsittelyaika	Lupien käsittelyaika keskimäärin 30 päivää ja kesällä 30 - 60 päivää, kun kaikki asiakirjat on toimitettu rakennusvalvontaan

Kaavoitettujen tonttien määrä ja laatu vastaavat rakentamisen tarpeita	Kaavoitus Ajantasainen ja rakentamistarpeita vastaava maankäytön suunnittelu	Kaavoitusohjelman ylläpito ja toteuttaminen	Kaavoitusohjelman ja, rantarakentamisen strategian päivittäminen. Rantaosayleiskaavojen ja taajama-alueen asemakaavojen päivittäminen.
	Ympäristönsuojelu Toteutetaan kaikki valvontaohjelman mukaiset määräaikaistarkastukset	Ympäristönsuojelun valvontaohjelman toteuttaminen	Toteutetaan kaikki valvontaohjelman mukaiset määräaikaistarkastukset
	Kiinteistökartoitus Tietojen käsittelyn tehostaminen niin, ettei laatu ja tasapuolisuus kärsi	Mittaustietojen oikeellisuus Rekistereiden tietojen korjaaminen	Tietojen kerääminen toteutetaan omana työnä kartoittamalla ranta-alueet (poislukien saarikiinteistöt) ja kyselykirjein muiden rakennettujen kiinteistöjen omistajille

Ympäristölautakunta	Tp 2021	Ta 2022 + muutos	Ta 2023	Muutos 2022 - 2023
Tuloarviot ja määrärahat				
Toimintatulot, ulkoiset	17 890	20 000	12 500	-38 %
Toimintamenot, ulkoiset	-343 718	-346 945	-373 371	8 %
Toimintakate, ulkoinen	-325 828	-326 945	-360 871	10 %
Toimintatulot, sisäiset				
Toimintamenot, sisäiset	-1 308	-300	-250	-17 %
Toimintakate, sisäinen	-1 308	-300	-250	-17 %
Toimintakate ulkoinen + sisäinen	-327 136	-327 245	-361 121	10 %
Laskennalliset kustannukset				
Suunnitelmapoistot	-31 898	-29 011	-209	-99 %
Vyörytykset	-52 434	-29 514	-39 646	34 %
Laskennalliset erät	-45 286			
Tehtävän kokonaiskustannukset	-456 754	-385 770	-400 976	4 %

INVESTOINTIKOhteet

Tasetili	KP	Palvk	Kohde	Perustelu	2023	2024	2025
			Aineettomat hyödykkeet				
11986	91011	5501	Tietokoneohjelmistot	Dynasty/sähköinen arkistointi /yhteystietorekisteri	-20 000	0	0
			Maa- ja vesialueet	Huom! Tasetili sen mukaan mitä maa-aluetta ostetaan/myydään			
Huom!	91021		Maa-alueiden osto	määrärahavaraus	-50 000	0	0
Huom!	91021		Maa-alueiden myynti	tonttien myynti	50 000	0	0
			Rakennukset	Huom! Tasetili sen mukaan mitä rakennusta ostetaan/myydään			
Huom!	91031		Rakennusten osto	varaus	0	0	0
Huom!	91031		Rakennusten myynti	varaus	0	0	0
			Osakkeet ja osuudet	Huom! Tasetili tarkistettava osakkeen mukaan			
Huom!	91043		Muut osakkeet ja osuudet/ osto	varaus	0	0	0
Huom!	91043		Muut osakkeet ja osuudet/ myynti	varaus	0	0	0
			Taide-esineet				
1195	91050		Taide-esineiden osto	varaus	0	0	0
1195	91050		Taide-esineiden myynti	varaus	0	0	0
			Talonrakennus ja tilapalvelut				
11988	92030	5352	Jokiranta	Kuntotutkimuksessa v. 2022 todetut korjaustarpeet (vesikatto, seinät, alapohja jne)	0	-100 000	-100 000
11981	92028	5352	Kunnanvirasto	Vesikaton uusinta	0	0	-200 000
11972	92037	3051	Yhtenäiskoulu /käsityöain.oppirakennus	Käsityöaineiden oppirakennuksen välttämättömät LVIS- ja sähkötyöt	-90 000	0	0
11972	92029	3051	Yhtenäiskoulu/v.2023 Yläkoulu	Yläkoulun käytävän kalusteet, valaistus ja pintojen ehostaminen	-30 000	0	0
11995	92035	3551	Yhtenäiskoulu/ulkoalueet	Piha-alueen rakentaminen purkualueelle ja vanhan pihan uudistaminen lähiliikuntapaikaksi	-150 000	0	0
11995	92035	3551	Yhtenäiskoulu/ulkoalueet	Hankeavustus: Piha-alueen rakentaminen purkualueelle ja vanhan pihan uudistaminen lähiliikuntapaikaksi	60 000	0	0
11959	92017	3501	Kirjasto	Kirjaston valaistuksen uusiminen	0	0	-30 000
1195	92036	5352	Julkiset kiinteistöt (Onnimanni, Vanttu, Kunnantalo, Terveysasema, Varikko, Jätevedenpuhdistamo, Vesilaitoksen kiinteistöt)	Lukitusjärjestelmien uusinta / automatisointi	-25 000	-25 000	0
11965	92013	5352	Liikuntahalli/Kunkkuareena	Liikuntasalin valaisimien uusinta	0	0	-25 000
			Liikenneväylät ja yleiset alueet				
11984	93019	3551	Liikuntamajan kentät	Tenniskentän pinnoitus (yksi kenttä)	-20 000	0	0
11984	93019	3551	Liikuntamajan kentät	Hankeavustus: Tenniskentän pinnoitus (yksi kenttä)	10 000	0	0

11968	93011	4601	Katujen ja pysäköintialueiden päällystys	Katujen päällystys	-30 000	0	-30 000
11968	93013	4601	Kevyenliikenteen väylät	Jalkakäytävän rakentaminen ja päällystys vesihuoltourakan yhteydessä toritie välillä Visantie-Yhdystie	-20 000	0	0
11968	93012	4601	Katuvalaistuksen uusiminen	Led-valaistuksen lisääminen	-20 000	0	-20 000
11987	93020	4601	Kaavatie rakentaminen	Kaavatie rakentaminen Kurpan-pellontien eteläpää, tehdään tarvittaessa purkamishankkeiden yhteydessä	0	0	-140 000
11993	93022	4601	Hartolan kevyenliikenteen edistäminen	Tähtitien pyörätie välille Kuninkaantie-Keskustie	0	-190 000	0
11993	93022	4601	Hartolan kevyenliikenteen edistäminen	Hankeavustus: Tähtitien pyörätie välille Kuninkaantie-Keskustie	0	95 000	0
11983	93018	4601	Keskusta-alue	Keskustan turvallisuuden ja viihtyisyyden parantaminen	0	-20 000	0
Satama							
11982	93021	3551	Kustaan kalastusmatkailureitistö, Leader	Kustaan kalastusmatkailureitistöhanke, Leader	-30 000	0	0
11982	93021	3551	Kustaan kalastusmatkailureitistö, Leader	Kustaan kalastusmatkailureitistöhanke, Leader	30 000	0	0
Vesilaitos							
11975	94011	6102	Vesilinjojen rakentaminen ja liittymät	Vesijohtoverkoston uusiminen välillä Toritie-Museo (v. 2023 suunnittelutyö, sulkuventtiiliselvitys, sulkuventtiilien uusinta, Toritien vesijohtojen uusiminen välillä Visantie-Yhdystie)	-190 000	-250 000	0
11994	94013	6102	Infradigi -hanke	Kunnan infrapalvelujen digitalisointi sekä koulutusmateriaali kunnan kriittisen infran hallinnointiin -hanke	-15 000	0	0
11994	94013	6102	Infradigi -hanke	Hankeavustus: Kunnan infrapalvelujen digitalisointi sekä koulutusmateriaali kunnan kriittisen infran hallinnointiin	50 000	0	0
Viemärlaitos							
11985	95012	6103	Jätevedenpuhdistamo	Prosessiautomaation kehittäminen	-15 000	-15 000	0
Haja-asutusalueen vesi- ja viemäri							
11971	96011	6102	Pohjolan paineenkorotusaseman kunnostaminen	Pohjolan paineenkorotusaseman kunnostaminen	-25 000	0	0
Muu julkinen käyttöomaisuus							
1195	97016	4104	Painetun osoitekartan laatiminen	Vanhentuneen v. 2006 osoitekartan uusiminen	0	-15 000	0
					menot	-730 000	-615 000
					tulot	200 000	95 000
					netto	-530 000	-520 000

Investointiohjelma vuosille 2023-2025

Investointiohjelma on laaja. Vuoden 2023 suurimpina hankkeina on esitetty käyttötalouteen kirjattava vanhan koulun osan ja koulun asuntojen purkaminen ja investointiosassa tähän liittyvä piha-alueen uudistaminen ja lähiliikuntapaikan rakentaminen.

Toisena merkittävänä on vesilinjaverkoston uusiminen välillä Toritie-Museo, joka alkaa vuonna 2023 ja jatkuu vuodelle 2024. Vesijohtoverkosto kaipa kipeästi uusimista ja on tärkeää, että verkostosta pidetään huolta.

Yhtenäiskoulun osalta tehdään käsityöaineiden oppirakennuksen välttämättömät LVIS- ja sähkötyöt, mitkä liittyvät osaltaan myös vanhan koulun osan purkamiseen, sillä purettavassa osassa sijaitsee nykyinen lämpökeskus. Lisäksi Kukkosiiven käytävän kalusteita ja valaistusta uusitaan. Näillä on merkittävä vaikutus koulun turvallisuuteen ja oppilaiden hyvinvointiin.

Jokirannan katto on teknisen käyttöikänsä lopussa ja välttämätön uusia. Uusiminen mahdollistaa tilojen käytön myös jatkossa. Rakennuksen osalta selvitetään myös muita mahdollisuuksia.

Katujen päällystämiseksi luodaan edellytyksiä turvalliselle katuverkostolle. Vesilaitoksen investoinneilla parannetaan vesilaitoksen häiriötilannevalmiutta ja vähennetään verkoston korjausvelkaa. Investoinneilla parannetaan vedenjakelun varmuutta ja siten luodaan perusedellytyksiä kuntalaisten hyvinvoinnille.

Kustaan kalastusreitistö -hanke lisää alueen elinvoimaisuutta luontomatkailun edellytyksiä parantaen ja samalla kuntalaisten virkistytymismahdollisuuksia kehittäen. Sataman kehittäminen ja Jääsjärven ja Rautaveden saariin rakennettavat tulipaikat palvelevat kaikkia kuntalaisia. Luontokohteiden paremmalla saavutettavuudella ja palvelutasolla on kuntalaisten hyvinvointia lisäävä vaikutus.

Kunta hyödyntää investoinneissaan ulkopuolista rahoitusta, kuten energiahankerahaa, OKM:n avustuksia tai muita tukirahoja, joilla verorahoilla katettavaa osuutta on mahdollista pienentää.

Energiansäästöinvestointina on katuvalojen uusinta. Kevyen liikenteen edistämällä pyritään osaltaan myös päästöjen vähentämiseen.

TALOUSSUUNNITELMA 2023–2025

<i>Ulkoiset tuotot ja kulut</i>	TP	TA+muutos	TA	TS	TS
	2021	2022	2023	2024	2025
Toimintatulot	1 676 829	1 582 210	1 450 924	1 400 894	1 385 694
Myyntitulot	650 916	708 089	689 524	699 494	684 294
Maksutulot	98 035	96 935	85 550	85 550	85 550
Tuet ja avustukset	431 102	239 171	220 000	160 000	160 000
Muut toimintatulot	496 775	538 015	455 850	455 850	455 850
Valmistus omaan käyttöön	0	0	0	0	0
Toimintamenot	-20 464 800	-21 054 399	-8 170 999	-7 455 651	-7 330 365
Henkilöstömenot	-3 834 930	-3 770 862	-3 819 882	-3 756 425	-3 635 659
Palvelujen ostot	-15 330 618	-15 946 395	-2 897 464	-2 259 737	-2 254 117
Aineet tarvikkeet ja tavarat	-689 125	-665 061	-845 279	-841 115	-842 515
Avustukset	-446 095	-467 600	-429 500	-419 500	-419 500
Muut toimintamenot	-164 032	-204 481	-178 874	-178 874	-178 574
Toimintakate	-18 787 971	-19 472 189	-6 720 075	-6 054 757	-5 944 671
Verotulot	10 852 594	10 431 000	6 261 000	5 884 000	5 031 000
Valtionosuudet	9 467 227	9 910 917	711 738	1 161 000	988 000
Rahoitustulot ja -menot	20 119	-19 248	-53 352	-65 072	-51 100
Korkotulot	6 540	4 887	4 498	3 970	3 435
Muut rahoitustulot	84 849	51 015	53 015	53 015	53 015
Korkomenot	-64 240	-75 000	-110 765	-121 957	-107 450
Muut rahoitusmenot	-7 029	-150	-100	-100	-100
Vuosikate	1 551 969	850 480	199 311	925 171	23 229
Poistot ja arvonalentumiset					
Suunnitelman mukaiset poistot	-993 994	-797 032	-701 391	-621 243	-585 231
Arvonalentumiset	0				
Satunnaiset erät					
Satunnaiset tulot					
Satunnaiset menot	-102 804	0	0	0	0
Tilikauden tulos					
Poistoeron lisäys(-) tai vähennys(+)					
Vapaaehtoisten varausten lisäys(-) tai vähennys(+)					
Rahastojen lisäys(-) tai vähennys(+)					
Tilikauden yli-/alijäämä	455 171	53 448	-502 080	303 928	-562 002

HENKILÖSTÖRESURSSISUUNNITELMA V. 2023–2025

Henkilöstösuunnitelman tavoitteena on suunnitella henkilöstön määrä ja rakenne vastaamaan tulevaisuuden haasteita. Suunnitelma perustuu Hartolan kunnan henkilöstöstrategiaan ja talouden tasapainottamistyöryhmän kehityssuunnitelmaan.

Hartolan kunnan väkiluvun on laskenut vuosittain. Pitkällä aikavälillä väkiluvun vähentää huomattavasti kunnan verotuloja ja valtionosuuden kertymiä. Talouden tasapainottamistyöryhmä on linjannut tavoitteeksi henkilöstömenojen vähentämisen 20 henkilötyövuotta vuosien 2019–2029 aikana. Tästä saadaan säästöä 80.000–100.000 euroa vuodessa.

- luontainen poistuma on hyödynnettävä täysimääräisesti (=eläköityvien tilalle ei uusia, tehtäviä yhdistettävä, palveluja ostettava ulkopuolelta)
- toimintatapoja on uudistettava koko ajan
- laadittava henkilöstösuunnitelma, joka perustuu ennakoituun luontaiseen poistumaan – vuoteen 2029 mennessä -20 työntekijää vuoden 2018 tilinpäätöksen tasosta.

Henkilöstörakenne ja jakautuminen osastoille

Hartolan kunnassa oli vakinaista henkilöstöä vuoden 2021 lopussa 56,79 henkilötyövuotta ja määräaikaista 23,22 henkilötyövuotta. Kunnan henkilöstömäärä on edelliseen vuoteen verrattuna laskenut noin 1,2 henkilötyövuotta. Määräaikaista henkilöstöä kunnalla on palkattuna sijaisuuksissa, hankkeissa ja työllistettyinä sekä kesätyöntekijöinä. Määräaikaisen henkilöstön määrä on pysynyt vuosittain lähes samana ja määräaikaisen henkilöstön määrää ei ole tarkoitus lisätä. Toisaalta, merkittävä osa määräaikaisesta henkilöstöstä rahoitetaan hankerahalla, jota ei voi käyttää vakinaisen henkilöstön palkkakuluihin.

Henkilöstön jakautuminen toimialueille (henkilötyövuodet):

Toimiala	Vuosi 2020			Vuosi 2021		
	Vakinaiset	Määräaik.	Yhteensä	Vakinaiset	Määräaik.	Yhteensä
Kunnanhallitus	6,12	2,10	8,22	5,43	4,24	9,67
Sivistys- ja hyvinvointilautakunta	37,43	11,49	48,92	37,13	11,81	48,94
Ympäristölautakunta	0,98	1,52	2,50	0,40	2,18	2,58
Tekninen lautakunta	15,02	6,59	21,61	13,83	4,99	18,82
Yhteensä	59,55	21,70	81,25	56,79	23,22	80,01

Koko kunnassa henkilöstä on eniten sivistystoimessa (49 henkilötyövuotta) ja toiseksi eniten teknisessä toimessa (19 henkilötyövuotta).

Henkilöstörakenne sukupuolen mukaan

Kunta-alan henkilöstön sukupuolirakenne on naisvaltainen ja valtakunnallisesti naisia on keskimäärin 80 % henkilöstöstä. Hartolassa naisten osuus koko henkilöstömäärästä on noin 76 %.

Henkilöstörakenne sukupuolen mukaan toimialoittain 2021	naisia yht.	pros.	miehiä yht.	pros.
Kunnanhallitus	8,43	9,72 %	1,24	0,44 %
Sivistys- ja hyvinvointilautakunta	44,39	53,22 %	4,55	6,98 %
Ympäristölautakunta	1,8	2,28 %	0,78	0,80 %
Tekninen lautakunta	7,44	10,45 %	11,38	16,15 %
Koko henkilöstö	62,06	75,67 %	17,95	24,37 %
Kunta-ala keskimäärin		80,00 %		20,00 %

Ikärakenne

Keski-ikä		Keski-ikä	
Hartolan kunta		kunta-ala (2020)	
naiset	49,3	naiset	45,7
miehet	49,8	miehet	45,5
kaikki	49,4	kaikki	45,6

Henkilöstön keski-ikä on kunta-alalla korkeampi kuin muilla työmarkkinasektoreilla.

Kunta-alalla työskentelevän henkilöstön keski-ikä oli vuonna 2020 noin 45,6 vuotta. Hartolan kunnan koko henkilöstön keski-ikä vuonna 2021 oli 49,4 vuotta.

Kunnan henkilöstöpolitiikan haasteena on uusien työntekijöiden rekrytointi eläköityvien tilalle, työntekijöiden työkyvyn ylläpitäminen ja työssä viihtymisen edistäminen, jotta mahdollisimman moni jatkaisi työssä varsinaiseen eläkeikään saakka. Hartolan kunnan henkilöstön vähäinen vaihtuvuus kertoo vahvasta sitoutumisesta paikkakuntaan ja työpaikkaan. Tavoitteena on hyödyntää myös eläkkeelle jääneitä työntekijöitä mm. vuosiloma- ja muina sijaisina.

Poissaolot

Poissaolojen syyt ja määrä vaihtelevat pienessä henkilöstössä runsaastikin vuosittain. Työnantajan näkökulmasta poissaolojen syyt, kuten äitiyslomat ja perhevapaat sekä vuorotteluvapaa ja kuntoutus ovat normaaleja elämäntilanteesta johtuvia ja yhteiskunnan tukemia työssä poissaolon syitä. Työnantajan myöntämä oikeus koulutukseen voidaan nähdä myös investointina työntekijän osaamiseen.

Sairauspoissaolojen määrän muutoksen perusteella on arvioitu henkilöstön hyvinvoinnin tilaa ja siinä tapahtuneita muutoksia.

Henkilöstön poissaolot syineen vuosina 2018–2021 ovat seuraavat (kalenteripäiviä):

Keskeytykset perusteiden mukaan ryhmiteltynä:

Keskeytyksen syy	2021	2020	2019	2018
Vuorotteluvapaa	180	0	147	0
Kuntoutus	0	6	10	0
Sairausloma	651	1049	1030	1071
Palkaton virkavapaa	127	394	473	163
Opintovapaa	13	131	365	269
Koulutus	234	128	283	290
Perhepoliittiset vapaat	37	229	227	72

Palkattomaan virkavapauteen sisältyy myös palkattomat talkoovapaapäivät, joita on vuonna 2021 pidetty 62 päivää. Koronan vuoksi monet koulutukset peruuntuivat vuonna 2020, mikä aiheuttaa poikkeuksen tilastoon.

Työkyky ja terveys

Lakisääteiset työterveyspalvelut on hankittu sopimusperusteisesti Työterveys Oy Wellamolta. Työterveyshuollon käytössä on työkyvyn kolmikanta-palaverit, joissa on mukana työterveyslääkäri, työntekijöiden ja työnantajan edustajat. Niiden tarkoituksena on sopia yhteistoiminnassa asioista, jotka edistävät työntekijän työssä jaksamista ja kuntoutumista. Hartolan kunnassa on käytössä myös päihdeongelmista kärsiville hoitoonohjausmalli.

Henkilöstöstrategia

Nykytila:

- Henkilöstö on kokenutta ja vahva osaaminen tehtäviin
- Moni tehtävä on yhden henkilön varassa
- Toimintaprosessit vaativat osittain kehittämistä
- Työkyky ja motivaatio
- Vuosittain kehityskeskustelut/ tilanteen kartoittaminen
- Myönteinen suhtautuminen opiskeluun
- Määräaikaisia vain poikkeustapauksissa ja hankkeissa
- pienet henkilöstöresurssit, johtotehtävissä laaja-alainen tehtäväkenttä tuo haastetta asioiden hallintaan, hallinnolliset tehtävät vievät ison osan ajasta (sivistystoimi)

Henkilöstöstrategian painopistealueet:

Eläköitymisiin varautuminen ja henkilöstön ikääntymisen huomioiminen

- liikunnan ja työssäjaksamisen lisääminen
- kokeiluna työnohjauksen tarjoaminen matalalla kynnyksellä
- uusien henkilöiden rekrytointi vapaisiin tehtäviin: työtehtävien luonne, perheystävällisyys, palkkaus (rekrytointilisä)

Työhyvinvointi

- uusien työntekijöiden perehdytys
- säännölliset työhyvinvointikyselyt ja seuranta
- etätömahdollisuus
- osa-aikaeläkkeen ja osa-aikatyön mahdollistaminen
- talkoovapaa, liikuntamajan käyttö ja liikunta- ja kulttuurisetelit, yhteiset henkilöstötapahtumat
- ajanmukaiset työvälineet
- palkkauksen oikeudenmukaisuus
- työhyvinvointikyselyn tulosten suunnitelmallinen hyödyntäminen
- työyhteisö- ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen ja ylläpitäminen

Toimintaympäristön muutokset ja osaamisen kehittäminen

- kehityskeskustelut vuosittain
- ajankohtaiset koulutukset
- tiimiyttäminen ja pelisäännöt kaikille osastoille
- yhteistyön sujuvuuden varmistaminen
- prosessien kehittäminen
- sähköisten toimintamallien hyödyntäminen
- yhteistyö naapurikuntien kanssa
- vaihtoehtona osaamisen ostaminen yrityksiltä
- uusissa rekrytoinneissa puuttuvan osaamisen huomioiminen osastokohtaisesti
- lähitulevaisuuden tarpeiden tunnistaminen organisaation kehittämisen näkökulmasta.

Kunnan henkilöstöpolitiikan haasteena on houkuttelevan työnantajan maineen säilyttäminen, uusien työntekijöiden rekrytointi eläköityvien tilalle sekä työntekijöiden työkyvyn ylläpitäminen ja työssä viihtymisen edistäminen, jotta mahdollisimman moni jatkaisi työssä varsinaiseen eläkeikään saakka. Hartolan kunnan henkilöstön vähäinen vaihtuvuus kertoo vahvasta sitoutumisesta paikkakuntaan ja työpaikkaan.

Vakinaisen henkilöstön rekrytoimiseksi Hartolan kunnassa on käytössä täyttöluvan hakeminen kunnanhallitukselta. Uusissa rekrytoinneissa on pyritty varautumaan tuleviin eläköitymisiin. Vuonna 2021 ei eläköitynyt vakituisesta henkilöstöstä yhtään työntekijää. Työeläkevakuuttaja Kevan eläköitymisennusteen mukaan vuosina 2022–2024 eläkkeelle jää 13 henkilöä. Osa-työkyvyttömyyseläkkeellä vuonna 2022 on yksi henkilö. Osa-aikaisia työntekijöitä vuonna 2022 on 6 henkilöä.

Henkilöstösuunnitelma vuosille 2023–2025

Vakinaisen henkilöstön rekrytoimiseksi Hartolan kunnassa on käytössä täyttöluvan hakeminen kunnanhallitukselta. Uusissa rekrytoinneissa on pyritty varautumaan tuleviin eläköitymisiin, joita on kunnan henkilöstössä tulossa tulevina vuosina paljon. Henkilöstön eläköityminen ja ikärakenteen muutos on Hartolan kunnan henkilöstöstrategian suurimpia haasteita. Myös henkilöstön saatavuus vapautuviin tehtäviin voi tulevaisuudessa vaikeutua.

Toimintaympäristö muuttuu ja osaamistarpeiden muutosta tuetaan koulutuksilla. Samalla voidaan hyödyntää sähköisen toimintaympäristön tarjoamat mahdollisuudet. Kehityskeskustelut käydään henkilöstön kanssa vuosittain ja niissä kartoitetaan samalla ajankohtaiset koulutustarpeet.

Kunnan väkiluvun vähetessä toiminnan organisointia ja henkilöstörakennetta sopeutetaan käytettävissä oleviin tuloihin siten, että henkilöstömäärää supistetaan vuosien (2020–2029) aikana 20 henkilötyövuotta eli keskimäärin 2 henkilötyövuotta vuodessa (vaikutus vaihtelee 80.000–150.000 euroa/vuosi). Supistaminen tehdään pääasiassa vakinaisesta henkilöstöstä. Kunnan palveluksessa oli vuonna 2018 yhteensä 82 vakinaista työntekijää ja 22 määräaikaista työntekijää ja vähennys huomioidaan tähän ajankohtaan.

Alkuvaiheessa henkilöstömenojen sopeutustarve on hieman suurempi kuin vuoden 2025 jälkeen.

- sopeuttaminen voidaan tehdä henkilöstön luonnollisen vähenemän avulla (eläkkeelle siirtymisten ja työpaikan vaihdosten yhteydessä), josta tarkempi suunnitelma annetaan talousarvion laatimisen yhteydessä
- sopeutus edellyttää tehtävien yhdistämisiä ja uudelleen järjestelyjä, joissain toiminnoissa ostopalvelujen hankkimista ja toiminnan automatisointia sekä digitalisaation hyödyntämistä

Henkilöstömäärän kehitys

Alla olevassa taulukossa on kuvattu osastojen henkilöstömäärän kehitys ja liitteenä olevassa taulukossa henkilöstö on kuvattu tehtävänimikkeittäin. Velvoite- ja tukityöllistettäviä ei ole huomioitu henkilöstömäärään, mutta velvoitetyöllistettävien määräraha on varattu työllistämisen kustannuspaikan kohdalle. Muut työllistettävät ovat varattuina osastojen omilla kustannuspaikoilla.

Hartolassa on hyvä elää!

	Henkilöstömäärä 2022	Henkilöstömäärä 2023	Henkilöstömenot 2022	Henkilöstömenot 2023
Hallinto-osasto ja HYTE	7,35	7,35	619 907	595 352
Sivistysosasto	47,42	46,42	2 165 579	2 276 608
Tekninen osasto	17,9	18,3	839 940	947 922

HENKILÖSTÖLUETTELO

HENKILÖSTÖLUETTELO						
Henkilöstö 31.12. (henk.työvuosina)						
	2022	2023	2024	2025	2026	Lisätietoja
HALLINTO-OSASTO						
kunnanjohtaja	1	1	1	1	1	
hallintojohtaja	1	1	1	1	1	
laskentasihteeri	1	1	1	1	1	Taloushallintopalveluiden ulkoistamisen selvitys
palvelusihteeri	1	1	1	1	1	
toimistosihteeri	1,85	1,85	1,85	1,85	1,85	
työllisyyskoordinaattori	0,5	0,5	0,5	0	0	TE-palveluiden uudistus 2025
yhteensä	6,35	6,35	6,35	5,85	5,85	
hyvinvointikoordinaattori	1	1	1	1	1	
SIVISTYSOSASTO						
rehtori	1	1	1	1	1	
kirjaston johtaja	1	1	1	1	1	
kirjastovirkailija	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	
toimistosihteeri	1	1	1	1	1	
luokanopettaja	5	5	5	5	5	
lehtori	4,7	5	4,7	4,7	4,7	
erityisopettaja	2	2	2	2	2	
päätoiminen tuntiopettaja (ma/vak)	1,5	2	2	2	2	määräaikainen tasa-arvohanke
sivutoiminen tuntiopettaja (määräaik)	0,5	0,2	0,2	0,2	0,2	
koulunkäynninohjaaja	5,7	5,7	5,7	5,7	5,7	korona-avustusta haettu 2022-2024
kuraattori	1	1	1	1	1	
varhaiskasvatuspäällikkö	1	1	1	1	1	
varhaiskasvatuksen opettaja	2,5	2	2	2	2	
varhaiskasvatuksen erit.op.	1	1				määräaikainen tasa-arvohanke
varhaiskasvatuksen lastenhoitaja	4,27	4,77	4,77	4,77	4,77	
varhaiskasvatuksen lastenhoitaja (ma)	1					
perhepäivähoitaja	6	6	5	4	4	
päiväkotiapulainen	1,5	1	1	1	1	
vapaa-aikapäällikkö	1	1	1	1	1	
näyttelyvalvoja (määräaik)	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	
työpajatoiminnan ohjaaja	1	1	1	1	1	
työvalmentaja (määräaik)	1	1	1	1	1	
etsivä nuorisotyöntekijä	1	1	1	1	1	
koulunuorisotyöntekijä	1	1				hankerahoitus 31.3.2023 saakka, uusi jatkohakemus
Yhteensä	47,42	46,42	43,12	42,12	42,12	

Hartolassa on hyvä elää!

	2022	2023	2024	2025	2026
TEKNINEN OSASTO					
tekninen johtaja	1	1	1	1	1
toimistosihteer	2	2	2	2	2
toimistorakennusmestari	1	1	1	1	1
Kaavoittaja	0,3	0,3	0	0	0
Ammattimies	1	1	1	1	1
erikoisammattimies	2	2	2	2	2
Liikunta-alueiden hoitaja	1	1	1	1	1
Ulkoalueiden hoitaja	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
kirvesmies	1	1	1	1	1
yhdistelmätyöntekijä	1	1	1	1	1
siivouksen osallistuva					
siivoustyönjohtaja	1	1	1	1	1
siivooja	2	2	2	2	2
kartoittaja	1	1	0	0	0
Projektityöntekijä	2	2	1	0	0
Työllistetty, yhteiskuntavastuu	1	1	1	1	1
yhteensä	17,8	17,8	15,5	14,5	14,5